Jurij Paljk**www.fran.si**

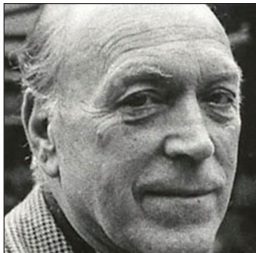
Morda je najboljši in tudi najbolj živ dokaz, kako se sami in naša družba spreminjamo, prav jezik, v katerem se pogovarjamo, si pišemo, se sporazumevamo, mu preprosto rečemo materinščina.

Kako svetovni splet, internet, spreminja svet, drage bralke in bralci, je jasno vsakomur, ki se ga poslužuje, prav pa je, da to veste tudi tisti, ki še nikdar niste šli in ne boste šli na svetovni splet. Če kot posledico tudi spletnih trgovin odmislimo samo zapiranje majhnih in dragocenih trgovin, ki so bile sol življenja v naših vaseh in mestih, pa moramo povedati, da je svetovni splet tudi izjemna priložnost za vse, ki v njem delamo, se ga poslužujemo. Svetovni svet nas spreminja in preko njega tudi mi spreminjamo svet okrog nas, posledično tudi jezik. Tudi naš, slovenski jezik, namreč ni več tak, kakršnega smo se učili v otroštvu, drugačen je, ker je živ jezik, se razvija, postaja tudi zaradi prisotnosti na svetovnem spletu sodoben, današnji družbi primeren, istočasno pa tudi njen odraz. V dobrem in slabem, seveda. Z veseljem objavljamo daljši zapis o novostih na slovenski spletni strani www.fran.si, ki so jo naši imenitni zanesenjaki, strokovnjaki za slovenski jezik, pred dnevi posodobili.

/ str. 16

Predsednik Borut Pahor prvič med Slovenci v Argentini**TRST** Ob 100-letnici rojstva legendarnega fotografa**Mario Magajna v palači Gopčević**

Vpravcatem salonu tržaške Terzizijanske četrti, v palači Gopčević, v kateri domujejo ugledne mestne kulturne ustanove, bo za več kot 40 dni odprta razstava, posvečena fotografu Mariu Magajni, sinu Trsta, Krasa in Brega. Ob 100-letnici rojstva in na predvečer 9-letnice smrti so se osrednje slovenske ustanove in mesto Trst oddolžili foto za-

pisovalcu in umetniku, ki je s svojo "Rollejko" (Rolleiflex, ki je tudi razstavljen) in Koniko posnel in dokumentiral več kot polovico prejšnjega stoletja s posebnega "tržaškega"

zornega kota, tako velike in dramatične dogodke kot neštete obraze in podobe mikro zgodovine naših krajev.

/ str. 11
Davorin Devetak**GORICA** V. Inzko, J. Zerzer in N. Tolmajer**Utrip življenja koroških rojakov "pod lipami"**

Kulturni center Lojze Bratuž in krožek Anton Gregorčič sta - v sodelovanju z Zvezo slovenske katoliške prosvete - 20. oktobra organizirala Srečanje pod lipa-

mi, posvečeno rojakom na avstrijskem Koroškem. V goste sta povabila tri predstavnike koroškega narodno-političnega snovanja in delovanja.

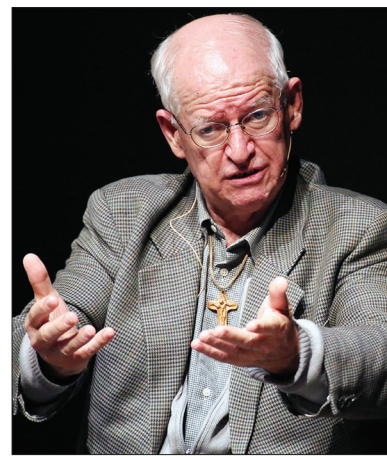
/ str. 3

30 let misijonskega dela Danila Lisjaka

Čas je v Afriki življenje in življenja je v izobilju!

Trideset let je misijonar Danilo Lisjak - med drugim velik prijatelj našega uredništva - v celoti predan svojemu poslanstvu, skrbi za najbolj ranljive v Afriki. Ob okrogli obletnici se mu je Kulturni dom Nova Gorica v sredo, 19. oktobra, poklonil s posebnim večerom *Svetlo-temna Afrika*, s pogovorom ob projekciji bogatega fotografskega in filmskega gradiva ter s pričevanji prijateljev.

/ str. 3

POTREBUJEŠ PROFESIONALNI SUŠILEC ZA LASE? SEDAJ JE PRAVI ČAS!*

MI TI PODARIMO 20 €

pri nakupu sušilca za lase "VIP Coiffeur"

Prinesi nam stari sušilec za lase, tudi če ne deluje več, in

www.parrucchelanza.com najboljši portal v Italiji za kakovostne lasulje

PARRUCCHE
Lanza

• KOZMETIKA ZA LASE
• PRIPOMOČKI ZA FRIZERJE IN KOZMETIČARKE

Gorica - Ul. Garibaldi, 13 - na vogalu na trgu pred občino - Tel. 0481 240078
Odprto vsak dan od ponedeljka do sobote od 9.00 do 12.30 in od 15.30 do 19.30

* Posebna ponudba za menjavo sušilca za lase: obe ponudbi sta veljavni do 30. oktobra 2016

POTREBUJEŠ PROFESIONALNI SUŠILEC ZA LASE? SEDAJ JE PRAVI ČAS!*

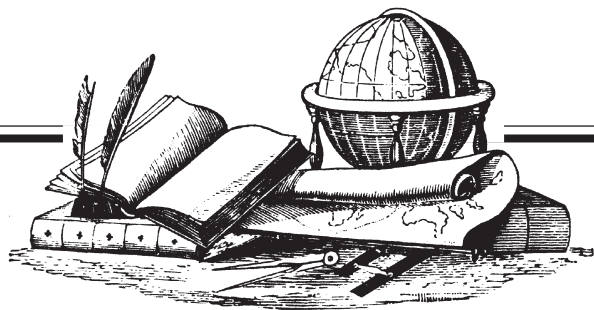
Prinesi nam stari sušilec za lase, tudi če ne deluje več, in

MI TI PODARIMO 30 €

pri nakupu sušilca za lase "ETC Light"

V Špetru simpozij ob 150-letnici plebiscita v Beneški Sloveniji

Žalostne posledice neresnega plebiscita

Na posvetu, ki je bil v Špetru minuli konec tedna, je 19 izvedencev govorilo o dogodkih pred 150 leti in o domači beneški kulturi kot o skupnem bogastvu slovenskega naroda. Tematike posveta so šle od zgodovine do sociologije, od toponomastike do slovenskega šolstva med drugo svetovno vojno, od gospodarstva v Benečiji do slovenske ljudske pesmi. Znan-

ljusko glasovanje čista goljufija, farsa in prevara. Tisto, kar se je zgodilo v Nediških dolinah, dokazuje, da se takrat ljudje niso zavedali pomembnosti tistega glasovanja in so pod kontrolo italijanskih tajnih agentov prisilno podprli priključitev kraljevini Italiji. Tisti plebiscit predstavlja začetek križevega pota Slovencev v Benečiji in Reziji, preganjanje slovenskega jezika s strani novih

letih 1861-1866. Drugih zgodovinskih tematik so se dotaknili Gorazd Bajc, ki je govoril o šolstvu, Ines Beguš, ki je predstavila administrativno in sodno avtonomijo Benečije pod Beneško Republiko, in Stane Granda, ki je govoril o narodnem preporodu v Beneški Sloveniji in ponudil nov pogled na vprašanje, zakaj so se Benečani borili proti Avstriji in se odločili za Italijo. Drugo poglavje tematik je bilo namen-

FOTOGRAFIJA TEDNA

V Sredozemlju so od minulega petka v 44 operacijah rešili več kot 5700 migrantov in beguncev. Reševalci so našli 21 trupel. Italijanska obalna straža je sicer v soboto sporočila, da je koordinirala 20 reševalnih operacij in prestregla okoli 2400 ljudi. Dan prej so poročali o 24 operacijah na morju, v katerih so rešili okoli 3300 ljudi. Sedem trupel so našli v petek.

Okoli 463 migrantov so reševalci pripeljali v pristanišče Neapelj. Poleg rešenih so v Neapelj pripeljali tudi truplo nosečnice, ki poti ni preživela. Trenutno je v Italiji 165.000 prebežnikov.

"Tako ne moremo nadaljevati, potrebujemo radikalno rešitev", je predsednik italijanske vlade Renzi dejal ob sobotnem obisku na Siciliji. Obenem je spomnil na predlog za sankcioniranje vzhodnoevropskih držav, ki zavračajo sprejem beguncev, z zmanjšanjem sredstev EU.

Golo poročilo tiskovnih agencij seveda ne more prikazati drame beguncev, ki smo ji priča, pa če hočemo ali ne. Prišleki, begunci so med nami, svet

nam preko morja. Veliko jih utone, veliko jih konča v centrih, nekateri se prebijajo potem med nami, kot sami vedo in znajo.

Prav je, da vemo, da so ljudje, prav je, da jim pomagamo!

JUP

Žaveljski uplinjevalnik Dežela FJK potrjuje, da nasprotuje načrtu

Ob novici, ki se je pojavila v slovenskih medijih, naj bi Občina Ankaran tožila italijansko ministrstvo za okolje, ker je izdalo dovoljenje za postavitev uplinjevalnika v Žavljah, Dežela Furlanija Julijska krajina poudarja svoje negativno mnenje o tem načrtu.

Kot je že večkrat povedala guvernerka Debora Serracchiani, bi uplinjevalnik pri Žavljah oviral razvoj tržaškega pristanišča,

hkrati pa je načrt za postavitev povsem v nasprotju z vizijo prihodnosti širšega območja Tržaškega zaliva in njegove obale. To stališče je guvernerka Debora Serracchiani ponovila tudi med majskim obiskom v Rimu pri italijanskem ministru za gospodarski razvoj Carlu Calendi, ki je takrat pokazal razumevanje za argumente deželne vlade in potrdil, da žaveljskega uplinjevalnika ni na seznamu vladnih prioritet.

A ob deklarativnem nasprotovanju je Furlanija Julijska krajina ukrepala tudi po sodni poti. Aprila 2015 je na Upravno sodišče v Laciju vložila priziv zoper odločbo o okoljski sprejemljivosti, ki jo je pripravila tehnična komisija italijanskega ministrstva za okolje. Julija letos pa je tej pritožbi dodala še eno ob vnovičnem dovoljenju, ki ga je izdalo okoljsko ministrstvo. Furlanija Julijska krajina je namreč prepričana, da podjetje Gas Natural ni izpolnilo okoljevarstvenih pogojev. Dežela pri svojem nasprotovanju ni sama, saj so se njenim pritožbam pridružili tudi uradni protesti Pokrajine Trst ter občin Milje in Dolina.

ARC/PV

Priznanja ob Slovenskem kulturnem prazniku

Na proslavi ob Slovenskem kulturnem prazniku, ki bo februarja 2017, bosta krovni organizaciji Slovencev v Italiji SKGZ in SSO podelili priznanja ustvarjalcem, poustvarjalcem in drugim kulturnim ali družbenim delavcem, ki so z vrhunskimi umetniškimi dosežki ali s svojim življenjskim delom trajno obogatili kulturno zakladnico ali so s svojim delom na drugih področjih prispevali k uveljavitvi slovenske identitete, kulture in jezika.

SKGZ in SSO zbirata predloge za priznanja do 30. novembra 2016. Predlogi morajo prispeti na deželni sedež ene izmed krovnih organizacij v Trstu. Kandidature lahko predlagajo organizacije, društva in posamezniki. Uradni predlog mora vsebovati življenjepis kandidata, podrobne podatke o delu oziroma opusu, predlaganem za priznanje, z navedbo objave, razstave ali izvedbe ter tehtno utemeljitev predloga z ustreznimi dokumentacijo (knjiga, katalog, videoposnetek).

Srečanje predsednikov krovnih organizacij in paritetnega odbora Potrebno je sistemsko sodelovanje!

Predsednika krovnih organizacij Rudi Pavšič, SKGZ, in Walter Bandelj, SSO, ter predsednica paritetnega odbora Ksenija Dobrila so se dogovorili za tesnejše sodelovanje in skupno obravnavanje tematik, ki so prvenstveno namenjene izvajanju zaščitnega zakona. Vsi trije so namreč stalni člani manjšinskega vladnega omizja na ministrstvu za notranje zadeve, ki ga vodi podminister Filippo Bubbico.

O tem so se pogovarjali na sedežu paritetnega odbora v palači deželne vlade in si zadali tudi nekaj operativnih nalog za naslednje obdobje. Najprej bi si želeli se srečati s tržaško prefektinjo, ki ravno tako sodeluje pri rimskem manjšinskem omizju. Trije predsedniki so bili mnenja,

da predstavlja omizje zelo dobro povezavo z rimsko vlado, zato bi veljalo v komisiji obravnavati in spremljati postopke reševanja vseh obravnavanih tematik.

Na zadnjem zasedanju v Rimu je tekla beseda tudi o vprašanju obnove konvencije med vlado in vsedrjavno radiotelevizijo, kar zadeva programe v slovensčini. In prav z deželnim vodstvom RAI-a ter s predstavniki tako slovenskega uredništva kot programskega oddelka se Dobrila, Pavšič in Bandelj želijo srečati, da bi skupaj ocenili, kaj je treba storiti za celovito rešitev medijske stvarnosti.

Predsedniki so bili tudi mnenja, da bo treba v kratkem zbrati okoli iste mize vse dejavnike, ki so poklicani pri upravljanju slovenskih šol v deželi, začeniši z dežel-

no šolsko komisijo. Na srečanju v Trstu so predstavniki krovnih organizacij in paritetnega odbora z veseljem sprejeli v vednost, da je deželna vlada sprejela dekret, s katerim ustanavlja operativni del deželne vlade, ki bo služil predvsem pri povezovanju in vzpodbujanju vidne dvojezičnosti v javnih upravah. Potrebno je, da se postopki čim prej uresničijo in da bo urad zagotovil kakovosten pristop k tako pomembnemu vprašanju pri izvajanju zaščitnega zakona. V zvezi z nastavitvijo poslovanja Centralnega deželne urada za slovenski jezik ostajajo še nekatere nedorečenosti, ki bi jih trije predsedniki radi predočili deželnemu odborniku za kulturo Gianniju Torrentiju.

stvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti je posvet organiziral pod pokroviteljstvom Urada vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu. Soorganizatorji posveta so bili Inštitut za slovensko kulturo, Slori, Narodna in študijska knjižnica, Goriški in Tolminski muzej ter Fundacija Poti miru v Posočju. Simpozij je bil na dan, ko so se pred 150 leti Slovenci iz Benečije in Rezije ter Furlani in Veneti udeležili plebiscita, ki je skoraj soglasno potrdil priključitev njihovih dežel kraljevini Italiji. Zgodovinar Giorgio Banchig je na posvetu zatrdil, da je bilo tisto

oblasti, ekonomski nerazvoj, emigracijo, izoliranje od ostalega slovenskega naroda, obubožanje kulturnega premoženja ... Kot rečeno, so se govorniki na posvetu dotaknili številnih tematik, vsaka od teh je bila zanimiva. Lahko pa združimo njihove vsebine v štiri poglavja. Branko Marušič, Salvador Žitko, Jože Šušmelj, Robert Devetak, Petra Testen in Tanja Gomiršek so govorili o odnosih med Beneškimi in ostalimi Slovenci v času Risorgimenta in še posebej o vprašanju meje, o stikih med Slovenci iz Benečije in Brd, o vprašanju Benečije, Trsta in Istre v kontekstu velikih sprememb v

jeno demografiji, ekonomiji, življenju v vaseh na meji. Riccardo Rutar je predstavil strašne demografske številke od časa priključitve Benečije Italiji do današnjih dni. Špela Ledinek Lozej je govorila o planinski ekonomiji na Lubji-Miji in Matajurju; Andrejka Ščukovt pa o strukturi Roberdišč in življenju v vasi na meji z Benečijo.

V tretjem delu so bili na vrsti kultura, jezik, pesmi, pravice, toponomastika Benečije kot skupno bogastvo vseh Slovencev. Spregovorili so Marjeta Pisk, Barbara Ivančič Kutin, Silvo Torkar, Danila Zuljan Kumar, Milan Pahor. J. B.

Povejmo na glas

Revščina zastruplja našo družbo

Da naše in s tem evropske vrednote izgubljajo pomen, priča dejstvo, da je vse več revščine. Povzročata jo ekonomska kriza in opuščanje temeljnih vrednot, ki so edini vir srečnega življenja v skupnosti. Vse bolj prevladuje logika velikih kapitalov, ki grobo postavljajo na prvo mesto denar, neumorno podžigajo željo po bogastvu in nas na ta način vodijo v smer vse bolj neumljenega boja za materialne in s tem brezdušne dobrine. Na vse to je opozoril nedavni Svetovni dan boja proti revščini oziroma njenemu širjenju in poglobljanju. V Evropski uniji je na robu revščine, ki pomeni tudi socialno izključenost, skoraj 120 milijonov ljudi, v Italiji skoraj četrtina prebivalstva. In prav v Italiji je močno odjeknil podatek, da pa je že 4,6 milijona tistih, ki so v območju absolutne revščine, kar je dvakrat in pol več kot na pričetku krize. Absolutna revščina pomeni, da se družina ali posameznik ne moreta več sama vzdrževati, niti kar se tiče prehranjevanja. Poročili Karitas oziroma Rdečega križa nadalje ugotavljata, da niso več starejši tisti, ki jim je najbolj nujno pomagati, ampak po novem mladi in srednja generacija brez dela in brez prave prihodnosti. Novo je tudi, da je na jugu države pomoči potrebnih več Italijanov kot tujcev, dejstvo, ki je bolj vznemirilo javnost. Podobno je povsod po Evropi, da je namreč sredstev, namenjenih ogroženim slojem, vse manj, kjer seveda ni izzvetja niti Slovenija, ki npr. namenja skladu za brezposelne več kot dvakrat manj denarja,

kot to počne Nemčija, kjer je brezposelnost bistveno nižja. V Sloveniji znaša med drugim najnižji in s tem uradno zadostni mesečni dohodek v višini, ki ne dosega 300 evrov. Tovrstno in podobno poglobljanje revščine ugotavljajo statistike bolj ali manj v zadnjih petih letih, vendar na ta vsekakor skrb vzbujajoči pojav ni pravega odziva. Državni proračuni ne kažejo nobene razvidne volje, da bi obubožanje vse večjega števila svojih državljanov države zaustavile, kaj šele odločno omejile. Za boj proti revščini preprosto ni sredstev, revščina očitno nikogar ne skrbi, politika pa se očitno zanaša na staro pravilo, da, dokler gre za probleme manjšinskega dela družbe - in revni so na srečo še vedno v veliki manjšini -, ni nujno zanje zares poskrbeti. Seveda pa je takšen odnos do ljudi v stiski zelo slabo izhodišče za vzdušje in prostor skupnega življenja, v katerem se vsi nahajamo. Lahko se niti ne zavedamo, a krepitev nekakšne splošne brezčutnosti ali pa izsiljene pozabe stvari, ki niso v redu, prej ali slej prežame vsakega posameznika. Ta se pač prevladujoči smeri prilagodi in se odmakne od vrednot, brez katerih izgublja smisel in lep odnos do sočloveka. Svetla točka ali kar svetilnik v tem neprijetnem stanju je zagotovo dobrodelnost, dobrodelnost, ki je močnejša in vztrajnejša, kot se zdi, in ne popušča v svoji človekoljubnosti, saj kot delovanje dobrega preprosto ne more in tudi neče popustiti.

Janez Povše

S 1. STRANI Nova Gorica / 30 let misijonskega dela Danila Lisjaka

Čas je v Afriki življenje in življenja je v izobilju!

N avzoči so bili sobratje salezijanci, podporniki, dobitniki ter številni prijatelji in znanci, ki primorskega misijonarja z velikim srcem in močnimi rokami iskreno cenijo. Pogovor s povezovalko srečanja Polono Abram je p. Danilo Lisjak začel z zahvalnimi besedami do prisotnih: ti so namreč le delček

za ljudi, za tiste, ki te bodo nasledili. Tega sem posebej vesel". Zaznamovali so ga lepota dežele in odprtost prebivalcev, uspehi in težave pri delu, ki so ga vojne, bolezni in tudi naravne preizkušnje večkrat hudo preizkusile. Vzorniki so mu bili veliki pionirji, Ignacij Knoblehar, sv. Daniel Comboni in pa misijonar Ernest Saksida. Knoblehar

srce in roke in pomagajo našim misijonarjem. Vedo, da so oni tam, kjer prihajajo v stik z najtežjimi stiskami, tam, kamor ne hodijo ne gospodarstveniki ne politiki ne humanitarne organizacije, na koncu slabih, uničenih in blatnih cest. Skušajo priti do vsakega človeka". Odločitev za to, da greš v misijone, "ni odločitev za 14 dni ali nekaj let,

ampak življenjska odločitev". Misijonarji nagovarjajo ljudi zaradi svojega dela in odnosa do ljudi. Pomagajo jim najti pot iz težkih situacij, pot k dostojanstvu. V Evropi danes "prevečkrat povozimo človeka in njegovo dostojanstvo. Bojim se, da je naša civilizacija v zatonu, ker izgublja čut za človeka. To se v Afriki še ne dogaja: tam je človek v ospredju". O Lisjaku je Kerin povedal, da je močno zagnan, vidi stvari, ki jih je treba narediti, in se z vsemi svojimi sposobnostmi tudi usmeri v

J. Paljk, J. Ličen, D. Lisjak in P. Abram. Desno S. Kerin

teh, ki so prek njega veliko naredili v afriških deželah. "To je dan zahvale in ne samohvale"! je dejal s srčno in resnično ponižnostjo. "Brez vas, brez tega zlatega ozadja, zlate Vipavske doline, Goriške, zametstva in Slovenije ne bi ničesar naredil. Bil bi brneč zvon in zvečne cimbele... Če se hvalim, se hvalim z vami in se zahvalim". Afrika "je zelena, polna upanja, ima rada življenje. Za to delamo. Vsi imamo radi življenje, Bog nam ga privoščiči, da bi ga imeli v izobilju, da bi ga znali ceniti in posredovati tudi bodočim rodovom".

Misijonar se je rodil v Saksidu pri Dornberku v družini, ki ga je opremila z različnimi praktičnimi znanji. Kot sam pravi, je to bila "kmečka univerza". Študiral je v vipavskem semenišču, Želimljah in šentviški gimnaziji. Pri 21 letih je stopil v red salezijancev, po teološki fakulteti je bil leta 1981 posvečen v duhovnika. Pred 30 leti je 16. oktobra iz Bruslja poletel na svoje prvo misijonsko "delovno mesto" v Ruando. Povsod je bilo njegovo delo povezano z gradnjo objektov, vzpostavljanjem in povezovanjem krščanskih skupnosti, z izobraževanjem mladih, s skrbjo za najnujnejšo zdravstveno in prehrabeno oskrbo ipd. Leta 1994 je bil v Ruandi neposredna pričča največjemu genocidu po drugi svetovni vojni, kjer se je tudi njegova pot skoraj sklenila. Po umiku je nadaljeval delo v Burundiju, leta 2001 v Kongu, kjer je med drugim doživel izbruh vulkana. Po zamenujavi več lokacij je 1. avgusta 2010 poprijel za delo blizu mesta Gulu na severu Ugande, kjer se je začela izgradnja novega misijona Atede: tam je že uresničil vrsto zahtevnih projektov, zrasla je nova cerkev, internat za dekleta, kjer se bodo lahko pripravile na boljše življenje. Nadaljevanju dela v tem misijonu so bila namenjena sredstva, zbrana v Novi Gorici. Postaviti namerava "šolo za življenje", da bi mlade in zavržene, ki bi sicer bile brez prihodnosti, učili dostojno živeti, kako vzgajati družino, učili materinstva, poklica, vsega potrebnega. Veliko je zidal: bivališča ljudem in skupne prostore. "To je misijonski začetek: treba je imeti prostor, kjer se ljudje zbirajo". Za misijonarji bodo vajeti poprijeli domači poklici, "to je zagon, ki ti daje, da gradiš

je veliki pionir ponilskih misijonov, začetnik civilizacijskih postopkov ob Nilu, zato "imamo Slovenci domovinsko pravico". Ko je neko delo lepo načrtovano, zna prisluhniti tudi slovenska vlada. P. Lisjak je zgradil kar tri ustanove z dotacijo slovenske vlade, ki ji je hvaležen. "Previdnost je naredila čudeže po vaši zaslugi. Vedno sem se čutil sin domovine, ki je velikodušna in me spremlja". Pomembno je biti vedno za človeka, približati se človeku, "ne smeš se sramovati jesti tudi s prsti". Potem začne delati z njimi. "Ko so sami soudeleženi pri projektu, postane ta del njih samih. To bodo cenili". V Afriki je pomembno tudi praznovati. Pri nas je čas denar, "za Afriko je čas življenje. Duška moraš dati tudi življenju. Ni samo laufanje, kopicenje in nabiranje! Moramo se ustaviti, se uvesti in si kaj lepega povedati". Mi pozabljamo, da se moramo uvesti. "Druženje je najbolj pomembno. Znajo živeti z malim in so veliko bolj veseli, kot če bi bili bogati".

Maša je "kulturni, civilizacijski dogodek". Evangelij je po meri človeka, "čutijo se nagovorjene, to je nagovor Boga za človeka". Ti ljudje imajo doma paradiz. Naučimo jih delati! Pomagajmo jim doma, sezidajmo jim šole, "to so svetišča. Moj princip je: ena cerkev in dve osnovni šoli". Lisjak se je znašel tudi v vrtincu ruandskega genocida, že so ga razglasili za mrtvega... Na lastne oči je videl Kajna in Abela, v tem dogodku "bral tudi slovensko zgodovino". Danes, hvala Bogu, razčiščujemo, ker "vidimo, da bo to vsem koristilo, da bomo lažje gradili prihodnost, ko bomo prečistili našo preteklost". Slovensko misijonsko središče, ki koordinira delo 60 misijonarjev in 2,5 milijona evrov letne pomoči, ima številke, ki ga uvrščajo v sam svetovni vrh. Stane Kerin, ki ga vodi deset let, je povedal, da Slovence spodbuja k velikodušnosti tudi tradicija, zavest o velikih možeh v preteklosti, o Knobleharju, Baragi in drugih. "Ponosem sem, da sem Slovenec in da je v Sloveniji toliko dobrih ljudi, ki razumejo stisko drugih ljudi, ki z veseljem odprejo

to. Neumorna delavka Koprške karitas Jožica Ličen je poudarila, da je Lisjak vedno delal, kolikor je zmož, "ker je vedel, zakaj dela". Zanj so sprožili nabirko, veliko ljudi je želelo pomagati, nabrali so 11 kontejnerjev (vsak je tehtal 20 ton!) najrazličnejšega blaga... Trkal je "in vedno se je odprlo". Potreboval je tudi ljudi... in našel sodelavce. Ga. Jožica je videla ne le misijonarjevo vero in gradnje, ampak doživela tudi njegova "čisto človeška čustva".

O medijski podpori je spregovoril naš urednik Jurij Paljk. "Treba je širiti dobro in lepo"! Danilo nadaljuje "izročilo našega otroštva, ko smo živeli v večji siromašnosti, smo pa imeli dosti več solidarnosti". Naša povezava z njim je tako močna, da redno zbiramo darove zanj in vsak centezim gre v njegove roke. "Ogledalo nam postavlja, ko opozarja, da imamo pri nas veličastne pogrebe, medtem ko se krstov ne veselimo". Udeleženci večera so lahko videli na platnu nekaj odlomkov iz filma o Lisjakovem delu, ki ga je leta 2002 posnel Jože Možina, na koncu pa še krajši film, ki ga je pred letom dni posnel v Lisjakovem misijonu v Ugandi Ivo Saksida. Kot je sam povedal, je v kamero ujel ogromno veselih trenutkov. "Ljudje se znajo veseliti malenkosti in praznovanju, kakršnih mi ne premoremo več".

In vendar Danilo Lisjak ne izgublja upanja: "Bog bo tudi nam odprl pot, če jo bomo skupaj gradili. Če ne bomo pozabili na to, kar je najbolj neboljano v tem svetu, bomo imeli tudi sami malo žegna". Kdor pomaga, ima kulturo srca, bo imel pravi pristop. Če imaš čuteče srce, te pomanjkanje ne bo ogrožalo. "Ogrožal te bo sosed, ki je lačen in si zanj odgovoren". Globalizacija je, "da je otrok v Afriki del tvoje družine... Postajati moramo odgovorni za svojo hišo in za hišo pri sosedu, ki ne sme goreti. "Dobrota se vedno obrestuje"! / DD

GORICA V. Inzko, J. Zerzer in N. Tolmajer

Utrip življenja koroških rojakov "pod lipami"

Valentin Inzko, Janko Zerzer, Nužej Tolmajer in Marko Tavčar

V komorni dvorani so sedeli visoki predstavniki Združenih narodov v BiH in predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev dr. Valentin Inzko, pedagog, jezikoslovec in zgodovinar dr. Janko Zerzer ter kulturni delavec in predsednik Slovenskega narodopisnega inštituta Urban Jarnik Nužej Tolmajer.

Pogovor, ki ga je vodil časnikar Marko Tavčar, se je začel s splošno sliko stanja in organiziranosti na Koroškem. Dr. Inzko je povedal, da je položaj koroških Slovencev paradoksalen: govori se o dobrem vzdušju, ker so pred petimi leti podpisali t. i. memorandum. To je bil "slab kompromis in ni bila rešitev". Marsikaj je ostalo pri obljubah, sedaj pa so razočarani. Glasbena šola, ki je imela preko 700 učencev, jih ima zdaj polovico manj; tudi slovenskih tabel še niso postavili v občinah. Zaman čakajo tudi nov zakon o narodnostnih skupnostih. Paradoks je v tem, da se je pa klima zelo poboljšala, zdaj so tudi nemške prireditve, kjer se najde slovenščina, "ne da bi mi to zahtevali". Velik problem za slovenske kulturne organizacije je ta, da Avstrija že 20 let ni povečala podpore za manjšine. Pri uradu zveznega kanclerja na Dunaju imajo "na žalost" tudi oddelek za manjšino, ki pa v bistvu muči in sistematično šikanira manjšino ter ovira njeno delovanje. O šolstvu je Zerzer kot nekdanji profesor in ravnatelj s podatki v rokah potrdil, da je bistveno naraslo število vpisov v slovenske šole, in vendar ostaja problem znanja jezika pereč. Na južnem Koroškem imajo po zakonu kar 59 dvojezičnih osnovnih šol: v dveh od teh ni nobene prijave k dvojezičnemu pouku. Učencev je skupno 4496, od teh je za dvojezični pouk prijavljenih 2053, 45,66%. V Celovcu, ki je izven dvojezičnega območja, imajo zasebno Mohorjevo šolo in ljudsko šolo. V novi srednji šoli je 284 prijavljenih. Skupno obiskujeta slovenski pouk v obveznih šolah 2602 učenca. V višjih šolah je skupno 980 učencev. Izven dvojezičnega območja ima slovenščino kot prost ali alternativni predmet 722 učencev. Vseh mladih ljudi, ki se učijo slovensko v šolah, je 4304. To so prijave, ki so v zadnjih 35 letih zrasle od 14 na 45%. "To je znak, da starši želijo učenje slovenskega jezika". Vpis v obvezne šole pa jasno kaže, da je vedno manj otrok, ki prihajajo v šolo z znanjem slovenskega jezika. V štirih letih osnovne

šole se eni dobro naučijo jezika, drugi malo manj; večina iz Mohorjeve ljudske šole gre v slovensko gimnazijo. Pri Krščanski kulturni zvezi so začeli kampanjo, da bi spodbujali uporabo slovenskega jezika v družinah, kar očitno ni samo po sebi umevno. Tistim, ki se slovensčine učijo samo v šoli, "manjka emocionalna komponenta, ki je edina garancija, da bomo kot narodna in jezikovna skupnost preživeli".

Tolmajer, ki je zelo navezan na naš prostor, je namenil našemu tedniku zelo laskave pohvale, za kar se mu iskreno zahvaljujemo. Skoraj 40 let je bil tajnik KKZ in vendar trpi, ko vidi sedanje stanje na Koroškem: sprašuje se, kakšna je bila njihova naloga, zakaj asimilacija napreduje, kje so bila društva. "Ko pa ne bi bilo KKZ in naših društev, bi bila Rezija ali Benečija"... Društev imajo nad 60, večina jih dela z mladimi. Razširjene so gledališke delavnice in glasbene šole, pa še jezikovne počitnice itd., kjer je pogovorni jezik slovenski. Čim več želijo delati z mladimi. V obrobni krajih primanjkujejo slovenski duhovniki, kar se še kako pozna. Kulturno gledano so Slovenci na Koroškem "velesila", je dodal Inzko. Brez tega prispevka si Koroške ne moreš predstavljati! Na vseh so "slovenska kulturna društva tisočkrat bolj aktivna kot pa nemška". In ta društva "delajo čudeže". Mladi se dosti ne zanimajo za politiko, "na kulturnem področju pa je fantastično", skupine med sabo tekmujejo. Na vsakoletni lutkovni festival v Šmihel prihajajo ljudje iz Češke, Madžarske in drugod. Kar se tiče šole, so prijave od 70. let prejšnjega stoletja dalje začele rasti, toda do leta 1958 je bilo obvezno dvojezično šolstvo, ker so Angleži kot okupacijska sila uvedli tak pouk. Takrat je 12 tisoč južnokoroških otrok uživalo slovenski pouk. Zdaj jih je 4500 "in smo veseli". Največje dvojezično področje na Koroškem je še vedno cerkveno, drugo je šolstvo, tretje je dvojezična televizija ob nedeljah, ki jo gleda nad 45 tisoč oseb. V cerkvi jih še moli 20 tisoč, zavednih Slovencev pa je okrog 12 tisoč, so povedali.

Če se v družini dosledno slovensko govori, bodo tudi otroci govorili slovensko. To je edina pot. Nerazumljivo in obenem boleče je videti ljudi, ki so nekdanj obiskovali slovenske šole, z lastnimi otroki pa govorijo nemško, je dejal Zerzer, ki je nazorno orisal tudi razvejeno kulturno delovanje KKZ. Med drugim je podčrtal, da

je lutkovno in mladinsko gledališče doseglo "tak nivo, da ga v Sloveniji nikjer ni. Naše mladinsko gledališče je brez konkurence". Imajo tudi vsakoletne seminarje za lutkovne skupine, festival, glasbeno šolo, srečanje mladinskih zborov, govorniški natečaj, literarno nagrado itd.

Hudo je videti, kako naša ljudska pesem izginja, je dejal Tolmajer. Mnogi so jih zapisovali in shranjevali, pri inštitutu Urban Jarnik si prizadevajo, da bi ne ostajale zaprte v arhivih in omarah na korih, temveč da bodo zapisane, objavljene in pete. Poleg tega zbirajo ledinska in domača imena, spomenike itd. Dela v KKZ je ogromno, v oporo so dr. Zerzer in mlajše sodelavke, zlasti tajnica Zalka Kelih-Olip. "Sem optimist"! je s svojim dobrohotnim nasmehom zatrdil Tolmajer. Živo se spominja dr. Kazimirja Humarja ali Jožeta Peterlina, kako sta vedno spodbujala in pozivala k temu, da bi ljudem vlivali optimizem in veselje. To potrebujemo! Vasi na Koroškem se namreč praznijo, otrok je vedno manj, izgublja se krajevna narečja. Nekateri pa še vztrajajo in kljub težavam ohranjajo slovenski značaj krajev. Več bi dosegli, ko bi tri koroške organizacije Slovencev bile bolj složne in bi nastopale bolj enotno, a "dve pogosto molčita", je dejal Tolmajer. "Politične podpore iz Ljubljane ne čutimo", je med drugim povedal Inzko v pogovoru z občinstvom. Slovenija ima namreč interese, da ohranja dobre odnose z Avstrijo, trgovski promet je "fenomenalen". Obstaja pa podpora na kulturnem področju, ki je zelo široka. "Brez te pomoči si ne moremo predstavljati naše dejavnosti na Koroškem". O tedniku Novice je dejal, da "ga skušamo reševati, saj je denarja vedno manj". V državni pogodbi so mediji sicer omenjeni, podporo pa dobivajo samo časopisi z visoko naklado; manjšinski list mora stalno "prositi in prositi, kot beruč"... Glede Slomake je koroški diplomat dejal, da bo novi predsednik Nanti Olip gotovo dal koordinaciji dodatnih idej in življenja; poleg tega želi vlogo organizacije okrepeti, da bi imele manjšine v Sloveniji močno zastopstvo. "Nanti bo gotovo naredil maksimum, ker je zelo izkušen narodnostni in komunalni politik, pozna našo problematiko od spodaj in od zgoraj. Je pa tudi dovolj hraber in neodvisen, da na Dunaju ali v Ljubljani pove, kakšna je zadeva, brez šminke in kadilnice". / DD

PRIČEVANJE "Velik domoljub, vrl duhovnik in pravi pastir ljudstva"

Podgorski spomini na gospoda Stanka Staniča

Ko obujam spomine na podgorske župnike iz časa svojega otroštva in svoje mladosti, se mi lik gospoda Stanka Staniča kar sam pojavi pred očmi kot osamljen kip med drugimi manjšimi ali kot veliko drevo, ki sameva v daljavi.

Župnikoval je v Podgori v najhujših časih zadnjih dveh stoletij, pomislimo le na grozljiv umor Lojzeta Bratuža, na trdo roko, ki je pestila vse naše slovenske organizacije, slovenske družine, celo slovensko Cerkev, pomislimo na prihod nemških okupacijskih sil, na nastanek partizanstva. O tem podgorskem župniku je bilo sicer že veliko napisanega in povedanega, vseeno pa mislim, da spomini osemletnega "mulca" lahko k temu še vedno kaj dodajo in pripomorejo k boljšemu poznavanju tega velikega domoljuba, vrlega duhovnika in pravega pastirja ljudstva. Moji spomini na gospoda Staniča se največkrat boleče

Zadnji strežnik g. Staniča v Podgori

V naši hiši smo imeli fotografijo, v formatu razglednice, Lojzeta Bratuža, ki jo še hranim. O njem mi je oče veliko govoril, bil je namreč član podgorskega cerkvenega zbora, ki ga je vodil prav Lojze Bratuž. Ne vem, ali je bil tudi on na koru pri tisti maši na dan sv. Štefana. Spominjam se italijanske osnovne šole in popoldanskega verouka, ki ga je vodil gospod Stanko Stanič po slovensko v župnijski dvorani. V isti dvorani se je nastanila že proti koncu leta 1943 nemška vojaška posadka in zato nas je gospod Stanič za uro verouka peljal kar v svojo pisarno.

Podnevi Nemci, ponoči pa partizani: nam mulcem se je to zdelo zanimivo. Psi so vso noč lajali, tudi mi smo imeli pri hiši psa, ime mu je bilo Raf, tvegano in nevarno ime, ker so ga sestavljale začetnice angleškega kraljevskega letalstva. Ko so bili blizu nas nemški vojaki, nismo smeli klicati psa. Raf je preživel konec vojne, druge pse pa so morali gospodarji ubiti, ker so ponoči z lajanjem opozarjali nemško stražo na prisotnost ali vsaj bližino partizanov. Tak je bil ukaz.

Dobro se spominjam nekega nemškega oficirja, ki je v podgorski cerkvi velikokrat igral na orgle in tudi pel solo, a potreboval je nekoga, ki bi mu "gonil" meh, zato je prihajal domov k nam in me peljal na kor in tam igral in prepeval, največkrat Haydnov spev *Hvala večnemu Bogu*, seveda v nemščini, jaz pa sem se sklanjal in obešal na ročaj meha. Nekaj deset metrov po zadnji hiši na poti na Kalvarijo, ob potoku Stoprci, koder še danes vozi široka steza v kaverno, v katero smo se zatekali vsakokrat, ko je zatulil alarm zaradi bližajočih se ame-

riških letal, so se nemški vojaki vadili v streljanju z mausercaminemškimi puškami; mi mulci smo bili vedno tam ter radovedno in po otročje pač gledali tiste nemške puške, pištole in mitraljeze. Nekaj let po vojni so notranjost kaverne za silo uredili in na prostoru pred njo je bila po zaslugi takratnega podgorskega župnika Bernarda Špacapana zgrajena lepa kapelica, posvečena Materi Božji (*na sliki*). Med alarmom sva z mammo raje šla plezaje kar visoko nad kaverno in od tam gledala, kako so padale bombe na železniški most Južne postaje in še dalje na mirensko letališče.

G. Stanič je bil strog gospod in vedno resen (vsaj meni se je tako zdelo). Spominjam se ga v talarju ali v dolgem sukniču. Nikoli se ni pridružel nam strahopetcem, ko smo se med alarmom zatekali v kaverno ali na Kalvarijo. On, moj oče in še kak drug možakar so se takrat raje sprehajali po britofu, tudi pred nemško postojanko, ko so bombe padale južno na železniški most ali bolj proti severovzhodu, na solkanski most. K njemu je večkrat prihajal neki drug gospod močne postave. Pozneje sem izvedel, da je bil to Vinko Vodopivec. Večkrat sem ga videl, ko je govoril z nemškimi vojaki. Med nekim veroučnim pou-

kom (kdaj, se ne spomnim) nam je gospod Stanič razlagal, da Bog je duh in ga zato ne moremo videti. "Jaz pa ga vidim, gospodnunc", sem dejal in pokazal na razpelo, ki je viselo na steni. "A to ni pravi Bog, to je leseni Bog in tega Boga sem jaz naredil", je odgovoril gospod Stanič. Frača ali fionda je bila za nas, ali vsaj zame, vsakdanja igrača. Po Kalvariji in po "pikolitu" sem hodil zasledovat ptice in jih z njo strašil; brez nje nisem šel nikamor, razen v cerkev ali v mesto, ko sta me oče ali mama peljala, seveda peš. Nekega dne se je zgodilo, da je lep okrogel kamenček z moje frače zadel ravno okno spodnjega prostora ali kleti župnišča, kjer je zbor navadno imel pevske vaje; šipa se je seveda razletela na tisoč kosčkov. Jaz in še drug prijatelj (morda je bil to Ivo Bolčina) sva zbežala in se skrila. Po nekaj dneh, proti večeru je bilo, vstopi gospod Stanko k nam v hišo in reče moji mami: "Pavla, tega pobalina moraš boljše vzgajati, če ne iz njega ne bo nič".

Nedelja popoldan, popoldanski ali poletni čas. Po "žegnu", t. j. popoldanski molitvi, se je gospod Stanič večkrat zadrževal s starši in z nami v cerkvi ter se razgovarjal o našem znanju nauka: on je stal pred oltarjem, obrnjen proti nam mulcem, ki smo se kopicili vsi v prvih kloph. Pritoževal se je s starši, ki so sedeli za nami, da neradi beremo katekizem. Da bi dokazal to trditve, pokliče kar ven pred oltar... mene in začne postavljati eno vprašanje za drugim o Božjih zapovedih. Nisem odgovoril. Skoraj slabo mi je bilo; na vprašanja nisem odgovoril, ker nisem znal. Vidite, tako znajo nauk vaši otroci. Doma sem se pred starši opravičeval, češ da sem se tako zbal, da mi je zmanjkalo besed.

Tisto popoldno nedeljo ob 7. zjutraj smo čakali gospoda Staniča za jutranjo mašo. Njegova sestra Zorka je že sedela v prvi ali drugi klopi na ženski strani, v zakristiji sem bil od strežnikov samo jaz že oblečen v strežniške "paramente", pa Toni mežnar (tako smo ga vsi imenovali in jaz sem mislil, da je mežnar njegov priimek) in nekaj drugih možakarjev, ki so prihajali k maši v zakristijo, samo da bi med pridigo šli ven skozi stranske vrata, ne da bi jih kdo opazil, in si zunaj prižgali cigareto. Dolgo smo čakali, se vprašujoče ozirali na gospo Zorko in od nje pričakovali kak odgovor na naše neme poglede, a gospoda župnika ni bilo od nikoder, ona pa je nemo zrla predse. Tisto nedeljo v Podgori ni bilo maše. Komaj po vojni so v vasi govorili, da je neki partizan, Podgorec, gospoda Stanka pravočasno obvestil, da je bilo tudi njegovo ime na seznamu tistih, ki so jih partizani mislili ugrabiti in odpeljati, zato naj čim prej zbeži.

Gospod Stanič je bil vplivna osebnost med goriškimi Slovenci, v Podgori so ga spoštovali tudi Italijani. Svaril je vernike, da partizane, naše ljudi, vodijo komunisti in tisti, ki so bili solani v Moskvi. Res, po zidovih podgorske predilnice si lahko najpogosteje bral povsem ruska gesla, kot "živela Rusija, živel Stalin", in komaj nato ostala. K njemu so prihajali na obisk brat Viktor, tudi sam duhovnik, Vinko Vodopivec, morda tudi Alojz Novak in Filip Terčelj, ki se je komaj vrnil iz taborišča v Gonarsu, ter še drugi gospodje duhovniki, pa tudi civilno oblečeni iz mesta. Po odhodu gospoda Staniča je prišel v Podgoro župnikovat gospod Ivan Reščič. Nekaj časa po koncu vojne se je gospod Stanič vrnil na Goriško, a ne v Podgoro, temveč v Štandrež.

Zadnjič sem ga videl in z njim na kratko govoril okrog leta 1952 v Marijinem domu na Placuti, verjetno je bil to pevski nastop. Podgorski župnik Bernard Špacapan je na prireditve peljal Iva in mene; ko nas je gospod Stanič zagledal -

bili smo v zgornjih prostorih doma -, se nam je približal in takole pozdravil: "To sta dva mlada Podgorca".

Ko danes obujam te spomine, se mi pojavlja v mislih tragična usoda, ki je doletela podsabotinskega župnika Alojzija Obita - zanj sem izvedel veliko let pozneje -, ali pa tista cerkniških duhovnikov, župnika Lada Piščanca in njegovega kaplana Slugo. Bernard Špacapan in Lado Piščanc sta bila skupaj v semenišču in mislim, da sta isto leto pela novo mašo. Še danes hranim zvezek Piščancovih *Pesmi*

zelene pomladi, ki mi ga je podaril gospod Špacapan.

In kaj naj povemo o gospodu Filipu Terčelju? Tudi Staniču bi se isto pripetilo, ko ne bi pravočasno zbežal. Zakaj so partizani preganjali in celo ubijali svoje ljudi, zavedne slovenske duhovnike? So bili oni res "sovražniki ljudstva", ko pa so živeli in delali samo v prid svojemu ljudstvu?

Prve dni maja leta 1945 je nas vse zajel val prazničnega veselja zaradi konca vojne. Na številnih oknih - tudi na zvoniku podgorske cerkve - so plapolale slovenske zastave z rdečo zvezdo; na nekaterih oknih samo rdeče s srpom in kladivom, tukaj stanujejo imenitni partizani, sem si mislil. Na južnem delu Podgore, v "Koncu" in v "Grapatah", je bilo videti tudi nekaj italijanskih zastav z zvezdo. Fantiči od osmih let dalje smo nosili na glavi majhne titovke, ki jih je pripravljala neka šivilja z britofa, ali pa na jopiču kovinasto rdečo zvezdo. Jaz se nisem zadovoljil z zvezdo, hotel sem srp in kladivo, ker se mi je to zdelo ime nitnejše in me je delalo bolj "važnega". Otroška zagnanost. V petdesetih letih sem v Katoliškem glasu bral članek, ki ga je napisal gospod Kazimir Humar. Članek je nosil naslov: *Kaj, kje je tvoj brat Abel?* Takrat so se mi oči dokončno odprle.

Karlo Bresciani

Sovodnje

Misijonska nedelja in predstavitev veroučnih skupin

Želja po spoznavanju Jezusa in bližnjega ter gojenje prijateljstva, miru in spoštovanja sestavljata rdečo nit številnih misli in želja, ki so jih otroci izrekli med predstavitvijo veroučnih skupin treh župnij v sovodenjski občini. Otroci in staršev je bilo zares veliko, tako da je bila sovodenjska cerkev polna skoraj kot ob

pomembnih cerkvenih praznikih. Bogoslužje sta popestrili otroško petje pod vodstvom Damijane Čevdek Jug in Tine Balta ter sodelovanje mladih pri branju beril in prošenj.

Župnik msgr. Renato Podbersič, ki je vodil sveto mašo v sovodenjski župnijski cerkvi sv. Martina škofa, je v pridrigi razložil pomen misijona in vlogo misijonarjev pri oznanjevanju evangelija v daljnih deželah. Poudaril je, da tako kot oni moramo tudi mi imeti odprto srce do naših bližnjih in ne držati skrito veselo novico v predalih našega srca.

Predstavitve treh starostnih skupin je bila na vrsti pred blagoslovom. Najprej se je predstavila skupina, ki se skupaj z veroučiteljicama Mojco Terčič in Lucijo Ciglič pripravljala na zakrament svete spovedi. Sledila je skupina, ki je z veroučiteljico Moniko Quaggiato začela pripravo na prvo sveto obhajilo.

Predstavitve se je končala s skupino otrok, ki so meseca maja prejeli prvo sveto obhajilo in nadaljujejo verouk z veroučiteljico Vereno Čevdek. Vsak je povedal svoje ime in prebral misel oziroma željo za letošnje veroučno leto. Doživeto in lepo obiskano misijonsko nedeljo je še dodatno obogatilo prijetno družabno srečanje pred sovodenjsko cerkvijo. / Julijan Čevdek

Papeževa poslanica za svetovni dan migrantov in beguncev 2017

Mladoletni migranti, ranljivi in brez glasu

V četrtek, 13. oktobra 2016, je izšla poslanica papeža Frančiška za 103. svetovni dan migrantov in beguncev, ki ga bomo obhajali 15. januarja 2017. Dokument nosi naslov *Mladoletni migranti, ranljivi in brez glasu*. V ospredje postavlja problematiko otrok in mladostnikov migrantov, ki so nezaščiteni v trojnem pomenu: kot mladoletniki, kot tujci in kot nemočni, ker so iz različnih razlogov prisiljeni živeti daleč od svoje domovine in ločeni od družinskih vezi, opozori papež na začetku poslanice.

Najranljivejša skupina

Migracija danes ni pojav, omejen samo na nekatere dele planeta, ampak se dotika vseh celin ter vedno bolj postaja "svetovno vprašanje". Prav tako ne gre samo za osebe, ki iščejo dostojno delo in boljše življenjske pogoje, ampak tudi za moške in ženske, ostarele in otroke, ki so "prisiljeni zapustiti svoje domove, da bi se rešili in drugje našli mir in varnost". Na prvem mestu so ravno mladoletne osebe, ki plačajo visoko ceno emigracije, ki jo skoraj vedno povzročajo "nasilje, revščina in okoljske razmere". Papež opozori na trgovino z otroki, izkoriščanje in

zlorabe mladoletnikov ter na splošno kršenje njihovih pravic do otroštva, ki so jim zagotovljene z mednarodno Konvencijo o otrokovih pravicah. Med migranti predstavljajo otroci "najranljivejšo skupino, saj so nevidni in brez glasu": nimajo dokumentov in

tako ostanejo skriti pred svetom; odsotnost odraslih, ki bi jih spremljali, jim onemogoča, da bi se slišal njihov glas. Mladoletni migranti tako z lahkoto "končajo na najnižjih ravneh človeške degradacije, kjer nezakonitost in nasilje uničita prihodnost premnogih nedolžnih, medtem ko je

zveličanja, ampak je njen del. Predstavlja "znamenje časov", ki govori o previdnostnem delovanju Boga v zgodovini in človeški skupnosti v luči univerzalnega občestva. Cerkev zato spodbuja, naj se prepozna Božji načrt tudi v tem pojavu, z gotovim

prepričanjem, da "nihče ni tujec v krščanski skupnosti, ki obsega vsak narod, raso, ljudstvo in jezik. Vsak je dragocen, osebe so pomembnejše od stvari in vrednost vsake ustanove se meri v načinu, kako ravna z življenjem in dostojanstvom človeka, predvsem v najranljivejših pogojih, kot je to v

primeru mladoletnih migrantov". Usmeriti se je treba na "zaščito, integracijo in trajne rešitve", poudarja papež. Mladoletnim migrantom je treba zagotoviti "varstvo in zaščito", kajti ti fantje in dekleta pogosto končajo na ulici, prepuščeni so samim sebi, postanejo žrtve izkoriščevalcev brez vesti, ki jih spremenijo v predmet fizičnega, moralnega in spolnega nasilja. Sveti oče opozarja, da je meja med migracijo in trgovanjem z ljudmi pogosto zelo tanka. Med različnimi dejavniki, ki povzročajo ranljivost migrantov, še posebej mladoletnih, papež izpostavi tudi povpraševanje in ga opredeli kot najmočnejši faktor

izkoriščanja in zlorab otrok. Nujno je, da imigranti, ravno v dobro svojih otrok, vedno tesneje sodelujejo s skupnostjo, ki jih sprejema. Frančišek spomni na mnoge cerkvene in civilne ustanove, ki za zaščito mladoletnikov naredijo veliko. Pomembno je, da prihaja do vedno bolj učinkovitega in vključevalnega sodelovanja, ki sloni na izmenjavi informacij in prav tako na okrepitevi mrež, ki omogočajo pravočasno in razvejeno posredovanje. **Integracija otrok in mladih migrantov** Na drugem mestu papež Frančišek poudarja, da si je treba prizadevati za "integracijo otrok in mladih migrantov". Ti so namreč v vsem

odvisni od odraslih, pri čemer sveti oče opozarja, da pomanjkanje finančnih virov pogosto preprečuje sprejetje ustreznih politik na področju sprejemanja, pomoči in vključevanja. Namesto da bi se pospeševalo družbeno vključevanje mladoletnih migrantov ali pa varno vračanje v njihovo domovino, se usmerja samo v preprečevanje njihovega vstopa, s čimer pa se podpira zatekanje k ilegalnim mrežam.

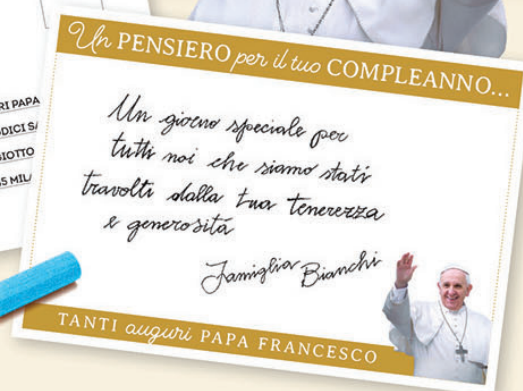
Položaj mladoletnih migrantov je še slabši, kadar se znajdejo v prekrških ali so vpleteni v organiziran kriminal. Prav tako je temeljno, da se sprejmejo ustrezni narodni postopki in načrti za sporazumno sodelovanje med državami izvora in državami, ki migrante sprejmejo, da bi se tako odstranili vzroki za prisiljeno emigracijo mladoletnikov.

Sprejeti trajne rešitve

Na tretjem mestu papež poziva k sprejetju "trajnih rešitev". Med razlogi za problem mladoletnih migrantov navede vojne, kršenje človekovih pravic, korupcijo, revščino, naravno neravnovesje in naravne nesreče. S temi vzroki se je treba spoprijeti v državah izvora. Vsa mednarodna skupnost se mora zavzeti za razrešitev konfliktov in zaustavitev nasilja, ki osebe silijo v beg. Zastaviti je treba dolgoročni načrt, pripraviti ustrezne programe za območja, kjer prihaja do največjih krivic in nestabilnosti. Papež ob koncu poslanice nameni besede še osebam, ki spremljajo otroke in mladostnike po poteh emigracije. Opogumi jih, naj se ne utrudijo pogumno živeti pričevanje o evangeliju, ki jih poziva, da v najmanjših in najranljivejših sprejmejo Gospoda Jezusa.

17. decembra bo papež Frančišek dopolnil 80 let!

Iz tvojega srca v njegove roke

Pošlji voščilnico papežu Frančišku!

V revijah založbe Gruppo Editoriale San Paolo boš našel posebno voščilnico, na katero napiše svojo prisrčno misel, voščilo papežu. Vse voščilnice, ki jih bomo prejeli, bodo neposredno izročene v roke svetemu očetu..

Ne spreglej voščilnice, ki je **DARILO**
v reviji **FAMIGLIA CRISTIANA**
in v reviji **CREDERE**.
V kioskih in v župniji.

Izročene bodo samo razglednice, ki bodo dospele na naslov Periodici San Paolo **do 22. novembra 2016 in ne kasneje** in naše revije bodo objavile izbor najlepših voščil.

Kratke

Sv. Ivan v Gorici / Občni zbor SZSO

Člani deželnega vodstva Slovenske zamejske skavtske organizacije so imeli 23. oktobra v Gorici redni občni zbor. V cerkvi sv. Ivana so se zjutraj udeležili nedeljske svete maše, ki je za skupnost Slovenskega pastoralnega središča pomenila tudi uvod v novo katehetsko leto: s katehistinjami so se namreč lepo predstavili mladi iz različnih skupin "veroukarjev", ki so med drugim vse navzoče prosili, naj molijo zanje. Župnik Marijan Markežič je pri obredu blagoslovil skavtska znamenja. Deželni voditelji iz Tržaške in Goriške so nato v bližnjih prostorih skupaj kosili, v prvih popoldanskih urah pa jim je spregovoril znani teolog, filozof in bloger, kletar Brane Cestnik, tudi sam skavt. Kot je za radio Trst A povedal deželni načelnik Peter Špacapan, je članov SZSO okrog 300, hujski upad pa doživljajo v vrstah voditeljev, ki zaradi visokošolskega študija ali službe v številnih primerih zapuščajo svoje domove in torej tudi udeleževanje v vzgojni organizaciji.

Čezmejni "Kaiser Karl festival"

Od srede oktobra do srede novembra prireja Primorsko orgelsko društvo pet koncertov, t. i. Čezmejni festival, posvečen blaženemu cesarju Karlu za mir med narodi. V sredo, 26. oktobra, je v goriški stolnici igrala slovenska organistka Nina Frank. V petek, 4. novembra, bo ob 20.30 v cerkvi sv. Leopolda v Krminu recital francoske organistke Aurore Baaal. V sredo, 9. novembra, ob 20. uri bo na Mirenskem Gradu koncert italijanskih glasbenikov, harfistke Patrizie Tassini in flautista Giorgia Marcossija. 16. novembra ob 20.30 bo v župnijski cerkvi sv. Štefana v Vipavi igral organist Lorenzo Ghielmi. Vabljeni!

Dekanija Štandrež / Zimski urnik prazničnih bogoslužij

Sobota: Gorica-Marijine sestre 17.15, Jazbine/sv. Subida 17.45, Gabrje pri Vipavi 18.00, Pevma/Štmaver 19.00, Štandrež 19.00.
Nedelja: Gorica-Šolske sestre 8.00, Rupa/Peč 8.45, Jamlje 9.00, Pevma/Štmaver 9.00, Podgora 9.00, Doberdob 10.00, Gorica-sv. Ivan 10.00, Sovodnje ob Soči 10.00, Štandrež 10.00, Števerjan 11.15, Vrh Sv. Mihaela 11.30, Gorica-sv. Ignacij 18.00.

Turizem: milijon evrov za oglaševanja letališča v Ronkah

Deželna vlada je dodelila milijon evrov za promocijo letališča v Ronkah. Pomoč bo služila za oglaševalno akcijo, ki bo potekala v več mestih, zlasti tistih, ki so letalsko povezana z letališčem Furlanije Julijske krajine bodisi posredno bodisi s prestopanji. "S tem bomo dodatno izpilili oglaševalno strategijo ustanove PromoTurismo Fvg", je pojasnila deželna odbornica za promet in infrastrukture Mariagrazia Santoro. Pri tem je našla pozitivne učinke preteklih oglaševanj, ob pomoči katerih je v zadnjem letu število potnikov iz Milana, Neaplja in Rima naraslo za nekaj odstotkov. Največji porast so zabeležili pri letih iz italijanske prestolnice. / ARC/PV

Števerjanska sekcija SSK o ustavnih reformi

Ustavne reforme, za katero bomo poklicani na glasovanje 4. decembra letos, ne gre podpreti, ker slovenski narodni skupnosti ne prinaša nobenih izboljšav, obratno, na novo zasnovana poslanska zbornica in senat ne zagotavljata slovenske prisotnosti, ampak še otežita to možnost. To je jasno stališče števerjanske sekcije Slovenske skupnosti, ki je zasedala v ponedeljek, 10. oktobra. Števerjanska sekcija SSK je tudi izrazila mnenje, naj se stranka čim prej odločno opredeli za NE in na tak način pokaže lastnemu volilnemu telesu in vsem pripadnikom slovenske narodne skupnosti jasno stališče, ki je nujno potrebno ob tako pomembni volilni preizkušnji. Zasedanje sekcije je uvedel predsednik Milko Di Battista, nato sta o reformi spregovorila sekcijski tajnik Marjan Drufovka in pokrajinski tajnik Julijan Čavdek. Iz razčlenjene in živahne razprave je izšlo, da, čeprav je reforma obširna, so glavne točke na novo zasnovana poslanska zbornica in senat ter nova opredelitev pristojnosti med državo in deželo. Za poslansko zbornico in senat je že znano, da je za Slovence nesprejemljivo dejstvo glede očitnega poslabšanja oziroma izničenja možnosti izvolitve. Glede nove razdelitve pristojnosti med državo in deželami pa je seveda jasno, da gre to v prid državi in v škodo deželam. To pa je skrb vzbujajoče in pri tem je še obremenilno dejstvo, da je reforma vsiljena, saj bi take korenite spremembe potrebovale bistveno več časa. V zvezi s tem imamo v deželi FJK kar nekaj izkušenj, ki se še najbolj kažejo pri izvajanju zakona 26/2014 o reformi krajevnih uprav. Zaskrbljenost vzbujajo tudi sum, da bodo kmalu pod udarom tudi dežele s posebnim statutom. V nadaljevanju zasedanja sekcije je županja Franka Padovan seznanila prisotne s potekom upravnega dela na občini. Povedala je, da ostaja še odprto vprašanje glede odnosa do goriške medobčinske zveze, h kateri nista pristopili ne Števerjan ne Sovodnje ob Soči. V tem smislu bi bilo še najbolj koristno, da bi se obe slovenski občini dogovorili za skupno strategijo nastopanja.

Razstava del Slavka Furlana v goriškem Kulturnem domu

V galeriji Kulturnega doma v Gorici je na ogled razstava del slikarja Slavka Furlana z naslovom Dela iz poznega obdobja; razstava spada v projekt "Slavko Furlan - Pittur Vagante (1952-2007)". Furlan je živel in ustvarjal v Šempetru pri Gorici kot slikar in grafični oblikovalec. Njegovo sodelovanje s Primorskim dramskim gledališčem Nova Gorica pomeni enega izmed vrhuncev oblikovanja gledaliških plakatov v Sloveniji. Razstava, ki jo prirejajo Kulturni dom Gorica, Kulturni dom Nova Gorica in Slovensko narodno gledališče Nova Gorica, bo odprta do 5. novembra 2016 od ponedeljka do petka od 9. do 12. in od 16. do 18. ter v večernih urah med prireditvami.

ŠTMAVER O premalo poznanem rojaku

Andrej Vendramin se je vrnil v rodni Štmaver

Kulturno društvo Sabotin iz Štmavra je 16. oktobra priredilo 27. jesenski pohod na Sabotin. V lepem jesenskem vremenu se ga je udeležilo krepko čez sto ljudi, med njimi veliko mladih in tudi otrok. Nedeljsko mašo je med razvalinami cerkve sv. Valentina daroval g. Marijan Markežič, s petjem jo je popestril moški zbor Štmaver pod vodstvom Nadje Kovic. Praznično razpoloženje se je nadaljevalo na sedežu društva v Štmavru, kjer so nato domačini prijazno pogostili udeležence.

Prav tam je na predvečer pohoda potekalo prijetno kulturno srečanje, ki ga je z dvema pesmima uvedel domači moški pevski zbor, sklenil pa domači dekliški zborček ob kitarski spremljavi Petre Feri. Predsednik društva Gabrijel Figelj je z zadovoljstvom povedal, da se dela za obnovo prostorov šole po požaru bližajo koncu. Veliko je bilo narejenega s prostovoljnimi delom članov: brez njih bi se obnova ne končala. To so ljudje, je dejal, "ki stojijo v ozadju in so vedno pripravljene priskočiti na pomoč in dati vse od sebe ter nameniti kakšno uro svojega prostega časa društvu". Izrecno je omenil Jožefa Devinarja, ki je vložil veliko truda in časa, za kar si je na štmavskem večeru tudi prisluzil topel aplavz.

Vsebinsko je večer močno zaznamoval lik enega izmed "slovenskih Schindlerjev", učitelja Andreja Vendramina (1891-1978), rojenega v Štmavru, čigar zgodba in usoda sta doslej le malo poznani. Zgodovinar Renato Podbersič je - v pogovoru z domačinko prof. Slavico Radinja - o njem povedal veliko zanimivega, saj ga je v bistvu prav on izbrskal iz pozabe. In prepričan je, da je njegova zgodba "neverjetna, naravnost filmska"! Vendramin je imel razgibano pot: maturo na učiteljski je opravil nekaj dni pred začetkom prve svetovne vojne. "Kljub vojni je bil učitelj".

Po vojni se je oženil in imel tri otroke. Bil je eden izmed 400

primorskih učiteljev, ki jih je italijanska šolska oblast z dekretom poslala v notranjost Italije: predstavili so ga v kraju Nonantola blizu Modene, kjer je poučeval od jeseni 1929 do konca vojne 1945. "Bil je izredno priljubljen in spoštovan". Vsi so pa vedeli, je dejal Podbersič, "da doma govorijo čuden jezik, ki ga nihče ni razumel". Tisti "čudni jezik" je odigral ključno vlogo med drugo svetovno vojno, ko so v Villi Emma, podeželski palači v bližini vasi, namestili čez 70 judovskih otrok in mladostnikov brez staršev, ki so v dveh skupinah prišli z območja balkanskih držav, ko so bežali pred nacisti. Najmlajši je imel 6 let, najsta-

sepeja Morealija in seveda učitelja Andreja Vendramina so vaščani mlade Jude skrbeli, zanje skrbeli, jim nosili hrano in naposled pomagali zbežati v Švico; tako so jih rešili pred nemškimi taborišči. Po vojni so se razselili po vsem svetu. O zgodbi že obstajajo knjige in film, ki ga je posnel Rai, a Vendramina ni zraven, ker se je takoj po vojni vrnil na Goriško in se je za njim izgubila vsaka sled. Tu ga je zavezniška vojaška uprava postavila za učitelja v Podgori; leta 1946 je šel v Solkan, kjer je še naprej poučeval do upokojitve leta 1960 in tam tudi umrl. "Ni bil človek, ki bi si znal peti hvalo, ki bi hlepel po priznanjih; o svo-

rejši 17. Pod vodstvom župnika Arriga Beccarija, zdravnika Giu-

ji zgodbi ni pripovedoval, razen sorodnikom, ki še živijo v Sol-

kanu".

Njegova zgodba je ostala zapisana zlasti v njegovem sinu Cvetku, ki je dolga leta prihajal v Štmaver za praznik sv. Valentina in je ponosen, da v njem teče štmavrska kri. Večera, posvečenega njegovemu očetu, je bil vesel in je po Renatu Podbersiču tudi pozdravil udeležence.

Različni narodi imajo različna imena za t. i. pravičnike, ne-Jude, ki so po vsej Evropi nesebično reševali Jude med drugo svetovno vojno, je poudaril Podbersič. Vseh pravičnikov je 26.120 in prihajajo iz 51 držav. "Vendramin se ni pravičnik: za njega poteka postopek", ki ponavadi traja 3 ali več let. Novemu pravičniku posadijo drevo v aleji pravičnikov v spominskem parku Yad Vashem v Jeruzalemu, kjer ga počastijo tudi na zunanji način.

Med pravičniki je 671 italijanskih državljanov in doslej osem Slovencev. "Upam, da se jim bosta v zelo kratkem času pridružila še dva Slovenca, Andrej Vendramin in Ciril Kotnik". Zanimivo je, da Solkan že ima eno pravičnico (to je tudi prav Slovenka na judovskem seznamu!), Zoro Piculin, rojena leta 1911. Drugi "slovenski Schindlerji" so Ivan in Ljubica Župančič, Ivan Breskvar, Andrej Tumpej, Uroš Žun in Martina Levček Markovič.

Na Slovenskem se za zgodbo o Andreju Vendraminu dolgo ni nihče zanimal. Šele nekdanji solkanski župnik Vinko Paljk, ki ga je dobro poznal, jo je omenil Podbersiču, ki je po različnih arhivih in drugih virih zbral ter še zbira mozaične kamenčke. Ko je zgodba prišla na dan pred 3-4 leti, so jo povzeli vsi slovenski časopisi. Spoznali so jo tudi v Ljubljani in so jo lani že uvrstili v knjigo, ki govori o osmih slovenskih pravičnikih.

Vendramin je bil ponosen Slovenec, a skromen človek, ki je ljubil svoj učiteljski poklic. Po vojni je živel v osamljenosti, ni pisal spominov, ni bil družbeno-politično aktiven. Zaradi vsega tega je bil dolgo pozabljen. "Goričani pa smo lahko upravičeno ponosni, da je bil naš rojak", je zatrdil Podbersič, kajti - kot pravi judovska modrost - kdor je rešil eno življenje, je rešil ves svet. / DD
več fotografij na www.noviglas.eu

Projekti dekliške vokalne skupine Bodeča Neža

Začetek sezone s polno paro!

Sezona 2016/2017 dekliške vokalne skupine Bodeča Neža se je začela z vso paro. Zvrstilo se je že nekaj koncertov in mnogo se jih še bo. Začelo se je z intenzivnimi vajami v prvih dneh septembra. Že takrat je dišalo po Božiču, saj se je Bodeča Neža takoj lotila svojega jesensko-zimskega projekta - snemanja svoje četrte zgoščenske, ki bo posvečena božičnim skladbam. Dekleta so še posebej ponosna, da bo častna gostja pri snemanju CD-ja tudi znana mezzosopraništka Bernarda Fink.

Božične melodije so spremljale pripravo na druge pomembne koncerte, ki jih je imel zbor ob začetku sezone. 26. septembra se je zbor v okviru cikla koncertov *Glasbeni september* predstavil v tržaški stolnici svetega Justa z

opusom hvalnic materi vseh mater, Mariji. Na orgle je zbor spremljal tamkajšnji organist Roberto Brisotto. Vabilo zamejskemu zboru na cikel koncertov vokalne in instrumentalne glasbe

Glasbeni september (Settembre musicale) je bilo pomembno priznanje in dosežek: tudi italijanski zborovski svet se namreč vedno bolj odpira slovenskemu in mu želi prisluhniti. Uspešen

koncert DVS Bodeča Neža je navdušena in številna publika nagradila z dolgim aplavzom.

Naslednji izziv letošnjega ustvarjalnega leta bo gostovanje pri zboru Cor de Orfeo de Catala, ki je bil gost Bodeče Neže v prejšnji sezoni. Pevke se ta teden odpravljajo v Barcelono, kjer se bodo predstavile publikli s tremi koncerti: prvi bo v Convent de les Amas, drugi v znani dvorani Orfeo Catala Palau de la Musica, tretji pa v Alcoverju. Dekliška zbor bosta predstavila dela raznih klasičnih in sodobnih avtorjev (Donati, Kocsar, Biebl, Casals, Vila i Casanas, Durufle', Miskinis), Bodeča Neža pa se bo še posebej poklonila slovenskim skladateljem (Lebič, Merku', Čopi). Dekleta bodo poleg petja na koncertih namenila tudi čas druženju, primerjavi drugačnih pogledov na glasbo, gotovo pa tudi spoznavanju novih katalonskih in španskih besed.

17. Koroški kulturni dnevi na Primorskem / Srečanje glasbenih šol

Razveseljujoč nastop mladih glasbenikov

Dežavno oktobrsko popoldne v četrtek, 20. oktobra 2016, so v mali dvorani Kulturnega centra Lojze Bratuž v Gorici z nešteto zvočnimi barvami obarvali učenci različnih razredov Slovenske glasbene šole dežele Koroške, Glasbene matice Trst in Gorica ter Slovenskega centra za glasbeno vzgojo Emil Komel iz Gorice. Koroški kulturni dnevi na Primorskem, ki so jih letos 17. po vrsti priredile Zveza slovenske katoliške prosvete iz Gorice, Slovenska prosveta iz Trsta in Krščanska kulturna zveza iz Celovca, so kot po tradiciji postregli tudi z očarljivimi zvoki velikih glasbenikov iz raznih obdobij. Iz svojih glasbil so jih izvalili nastopajoči učenci. Teh je bilo šestnajst, pet iz SCGV E. Komel, ki je bil soorganizator srečanja (Athena Piccech - klavir, Viča Boškin - flavta, Antje Gruden - harmonika, Barbara Devinar - violina in Lorenzo Tomada iz razreda Sijavuša Gadjeva, ki je na klavir ponudil že pravo "koncertno" poslastico), trije iz SGŠ na Koroškem (Ana Mošchnitz - prečna flavta, Helena

Gregorn - klavir, Jakob Slavkov - prečna flavta, s suvereno interpretacijo Fantazije G. Faureja; en učenec je ostal doma zaradi poškodbe), osem z Glasbene matice iz Trsta in Gorice (Gregor An-

pokazali, kako obvladajo izbrane instrumente in do kod že sega njihovo znanje, so se končali z radoživim, a obenem zelo discipliniranim petjem Mladinskega pevskega zbora Emil Komel. Pod na-

Foto DP

toni - klavir, Milena Gergolet - klavir, z odločnim izvajanjem Scherza A. Diabellija, Zala Košiček - klavir, Agatha Možina - klavir, Ema Vitez in Lea Škočaj, duo flavr, in Katarina Visintin - klavir). Nastopi mladih glasbenikov, ki so

tančnim vodstvom Damijane Čevdek Jug in ob klavirski spremljavi Elisabette Cavaleri so zapeli dve znani ljudski narodni, *Mlin* v priredbi Radovana Gobca in *Čuk se je oženil* v priredbi Walterja Lo Nigra, in pri tem izkazali vse svoje

veselje do petja.

Nastopajoče mlade glasbenike, ki so bili hkrati tudi pozorni poslušalci, in občinstvo, ki je dobro zasedlo malo dvorano KCLB, je pozdravila ravnateljica SCGV E. Komel Alessandra Schettino in naglasila pomembnost teh glasbenih stikov med našimi zamejskimi glasbenimi šolami.

V dvorani so bili navzoči koroški gostje, ravnatelj koroške glasbene šole Roman Verdel, tajnica iste šole Sonja Kuchling, dr. Janko Zerzer, pedagog, jezikoslovec, zgodovinar, dolgoletni predsednik, zdaj častni predsednik Krščanske kul-

Obvestila

SKD Hrast iz Doberdoba organizira v četrtek, 3. novembra, predavanje naturopatinje Erike Brajnik na temo o imunskem sistemu. Večer bo v župnijski dvorani v Doberdobi ob 20.30.

Občina Števerjan obvešča, da bo polaganje vencev 1. novembra potekalo pred števerjanskim spomenikom na trgu Svobode po sv. maši, ki se bo začela ob 9. uri, in ob 11.15 pred spomenikom padlim na Jazbinah.

Društvo slovenskih upokojencev za Goriško sporoča udeležencem martinovanja, da bo v soboto, 5. novembra, odpeljal avtobus v kraj Castions di Strada ob 17. uri iz Gorice s trga Medaglie d'oro / z Goriščka, nato z običajnimi postanki.

V vili De Finetti v zaselku Corona (Mariano del Friuli) je do 6. novembra na ogled razstava del Tullia Fantuzzija pod naslovom "Naturalmente".

V petek, 7. oktobra, so v hotelu Europalace v Trzinu odprli razstavo "Percorsi" Marie Grazie Persolja in Armanda Pizzignacha. Likovna umetnika razstavljata dela, ki sta jih ustvarila v zadnjih petih letih; navdih sta našla v naših krajih. Razstava bo odprta do 31. oktobra.

Zveza slovenske katoliške prosvete in Združenje cerkvenih pevskih zborov Gorica obveščata, da je urad odprt po naslednjem urniku: ob ponedeljkih in sredah: od 8. do 18. ure nepretrgoma, torek, četrtek in petek: od 8. do 14. ure.

V središču mesta dajamo v najem prenovljeno stanovanje, primerno tudi za pisarno. Info tel. 340 9248297.

Prispevke za Slovenski center za glasbeno vzgojo Emil Komel v spomin na ravnatelja prof. Silvana Kerševana lahko nakazate na bančni tekoči račun: Banca di Cividale (Via Kugy, 2, Gorica) IBAN IT 30 C 05484 12402 003 570 036 225; SWIFT CIVIT2C s pripisom: za SKLAD SILVANA KERSEVANA. Informacije na tajništvo SCGV Emil Komel, tel. št. 0481 532163 ali 0481 547569.

Z veseljem vam zašijem in popravim oblaciča, izdelam zavese in druge šivane izdelke. Lahko pridem tudi na dom. Vida, telefon 00386 31 721 243

Potrebujem delo in bi z veseljem pomagala v gospodinjstvu ali pri skrbi za ostarelega ali bolnega človeka. Čakam vaš klic na 00386 41 936 652 - Darja.

40-letna mati nudi dnevno nego starejšim na domu. Ne 24 ur. Lahko tudi kuha in pospravlja stanovanje. 3-letne izkušnje. Tel. 00386 41 390 244.

Gospa s triindvajsetletno izkušnjo nudi dnevno varstvo otrok ali oskrbo starejših oseb, potrebnih pomoči. Tel. 00386 41 548537.

Profesorica slovenščine išče delo

(tudi inštrukcije, učna pomoč in varstvo otrok). Tel. št. 00386 41 256240.

Zanesljiva in izkušena gospa pomaga pri likanju in čiščenju stanovanja. Tel. št. 00386 40153213.

20-letna študentka z izkušnjami nudi lekcije slovenščine, angleščine, nemščine ter varstvo otrok. Tel.: 00386 31 478807.

Urejena gospa išče delo za čiščenje in likanje na območju Gorice. Tel. št. 00386 31 449311.

Resna gospa s petnajstletno izkušnjo nudi nego in pomoč starejšim osebam tudi 24 ur na dan. Tel. št. 00386 40 484339.

40-letna mati z večletnimi izkušnjami in znanjem italijanščine nudi dnevno nego starejšim na domu (ne 24 ur dnevno) ali pomoč pri gospodinjstvih delih in kuhanju. Tel. 00386 41 729548.

Resna in odgovorna medicinska sestra nudi nego in pomoč starejšim osebam. Tel. št. 00386 30 325 558.

Darovi

Za Novi glas daruje Marinka 100 evrov.

Čestitke

Draga Martina Valentincič, ob tako pomembnem življenjskem dosežku ti želimo še veliko uspehov in ti iz srca čestitamo člani SKPD "F. B. Sedej", župnijsko občestvo in števerjanska uprava.

RADIO SPAZIO

Vrata proti vzhodu (od 28.10.2016 do 3.11.2016)

Radijska postaja iz Vidma oddaja na ultrakratkem valu s frekvencami za Goriško 97.5, 91.9 Mhz; za Furlanijo 103.7, 103.9 Mhz; za Kanalsko dolino 95.7, 99.5 Mhz; za spodnjo dolino Bele 98.2 Mhz; za Karnijo 97.4, 91, 103.6 Mhz; na internetu www.radiospazio103.it. Slovenske oddaje so na sporedu vsak dan razen ob sobotah od 20.00 do 21.00. Spored:

Petek, 28. oktobra (v studiu Niko Klanjšček): Zvočni zapis: posnetki z naših kulturnih prireditev - Glasba iz studia 2.

Nedelja, 30. oktobra, ob 21. uri (vodi Ilaria Banchig): Okno v Benečijo: oddaja v benečanskem, rezijanskem in ziljskem narečju.

Ponedeljek, 31. oktobra (v studiu Stefania Beretta): Le spomin...

Torek, 1. novembra (v studiu Matjaž Pintar): Utrinki v našem prostoru - Glasbena oddaja z Matjažem.

Sreda, 2. novembra (v studiu Danilo Čotar): Pogled v dušo in svet: Goriški mučenik Izidor Zavadlav - Izbor melodij.

Četrtek, 3. novembra (v studiu Andrej Baucon): Četrtkov večer z glasbo - Zanimivosti, obvestila in humor.

Izidi volitev v štirih občinah FJK

Ronke in Neme imajo novega župana

Dokončni volilni izidi v štirih občinah Furlanije Julijske krajine, v katerih so potekale županske volitve, kažejo, da so novega župana dobili le v Ronkah in v Nemah, kjer zaradi manjšega števila prebivalcev ni predviden drugi krog. V Codroipu in v Trziču, kjer je število prebivalcev večje od 15.000, pa bodo župana izbrali čez dva tedna, saj nihče od kandidatov ni presegel polovice glasov.

V največji občini, v kateri so bile volitve, Trziču, je Anna Maria

Cisint ob podpori sedmih desnosredinskih list, dobila 5.256 glasov, kar je skoraj polovica vseh preferenc (49,53%). V drugem krogu se bo pomerila z dosedanjo županjo Silvio Altran, ki je s koalicijo štirih levosredinskih list zbrala 3.612 oz. 34,04% glasov. Ostali kandidatki Elisabetta Maccarini in Suzana Kullier sta dosegli 11,21% oz. 5,22%.

Dosedanji župan Codroipa Fabio Marchetti je ob podpori štirih list (Forza Italia, Lega Nord, Fratelli d'Italia in Viviamo Co-

droipo) dobil 3.926 glasov oz. 47,42%. Z njim se je v drugi krog uvrstil Alberto Soramel s 3.107 glasovi (37,53%). Podpirajo ga štiri liste, in sicer Altre prospettive, Partito democratico, Fare Comunita' in Progetto Codroipo. Tretji kandidat Graziano Ganzit je dobil 15,05% glasov. Zmagovalec volitev v Ronkah je Livio Vecchiet, ki je ob podpori treh list (Lista Civica Insieme per Ronchi, Cittadini contro la fusione in Amici per Ronchi) dobil 1.906 glasov oz. 35,45%. Enrico Masara' je zbral slabih sto glasov manj in dosegel 33,72%, medtem ko sta Lorena Casasola in Giovanni Degenhardt prejela 18,75% in 9,35%. V Občini Neme so za novo županjo izbrali Glorio Bressani. Ob podpori liste Rinnova Nimis je prejela 685 glasov, kar odgo-

varja 46,94%. Ostala kandidata Walter Tosolini in Gabrio Vaccarin sta prejela 29,79% oz. 23,29% preferenc. V Nemah so volili že junija, a ob eni sami županski kandidaturi se je volitev udeležilo manj kot polovica volilnih upravičencev. To je bil razlog, da so na čelo občine postavili komisarja in razpisali nove volitve. Tokratnih se je udeležilo ščepec več volivcev od polovice, a tudi v obratnem primeru volitev ne bi bilo treba ponoviti, saj sta že dva kandidata dovolj, da odpade vsakršna zahteva po kvorumu.

V vseh štirih občinah je svoj glas oddalo nekaj več kot polovica upravičencev. Največjo udeležbo so zabeležili v Codroipu, in sicer 57,29%, v Ronkah nekaj čez 55%, v Trziču nekaj čez 51.

ARC/PA

Prva Pravljica urica v Feiglovi knjižnici v šolskem letu 2016/2017

Lepo je deliti skrivnost s prijatelji!

Ko zapihajo prve mrzle saponce in se topli sončni žarki umaknejo sivim meglicam in dežnim kapljicam, se v prijazno, toplo domačnost mladinske sobe v Feiglovi knjižnici na Verdijevem korzu 51/1 v Gorici vrnejo *Pravljice urice*. Te že

pravljica bitja iz slovenske in svetovne književnosti za otroke bodo najmlajši spoznali najprej na štirih srečanjih, ki bodo v oktobru in novembru. Po prazničnih decembrskih dneh, v katerih se vrsti že cel kup prireditev tudi za male cicibane, se bodo uri-

predšolskih malčkov, ki so kot uročni poslušali, pravzaprav gledali pravljico dogajanje pod naslovom *Velika skrivnost* francoskega avtorja Erica Battuta v prevodu Mojce Medvedšek. Tokrat se je mladinska soba namreč spremenila v pravo malo gledališče - knjižničarka Breda je poskrbela tudi za scensko ozadje -, saj sta Sanja Vogrič in Karin Vižintin, dijakinji petega razreda goriškega znanstvenega liceja, odigrali gledališki prizorček. Obe sta se že kar nekajkrat pokazali, da se znata zelo privlačno živeti v pravljice like in z njimi osvojiti pozornost najmlajših. Sanjo sicer pri nas dobro poznamo kot vneto ljubiteljsko igralko - v zadnjem času tudi kot režiserko -, ki je zelo uspešno odigrala kar nekaj vlog kot člani mladinske skupine O'Klapa iz Gorice in gostja v Dramski družini iz Števerjana. Tokrat je živahno posebila - tudi v kostumski preobleki, seveda! - miško Franciško, ki je odkrila jabolko, polno jabolka. A to svojo veliko skrivnost ni hotela deliti z ni-

komer. K njej so prišli prijatelji želva Vilma, žaba Žana, ptiček Matiček, ježek Jernej, veeverica Vera in zajec Mihec ter jo vprašali, ali ima kaj za pod zob, ker so bili zelo lačni. Vsem je zelo sebično prikrla svojo veliko skrivnost, rekoč, da nima prav nič. Ko pa je nastopila zlata jesen in so jabolka padla z jablane, se je miška zavedela, da nima več prijateljev, s katerimi bi delila toliko sočnih sadežev. Lekcija ji je sicer dobro služila, saj je jabolka vsa vesela razdelila med otroke in jih prosila, naj bodo oni zdaj njeni prijatelji. Mali poslušalci so z veseljem sprejeli njeno povabilo in zadovoljno grizli jabolka. Gotovo so razumeli, da je lepo in prav biti radodarni!

Sanja je pravljico prizorček prepredla z glasbo ob spremljavi klavirar, na katere je sama igrala. Njena miška je namreč po vsakem odhodu razočarane živalice zapela. Refren se je ponavljal in Sanja je vsakič vabila otroke, naj pojejo z njo. V miškine prijateljse se je pristrčno preobrazila Karin Vižintin; vsakič so kostumski detajli razpoznavno označevali značilnost nastopajočega bitja iz živalskega sveta.

IK

kakšna tri desetletja razveseljujejo otroke in jih vabijo v prostore knjižnice, da bi spoznavali svet knjige, ki je prav tako neizmerno kot pravljice, in da bi postali pridni bralci. Drobna in velika

ce spet oglasile v januarju 2017. Na prvo Pravljico urico v letošnjem šolskem letu, v ponedeljek, 10. oktobra 2016, je prišlo nad 25 otrok, ki jih je nagovorila knjižničarka Luisa. Večina je bila

Zaposlimo mladega potnika med 28 in 35 leti v sektorju zobozdravstva.

Obvezno je dobro znanje slovenskega jezika. Višja izobrazba, izkušnja v prodaji ter znanje hrvaščine bodo v izboru preferenčni kriteriji.

Zainteresirani naj bo dinamičen, proaktiven ter več v načrtovanju in v organizaciji dela.

Kandidat naj pošlje svoj CV na info@medimpeks.si

Vljudno ste vabljeni na

XXVIII. REDNI OBČNI ZBOR SKPD "F. B. Sedej"

v ponedeljek, 31. oktobra 2016, ob 20. uri v prvem sklicu in v sredo 2. novembra 2016, ob 20.30 v drugem sklicu v mali dvorani župnijskega doma "F. B. Sedej" v Števerjanu.

POD POKROVITELJSTVOM ZVEZE SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE

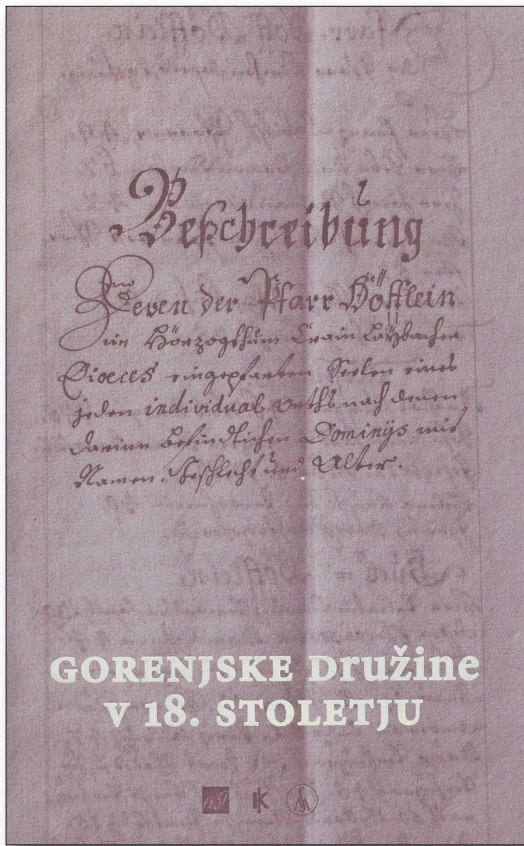

Knjiga o popisu iz l. 1754 Dragocenost, ki kliče po posnemanju

Dobili smo knjigo, ki je izjemnega pomena za slovensko rodoslovje. Še bolj izjemnega, kajpada, za Gorenjsko. Zajetna knjiga *Gorenjske družine v 18. stoletju* prinaša prepis popisov prebivalstva dveh ducatov župnij iz leta 1754.

Zgodovinski rodoslovni viri za prvo polovico 18. stoletja so razmeroma redki. Posebej v primerjavi z 19. stoletjem, ko si lahko prednike poišče tudi človek, ki ne ve veliko o zgodovini in ne pozna tujih jezikov. Pred letom 1800 pa je vse precej drugače. Največji problem je jezik. Latinsčina, nemščina, italijanščina. Stare pisave so različne od današnjih, pisana gotiča je sleherniku skorajda nerazumljiva. Ko ne gre za lepopy, pa še posebej. Zato tudi strokovnjaki, na katere se ljubiteljski rodoslovci obračajo po nasvet, želijo videti celotno stran dokumenta, ne le nerazumljivo besedo.

Glavni vir za rodoslovno raziskovanje so matične knjige. A teh ponekod niso začeli pisati pred koncem 18. stoletja. Zato si pomagamo z drugimi viri, ki niso nastali v okviru rimokatoliških župnij. Precej so popisi prebivalstva. Popis iz leta 1754, ki ga je ukazala cesarica Marija Terezija, izvedli pa so ga župniki, je izredno dragocen, a za navadnega človeka praktično nedostopen. Tudi če ga v roke dobi zgodovinar, si bo z njim težko pomagal, če ne bo specialist za rodoslovje 18. stoletja. Pa tudi poznavalec bi za iskanje in pregledovanje izgubil ogromno časa.

GORENJSKE DRUŽINE
V 18. STOLETJU

Zato je še toliko bolj pomembno, da je gradivo dobil v roke arhivar Tone Krampač, drugi človek Nadškofijskega arhiva Ljubljana, ki ve, kako se tej reči streže. 24 popisnih pol gorenjskih župnij je pregledal, obdelal in prepisal. In dodal slovarček. Knjigo na kar 744 straneh so izdali Celjska Mohorjeva družba, Institut Karantanija in Slovenska matica.

Podatki v popisu so razmeroma natančni. Vsi člani družine so navedeni z imenom in starostjo. Vsaka vas je navedena posebej, kar je zelo dragoceno, saj je velikokrat za iskanje korenin v 18. stoletju treba napraviti rekon-

strukcijo vseh družin v posamezni vasi. Locirana so tudi zemljiška gospodarstva, kar je za laične rodoslovce velikega pomena. Tovrstnih knjig – v ljubljanskem nadškofijskem arhivu hranijo še popise 50 drugih kranjskih, koroških in štajerskih župnij – si seveda lahko samo še želimo. Posebej to velja za edino primorsko župnijo, ki ima v tem fondu ohranjene podatke, Godovič. Za druge primorske župnije pa popisi na veliko žalost niso ohranjeni. Verjetno so bili uničeni v času prve svetovne vojne. So pa ohranjeni popisi za devet župnij, ki so danes v Avstriji. Verjetno ni treba posebej poudarjati, da je prav tak popis zelo pomemben dokaz o obstoju slovenstva in slovenske večine v krajih, kjer je vidne slovenščine le še za vzorec. Asociacija na začetek digitalizacije arhivov na Goriškem je povsem na mestu. Sodobna tehnologija odpira nacionalni in lokalni zgodovini neslutene možnosti. Nadaljevanja dela si je želeli ne le s stališča ljubiteljskih rodoslovcev, ampak še bolj s stališča ohranitve narodne dediščine. Dragocenih dokumentov namreč ne bo več treba dajati v "neposvečene" roke, saj imajo na voljo prepis, verjetno pa tudi skenirane dokumente. Bog daj čim več tega!

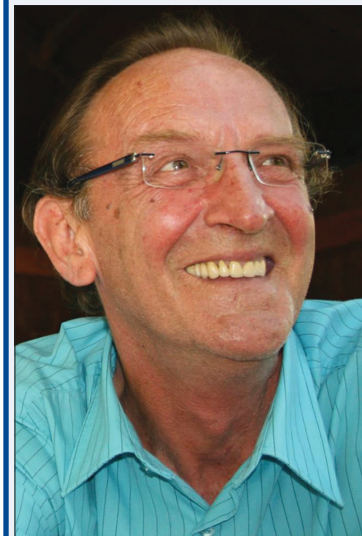
Vsak rodoslovec bi si želel doma imeti kakšno matično knjigo, kar doslej, kakopak, ni bilo mogoče. Po novem pa si lahko lično oblikovano knjigo, ki bo v ponos vsaki knjižnici, omisli za pičlih 38,50 evra.

Tino Mamić

Kratke

SNG Nova Gorica / Poslovil se je Boro Vujičić

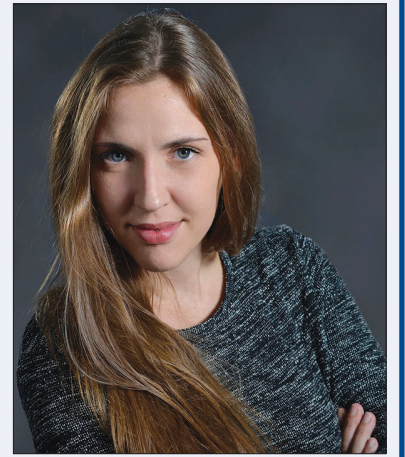
Dne 16. oktobra 2016 se je za vedno poslovil Boro Vujičić, ki je petintrideset let vestno in skrbno opravljal službo vodje predstav v Slovenskem narodnem gledališču Nova Gorica. Naposled je

klonil pred zahrbtno boleznijo, s katero se je boril že dalj časa. V hvaležnem spominu ga bodo ohranili vsi v novogoriškem gledališkem hramu, pa tudi gledalci, ki smo ga zmeraj prijaznega srečevali na predstavah. Še najbolj ga bo seveda pogrešala njegova ljuba žena Mira Lampe Vujičić, dolgoletna, izvrstna članica igralskega ansambla SNG Nova Gorica, ki je pred nedavnim končala svojo poklicno pot, a desetletni spremljevalci umetniškega snovanja SNG Nova Gorica upamo, da jo bomo tudi kot upokojenko še kdaj lahko videli na odskih deskah. Z gospo Miro Lampe Vujičić sočustvujemo tudi gledalci iz zamejstva in ji izrekamo iskreno sožalje. / IK

Patricija Jurinčič Finžgar nagrajena na Borštnikovem srečanju

Na 51. Borštnikovem srečanju v Mariboru je Borštnikove nagrade za mladega igralca ali igralko bila deležna Patricija Jurinčič Finžgar za vlogo Hane v uprizoritvi Dogodek v mestu Gogi v izvedbi Slovenskega stalnega gledališča Trst in Glasbene matice. V utemeljitvi je komisija takole zapisala: "Patricija Jurinčič Finžgar v vlogi Hane v Dogodku v mestu Gogi prepriča s krhkostjo, z ranljivostjo in bogastvom notranjega sveta, ki zasije v dekonstrukciji uprizoritve. Med preigravanjem različnih vlog in situacij nas njena Hana najde nepripravljene in morda zato toliko bolj dovzetne za odmeve Grumovega sveta".

Mednarodni filmski festival v Trstu Petnajstič tisoč oči

Tudi letos smo si lahko ogledali nekaj biserov na tržaškem mednarodnem filmskem festivalu *Tisoč oči*, ki ga že petnajsto leto prireja Sergij M. Grmek Germani skupaj s filmskimi navdušenci in sopotniki Milo Lazič, Olafom Möllerjem, Robertom Turigliattom, Fulviom Baglivijem, Cecilio Ermini, Simonejem Staracejem in Dariom Stefanonijem. Avtorica lepe in izvirne celostne grafične podobe je kot vedno Cristina Vendramin.

vedno na smrt". Iz del, ki smo jih lahko videli, preveva nekakšna nedorečena in včasih nerazumljena zmes poezije, etike, sociale, sočutja, nedolžnosti, volje po življenju in lepoti. Škafar je dolga leta delal in vodil slovensko kinoteke, od tod njegov nedvomni in kultivirani čut za filmski jezik in pripoved, včasih soprizadet in igriv kot pri velikih in angažiranih interpretih otroške in mladinske osebnosti (Vigo, Rossellini, Truffaut), včasih herme-

Med odmevnejšimi dogodki festivala sta bili predstavitvi Škafarjevih del. Zadnji večer s slavnostno podelitvijo nagrade Anno uno je potekal ob udeležbi omenjenega avtorja ter koproducenta Igorja Prinčiča, predstavnika Transmedie, ki je s slovenskim Gustav filmom in bosansko produkcijo ter evropskimi sredstvi izpeljal večletni projekt *Mama*, po uspehu *Zorana* in *Dancing with Maria*. Dan prej smo bili priča srečanju dveh dam slovenskega filma in gledališča, Štefke Drolic in Ivanke Mežan z Borisom Pahorjem in Markom Sosičem, ob predstavitvi filma *Deklica in drevo*. Prava jesenska elegija občutij in spominov, nasmehov in blagolasnih pogovorov dveh velikank slovenskega odra in ekrana, v Škafarjevi režiji. V Mieli se je polno slišala slovenska beseda, kot že dolgo ne, pred številnim občinstvom, ki je nagradilo občutljivost pobudnikov Lazičeve in Grmeka.

Režiserja je spremljala žena in umetnica Joni Zakonjšek, ki ji je festival namenil razstavo haiku-slik v samem gledališču in v galeriji DoubleRoom, v ul. Canova 9, kjer je na ogled do 28. oktobra med 17. in 19. uro. Letošnja jubilejna izdaja je z deželnim financiranjem in prispevkom tržaške fundacije Kathleen Foreman Casali ponudila sedem polnih dni projekcij v gledališču Miela in raznih dogodkov (v kavarni San Marco, palači Gopcevič), v Rimu pa običajni

enodnevni program projekcij v kinu Trevi s pomočjo državne kinoteke. Sodelovanje s to in drugimi uglednimi kinotekami - filmskimi centri po Italiji (Humin, Bologna, Rim) in Evropi (Ljubljana, Locarno, Frankfurt, Berlin) - je omogočilo tudi letošnji zelo bogat program, ki je kot vedno vseboval številne redkosti in nepoznane bisere iz filmske zgodovine in sodobnosti. Saj to je pravzaprav najlepša značilnost tega festivala, da združuje aktualnost z neaktualnostjo v bergsonovskem "kontinuumu", kjer se srečujejo in soočajo najbolj prikrite in pozabljene tradicije s kriki in izzivi današnjih najbolj zanimivih, a malo poznanih izrazov filmske in ne le filmske umetnosti.

Med letošnjimi "odkritji" Olafa Möllerja smo lahko občudovali portret Berte von Sutter, nepoznane nemške pionirke evropskega pacifizma v desetletjih pred prvo svetovno vojno, v filmu Harald Brauna *Herz der Welt* (1952), in nenavaden vzorec povojnega nemškega "neorealizma" *Solange du da bist* H. Brauna iz leta 1953. Francozinja Jackie Raynall je predstavila filmske samoportrete "očeta" ameriškega eksperimentalnega in neodvisnega filma *Reminiscences of Jonas Mekas* (2015) in *Notes on Jonas Mekas* (2000). Poseben dogodek med filmom in poezijo je predstavljalo srečanje z osebnostjo furlanskega dramatika, pesnika, scenarista in po-

dravnatelja tretje radijske mreže RAI Sira Angelija, ki se je rodil v karnijskem Čezklancu. Študiral je na normalki v Pisi in postal znan kot scenarist in protagonist

Lualdi, Arnoldom Foajem, pri katerem je bil scenarist tudi Siro Angeli.

Prav tako dragoceno je bilo srečanje s Paolo Olivetti iz turinskega filmskega arhiva o odporništvu ANCR, ki je predstavila knjigo spisov o filmu Paola Gobettija in tudi video pričevanje imenovanega filmskega strokovnjaka, sina ene od prvih žrtev fašizma, Piera Gobettija, ki je med prvimi v Italiji začel uporabljati filmski in video zapis kot vir za dokumentacijo sodobne zgodovine. Ob tej priložnosti je gostoval tudi goriški odvetnik, senator in obnem filmski navdušenec ter predsednik nagrade Sergio

Paola Olivetti, vodja filmskega arhiva odporništvu (ANCR) iz Turina

Amidei, Nereo Battello. Ob predstavitvi njemu posvečene knjige s podnaslovom "Memorie di un cinefilo" je sugestivno orisal svojo filmsko strast, ki traja več kot 70 let. Zbirko njegovih spisov za filmske revije, pogovorov z njim, dopisov in drugih dokumentov sta uredili Mariapia Comand in Sara Martin, založila pa družba Transmedia letos poleti ob 35. nagradi Amidei. Zanimivo je, da je pobudnik omenjene nagrade, goriški sociolog in filmski ljubitelj Darko Bratina, bil v svojih mladih turinskih letih velik prijatelj Paola Gobettija in da je zahajal v njegov krog filmskih in politično angažiranih izobražencev v Turinu vseskozi do svoje prerane smrti.

Davorin Devetak

Direktor festivala 1000 (o)či Sergij Grmek, režiser Vlado Škafar in producent Igor Prinčič (s predstavitve filma *Mama*)

Novost je, da je postal predsednik društva Anno uno, ki prireja festival, Michele Zanetti, nekdanji predsednik Pokrajine Trst, velik podpornik in izvajalec reforme Franca Basaglie. Letos je bil v ospredju Slovenec Vlado Škafar, subtilen in globok režiser, deležen nagrade Anno uno, ker njegov "film reagira

tičen kot Tarkovskij. Ocena je lahko dvorezna: nekateri njegovi utrinki so izredno neposredni, "živi", ganljivi, kot denimo v antropoloških delih *Otroci in Oča*, drugi pa preveč cerebralni in samo-referenčni kot npr. v zadnjem delu njegove "trilogije", *Mama*, ki ga je posnel lani v Be-

SNG Nova Gorica / Premiera: Podsvet Strašljive pasti virtualnega sveta

Z naslovom *Vzporedni svet*, pod katerim se v Slovenskem narodnem gledališču Nova Gorica vrstijo predstave letošnjega abonmajskega programa, se grozljivo dobro ujema nova koprodukcija uprizoritev *Podsvet* (*The Nether*, 2013). Sodobno dramsko delo ameriške dramatičarke Jennifer Haley je v jasnem, klenem prevodu Tine Mahkota odlično slovenski odrski krst doživelo na malem odru SNG Nova Gorica v sredo, 19. oktobra 2016, še prej pa v Prešernovem gledališču Kranj, pod režijsko tak-

zočaranja ob iskanju potrditve svojega resničnega ljubezenskega čustva v virtualnem svetu. Tu pa bi načeloma ne smelo biti čustev, saj je vse le igra! Avtorica postavlja zgodbo v neki prihodnji, ne tako oddaljeni čas, v katerem bo tehnika tako napredovala, da bo skorajda zbrisana meja med realnim in izmišljenim prostorom. Fantazijski podsvet bo bolj resničen od resničnega. Obiskovalci spletnih strani, ki ponujajo potešenje strasti v družbi otrok, bodo tudi fizično doživljali ugodje, kot npr. potenje rok v

Urška Taufer in Bine Matoh

tirko Dušana Jovanovića, ki ima za takšna zapletena besedila na račun etičnih vprašanj in kritike današnjih družbenih zablod še posebno subtilen čut. S svojim režijskim konceptom je, tudi ob pomoči asistentke Klavdije Zupan in dramaturginje Tereze Gregorič, jasno razčlenil ta kompleksni tekst srhljive kriminalke, ki razpira mnogo zelo perečih vprašanj današnjega časa, med drugimi predvsem okrog pedofilije v virtualnem svetu. Ali je ta moralno bolj "sprejemljiva" kot tista v resničnem življenju, ker se pač dogaja le v domišljiji posameznika? Toda, do kod lahko sega ta "svoboda" domišljije? Je res bolj nedolžna? Kaj pa če ta pedofilska nagnjenja in zablode preidejo iz "navideznega" sveta v realnega? In kdo se sploh skriva pod vsemi uporabniki virtualne spolne ponudbe? Saj je znano, da le-ti prevzemajo poljubne oblike in tako spreminjajo svojo identiteto, kar se dogaja tudi v virtualnem svetu igre *Podsvet*. Tu so za vsemi "avatarji" – odraslimi gosti in dečki in deklicami – le odrasle osebe, kot zatrjuje glavni protagonist Sims, v namišljenem svetu z imenom Papa, preiskovalki, le na videz neoporečni "moralizatoriki", ki zbira podatke za njegov sodni pregon in dokončno zaprtje njegovega virtualnega kraja spolnih ponudb. V njem je Sims, v realnem svetu uspešen poslovnež, zvodnik in spodbujevalec spolnih apetitov gostov. Vse skupaj je le igra – odločno razlaga Sims – spoznamna igra med odraslimi osebami, kar po njegovem ni kaznivo. Sicer pa nihče se v tej igri ne kaže takšnega, kakršen je v resnici. Na videz neoporečna detektivka, ki naj bi branila moralno etična načela, je prav tako sprevržena kot ostali. Profesor naravoslovja, najbolj krhek vozec te zapletene virtualne štrne, ki je ustvaril "skrivališče" po Simsovi želji in se skriva pod krinko "sijoče deklice", pretрга svojo življenjsko nit prav zaradi ra-

pričakovanju naslade, vonj telesca ali celo okus po krvi. Saj spolna igrca na skrajnem robu ponuja tudi to, da njen uporabnik s sekuro pokonča otroka, s katerim je občeval. Ta bo itak takoj spet oživel in bo čutil le toliko bolečine, kot sam hoče! O vseh teh prizorih, ki jih avtorica provokativno tako kruto ponuja v razmislek, k sreči, teče v predstavi le beseda, saj je celotno dogajanje podano zelo "korektno", skoraj "uradno" – posebno v utrinkih iz resničnega sveta – z nekim moralnim čutom do vsega, kar se razpleta med protagonistami. Te učinkovite pooseblja izredno skrbno izbrana igralska ekipa petih igralcev, dva iz ansambla novogoriškega gledališča, Peter Harl in Urška Taufer, dva pa iz kranjskega, Vesna Slapar in Miha Rodman. Med njimi pa resnično kraljuje, v vseh vidikih, kot čudovit izoblikovalec karakterjev, ki zaživijo skozi prečiščeno izgovornjene besede, mimiko, geste ..., pač ob celostnem igralskem izrazu, nosilec Borštnikovega prstana (2004), gost Bine Matoh, ki je bil dolga desetletja nesporni prvak Primorskega dramskega gledališča Nova Gorica, nato pa Slovenskega narodnega gledališča Nova Gorica – tega ni zapustil niti, ko se mu je ponujala pot v ljubljansko Dramo! Tudi tokrat je izjemno izbrušeno, kremenito in tako naravno izklesal svoj lik Simsa/Pape, da ta stoji polnokrvno pred nami. Njegov Papa tako preračunljivo nagovarja dekletce Iris in brez nikakršnih moralnih zadržkov zagovarja svojo resnico pred zaslisevalko, ki tudi sama spretno skriva svoj pravi obraz. Imenitno jo je poosebila Vesna Slapar. V deklico Iris, vso ljubeče predano svojemu Papaju, se je pričrtiljivo, v kretanjah in mimiki, otroško naivno in iskreno vživela Urška Taufer, ki pri vsaki novi vlogi razodeva neslutene odtiske svojega igralskega izraza.

/str. 15
Iva Koršič

Gorica / Koncert ob koncu projekta Opus Emila Komela "Emil Komel je še prisoten in deluje kot motor"

Še en praznik glasbe na Goriškem! V soboto, 22. oktobra 2016, je Združenje cerkvenih pevskih zborov Gorica v mestni stolnici cerkvi priredilo koncert in predstavitev zbirke ter DVD-ja ob koncu projekta *Opus Emila Komela skladatelja in pedagoga*.

Gre za pomemben dogodek, je v imenu odbora ZCPZ uvodoma dejal predsednik Dario Bertinazzi. Predstavili so namreč sadove "dvoletnega raziskovanja, zapiskovanja, tekanja po raznih predelih našega zamejstva in Slovenije in pisanja sporočil". Ena sama oseba je sprožila "veliko moči, dela, truda in vztrajnosti". To je znak, da je "Emil Komel še prisoten in deluje kot motor". To je dokaz, da ni bil le profesor glasbe, ampak glasbenik in umetnik v pravem pomenu besede. Njegov lik

je pomemben za vso Goriško: ljubezen do glasbe je posredoval ne le Slovincem, ampak tudi prijateljem furlanskega in italijanskega jezika. Spoštovali so ga člani vseh jezikovnih in narodnih skupnosti našega območja, ki je od nekaj večjezično. Čeprav so škvadrstni uničili del njegovega opusa, mu je ljubezen do glasbe dala moč, da je presegel vsako - tudi bolečo - preteklo preizkušnjo. Zato Bertinazzi upa in pričakuje, da bodo mestne oblasti posvetile Komelu ulico ali park in tako "dokazale, da Gorica je Evropa, tista Evropa, ki se je rojevala v tem mestu že v prvih letih 20. stoletja, pa so nezreli časi to onemogočili", je še dejal. Pri projektu so vztrajno iskali in brskali po arhivih, župnijskih korih in podstrešjih, doživeli tudi kakšen odklon oz. poskus trgo-

Dario Bertinazzi

Ivan Florjanc

vanja z notnimi zbirkami in zapuščinami... Danes je delo končano, "brez kompromisov in kupčij", v imenu "najvišje umetnosti, ki nam jo je Bog dal zastoj". Ta glasba "še danes živi med nami in trdno se je moramo oklepati, da bi se ne zopet izgubila". Navdihov in dela ne manjka! Poskrbimo, da ne bo zmanjkalo delavcev pri takih projektih, "pa tudi pri delovanju naših cerkvenih pevskih zborov, ki so srce našega združenja", je sklenil Bertinazzi.

Prof. Ivan Florjanc se je izrecno zahvalil posameznim članom "zelo lepe ekipe", ki je uresničila projekt, in koordinatorju Albertu Devetaku. "Naše delo ni hotelo biti raziskovanje Komelovega življenja, pač pa smo se osredotočili na to, kar je materialnega, fizičnega ostalo za njim". Emil

Komel "ni samo v teh treh tiskanih knjigah, ampak je bil veliko več. Bil je predvsem to, kar tu ni zajeto... Emil Komel je povsod, razen v teh knjigah". Ni delal umetnosti zaradi umetnosti, "bil je oko v svojem težkem in temačnem času". Videl je v globino problemov, zelo široko, "zato je bil krog njegovih prijateljev zelo ozek". Delo so strnili v tri knjige, "četrt knjiga" je v DVD-ju, ki zajema vsa njegova do danes dosegljiva dela. Prva knjiga (Harmonija in glasbena priloga s praktičnimi vajami) je objavljena v obliki faksimila, po drugi knjigi bodo z lahkoto segali organisti in pianisti, tretja knjiga vsebuje izbor vokalnih del. "Nemogoče bi bilo natisniti vsa njegova dela", vsa pa so skenirana in tako dosegljiva. Če so bile nekatere note težko čitljive, so skladbe prepisali v čitljivo obliko in jim tako "podaljšali dobo za 200-300 let".

Glavno besedo je na koncertnem večeru imela Komelova glasba. Občinstvo je lahko slišalo več pre-

ludjev, ki jih je na orgle zaigral g. Federico Mirko Butkovič; organist Silvan Zavadlav pa je spremljal nekatere zborovske skladbe. Združeni pevski zbor ZCPZ Gorica je pod vodstvom Tiziane Zavadlav zapel pesmi *Vsi zbori zadonite* in *Ecce sacerdos magnus*, pod vodstvom Mirka Ferlana pa sklepno osemglasno *Vstajenje*, na Bevkovo besedilo, ki velja za eno njegovih zahtevnejših skladb. Tudi ta dokazuje, kako je Komel hotel biti "črn kruh" svojim rojakom, ki so živeli v težkem času, je dejal Florjanc. Ferlan je dirigiral tudi tri stavke iz *Misse pro defunctis*, ki jo je na koru odpel Združeni ženski zbor ZCPZ, in instrumentalno priredbo *Invencija v C duru* za godala, pihala in trobila. Mešani mladinski pevski zbor, ki nosi ime po Komelu, je pod taktirko Davida Bandlja odpel *Trnje venec*. Izvajalci so izvrstno - profesionalno in hkrati z dušo - opravili svoje delo: prislunhiti raznolikim biserom iz Komelove zakladnice je bil namreč pravi užitek. Iskrena pohvala naj gre ZCPZ-ju za navdih in opravljeno delo, ki rešuje pozabe ustvarjalnost naših prednikov, tokrat nepogrešljivi opus enega največjih Goričanov. / DD

PIKA NA (PESMI) Majda Artač Sturman

Oktober

*Mokri vrtovi bleščijo
v zlatu večernem. Temnijo
že skednji rjavi, s slamo kriti.
Deževne kapljice šumijo
v vetru večernem na tla.
Tiho, žalostno je sredi srca.*

*Sadovi pobrani, latniki prazni,
v njih še zadnje listje gori,
lastovke so raz stolpove odletele,
v temni daljavi še ptič se glasi.*

*Vse je tiho, vse umira
v zlato melanholijo večera.
Polje temni, v srcu tesno
se odraža zeleno nebo.*

Srečko Kosovel (1904 – 1926)

Prva zamisel za pisanje rubrike se mi je porodila prav ob pesmi Srečka Kosovela, v septembru pred šestimi leti, ob vonju njegove pesmi *Ciklame*, v letu 90. obletnice njegove smrti pa se že tretjič vračam k temu izjemnemu pesniku. So namreč liriki, h katerim se radi znova in znova vračamo, ker njihove verze čutimo kot del sebe, kot neločljivo povezane s svojim duhovnim svetom. Zame so to Prešeren, Gregorčič, Kosovel – pesniška triada mojega srca.

Branje. / Tiho branje. / Pogled na verze. / Prelet besed. / Bilo bi dovolj. Ali z vrtnjem v besedne plasti pe-

smi odzvemam neposrednost Kosovelovi liriki? Ali pa s tem še bolj poudarjam njeno globinsko preprostost kot izraz umetniškega mojstrstva? Povedati preprosto in estetsko dognano in človeško presunljivo zmorejmo le ustvarjalni veleumi, kot je bil naš Kosovel. Njegova lirika si zasluži sam evropski Parnas tudi zaradi dejstva, da je pesnik v tako kratkem življenjskem preletu, kot je bil dan kraškemu Ikaru, poletel ob impresionističnih čutno-čustvenih kraških pejzažev preko eksplozivnosti ekspresionističnih krikov in vizij do avantgardnih pesniških manifestov, ki predhajajo čas. Vedno aktualen, vedno poveden – Umetnik z veliko začetnico!

Ko se v jesenskih dneh sprehajaš med kraškimi skalami in bori, vidiš, kako se

v tistem umiranju narave razbohota v zadnjem žaru barvitosti njena lepota: zato je oktober lep, rumeno zlat, rjav, a še vedno zelen, čeprav v tesnobni slutnji bližajoče se jesenske sivine in zime. V zgornji pesmi je v ospredju vas, z

vrtovi, skednji in latniki: podoba besednega slikarja se te dotakne z vizualnimi in slušnimi efekti, z melanholično melodijo jeseni. To je pesniški impresionizem. Oko se trenutek pomudi na mokrih vrtovih, morda začutiš na koži deževne kapljice v šumenju vetra. V verzih se čutne zaznave razpenjajo med nasprotja bleščanja in teme, šumenja in tišine. Vriva se občutek praznine, tesnobe, ujet v zadnji blišč zlate in zelene. (Pomislim, pa saj ti dve barvi ne simbolizirata žalosti, propadanja ... bolj izražata neko "zlato melanholijo večera". Bolj predstavljata življenje, to pa je vpeto v nasprotja vzponov in padcev, prazničnega veselja in tesnobe, upanja in bolečine.)

Oktober: sadovi so pobrani, grozdje potrgano – mimo je veseli vrvež trgatve, zdi se, da vse umira v temno tišino. Iz ježic so odpadli kostanji, mošt vre in ni daleč do svetega Martina. Kmalu bo november... in siva pokopalnica bodo zažarela v pisanih krikantemah ter v soju utripajočih sveč.

Tradicionalni praznik v Zgoniku Doživeto praznovanje farnega zavetnika

Tudi letos smo konec septembra v Zgoniku počastili župnijskega zavetnika sv. Mihaela nadangela. Slavje se je začelo v petek, 23. septembra, z glasbenim večerom, v sodelovanju z ZCPZ iz Trsta, na katerem sta nastopala MIPZ Vesela pomlad z Opčin in organist g. Mirko Butkovič, ki sta presenetila številne prisotne z visoko kakovostjo izvedbe in uvedla župnijsko skupnost v slavje.

V četrtek, 29. septembra, na dan sv. Mihaela nadangela, se je liturgični praznik nadaljeval s slovesnim pritrkovanjem zvonov kontovelskih pritrkovalcev, ki se jim iskreno zahvaljujemo. Sledila je praznična večerna sveta maša, ki jo je daroval domači župnik, g. Jože Markuža. Med mašo je navdušeno zapel družinski župnijski pevski zbor Mavrica. Sledilo je družabno srečanje z bogatim boljšim sejmom in odprtjem razstave B. Rebca *Svete podobe, podobice in spominki*, na kateri si lahko ogledamo nabožne slike, natisnjene s tehniko kromolitografije, in stare podobice. Kromolitografija je način tiskanja, ki je nastal leta 1837 in prvič omogočil tudi preprostim družinam nakup barvnih slik z nabožno tematiko, saj so bile res poceni. Najbolj razširjene so bile seveda podobe Jezusa in Marije, zavetnikov in drugih svetnikov, za otroške sobe pa je bil najbolj priljubljen angel varuh. Razstavljene podobice so iz 19. in 20. stoletja. Starejše so črnebele, nekatere so ročno pobarva-

ne, od druge polovice 19. stoletja dalje pa so že natisnjene v barvah. Nekatere so obrobline s papirnati čipkami, druge imajo obliko križa; na nekaterih je napisanih le nekaj besed, na drugih cele molitve. Posebno zanimive so tudi podobice s pomembnejših božjih poti. Romarji so jih kupovali kot darilo za družino ali prijatelje. Ponekod so kot spominek prodajali tudi posebne podobice s kovinskim okvirom. Zbirali

so jih otroci, kmečka dekleta so jih lepila na pokrove svojih skrinj, žene so jih hranile v molitvenikih. Šele v novjšem času se je razširilo sistematično zbiranje, mnogi so namreč spoznali njihovo vrednost, saj so priče krščanske kulture naših krajev in vere naših prednikov. Prav to duhovno sporočilo je bilo čutiti ob ogledu eksponatov.

Praznovanje se je končalo v nedeljo, 2. oktobra, s slavnostno mašo, na kateri sta bila prisotna kar dva zbora: župnijski iz Zgonika, ki ga vodi organistka Zulejka Devetak, in MePZ Rdeča zvezda iz Saleža, ki je pod vodstvom zborovodje Rada Miliča zapel *Sanctus* in *Oče naš*. Zaradi slabega vremena je po maši, žal, odpadla predvidena procesija z glaslovom po vasi. Dež pa ni onemogočil proslavitve 70. obletnice vaškega spomenika padlim v NOB, ki stoji pred cerkvijo, s polaganjem vencev in blagoslovom g. Markuže. Proslavo so spremljali glasovi MePZ Rdeča zvezda iz Saleža.

B+M

Prihodnji teden Jože Možina v DSI

Predaval bo v ponedeljek, 31. oktobra 2016

Predavanje znanega časnikarja, urednika in zgodovinarja Jožeta Možina na temo Nova spoznanja o izvoru medvojnega razkola na Slovenskem, ki je 10. oktobra odpadlo zaradi predavateljeve bolezni, bo na sporedu na prihodnjem ponedeljkovem večeru Društva slovenskih izobražencev 31. oktobra ob 20.30 v Peterlinovi dvorani v Trstu.

Kot smo že pisali, se je Možina, ki ima 48 let in z družino živi v Ljubljani, doma pa je iz Dobravelj v Vipavski dolini, uveljavil že kot član notranjepolitičnega uredništva Televizije Slovenija. Zelo odmevne so zlasti njegove dokumentarne oddaje, za katere je dvakrat prejel Jurčičevo nagrado, nagrado iz Prešernovega sklada (2014) in še druga priznanja. Nekaj naslovov: *Dosje - Slobodan Milošević; Slovenski plebiscit; Zločin, ki ne zastara* (o povojnih pobojih v Slovenski Bistrici); *Zamolčani - moč preživetja* (o potomcih civilnih žrtev partizanskih umorov); *Pedro Opeka, dober prijatelj* (o znamenitem slovenskem misijonarju na Madagaskarju). Od poletja 2014 pripravlja niz daljših tedenskih oddaj *Pričevalci*, v katerih intervjua rojake iz matice, zamejstva in zdomstva, ki so v življenju marsikaj izkusili in razmislili.

Možina je bil v letih 2006-10 direktor Televizije Slovenija, bil je urednik revije *Ampak* in več let član Komisije Vlade Republike Slovenije za reševanje vprašanj prikritih grobišč. Svoj prvotni študij in izjemno zanimanje ter poznavanje naše polpretekle zgodovine je prav pred kratkim kronal z znanstvenim doktoratom iz zgodovine na ljubljanski Filozofski fakulteti. Njegovo tržaško predavanje o začetkih tragičnega medoslovenskega spopada v času druge svetovne vojne bo sponelo na dokumentih, ki jih je prvi uporabil pri pisanju svoje obsežne doktorske disertacije. Nekaj o tem je že javno navedel v dneh okoli prekopa žrtev iz Krimskije jame.

DSI O nadzoru Udbe nad zamejskim gospodarstvom

Kdor je vodil Safti in TKB, mora izreči samo "mea culpa"!

Maja 1945, po umiku jugoslovanske armade iz Trsta, v katerem je vladal popoln kaos, so jugoslovanske institucije skušale vzpostaviti kontrolo nad gospodarstvom v Trstu. Tako je nastala Uvozno-izvozna zadruga UIVOD, ki je vodila podjetja in pospeševala uvoz in izvoz iz Trsta in Jugoslavije. Leta 1946 je jugoslovanski minister za trgovino Petrovič izvedel nezakonit posel, in sicer v Neaplju je odkupil šest ton sadik za konopljo. Te bi morali pretovoriti v Jugoslavijo. Tako je začel iskati denar za nakup s prodajo cigaret v Trstu. Posel je propadel, nato so ustanovili podjetje Ekspost v Ljubljani, legalno podružnico UIVOD, preko katere je potekal pretok kapitala in blaga. Uprava državne varnosti je pokliala majorja Nika Kavčiča, ki je leta 1950 postal vodja oddelka za trgovino. Centraliziral je ilegalno trgovino, ki je postala preglednejša in ekonomsko učinkovitejša. Povečal je število skladišč v coni B in okrepil ilegalne kanale. Iz njegovih podrobnih poročil z imeni je prvič jasno dokazano, katera podjetja na Tržaškem in Gorškem so bila pod nadzorom Uprave državne varnosti oz. Udbe.

O nastanku, resnični vlogi in koncu tržaških podjetij, ki so bila v času Jugoslavije pod nadzorom Službe državne varnosti, je na rednem ponedeljkovem večeru Društva slovenskih izobražencev spregovoril raziskovalni častnikar, ekonomist in kolumnist Rado

Pezdir. Sergij Pahor je uvodno predstavil temo kot neskončno zgodbo organiziranega gospodarstva slovenske manjšine v Italiji, vezano na Tržaško kreditno banko, ki se je razvila v močno institucijo in imela politični izraz v Slovenski kulturno gospodarski zvezi ter ustvarila pogoje za delo

Švici so nato ustanovili Colcommerz, da bi se izognili plačevanju previsokih davkov, pa še Colcommerz v Liechtensteinu. Takrat je bilo veliko davčnih oaz, na primer v Panami, Liechtensteinu, na Cipru, na Deviških otokih itd., v katerih je denar izginil. Kavčič je ugotovil, da se za

Nato so denar vrnili, obrestni so potovale naprej, točneje v Liechtenstein, in spet nazaj v Trst kot pomoč manjšini, ki je bila na pravi politični strani.

Po predavateljevih besedah je finančna skupina KB 1909 nastala iz Kmečke banke, ki je bila v lasti Udbe. Dokument iz leta 1989, ki

je v Arhivu RS, namreč priča, da je bil Safti lastnik Kmečke banke. Prav Safti je preko hčerinskega podjetja Mark Medical prodal Kliničnemu centru Ljubljana nekajkrat precej srčne zaklopke.

Rado Pezdir je namenil temu delu ekonomije in naše zgodovine,

ki je še neraziskan, v arhivih RS eno leto. V Sloveniji pa ni interesa za take informacije. Čeprav "stara" Udbe ne obstaja več, obstaja pa še vedno stara skupina ljudi, ki še vedno deluje. Tako je neka finančno-ekonomska mreža, ki je obstajala v zamejstvu, preživela in se regenerirala v današnjo obstoječo skupino, v prvi vrsti KB 1909. Kot je končal svoje izčrpno poročilo Rado Pezdir, smo dolžni znanemcem iskreno spregovoriti o tem in napisati zgodovino, kot je treba, na resničnih in trdnih temeljih. Kdor je vodil Safti in TKB, pa mora izreči samo "mea culpa".

Metka Šinigorj

Foto damj@

štivilnih manjšincev. Da je tema očitno še vedno zelo zanimiva, je pokazala prepolna Peterlinova dvorana.

Niko Kavčič je bil dober finančnik in je vse popisoval. Ustanovil je dva odseka, za legalno in ilegalno trgovino. Prvi je regeneriral finančno družbo Saf in ugotovil, da so podjetja majhna, a lahko delujejo; ne morejo pa posojati denarja. Tako so dokapitalizirali Saf, UDV pa je odkupil 98% njenih delnic. Najbolj likvidno podjetje leta 1950 je bilo Runimex, ker so zamejci, ki so se izselili v ZDA, pošiljali pakete v Trst in iz Trsta v Slovenijo, zato je bilo veliko denarnega toka. V

služi veliko denarja s prekupčevanjem cigaret, zato je postavil skladišča zanje po Sloveniji, in sicer v Ankaranu, na Vrhniki in zraven Gorice. Od Italijanov je kupal cigarete in jih preprodal v Avstrijo in Nemčijo.

Udaba je celo naredila shemo o vsem denarju, ki je krožil. Imela je nadzor nad računi vseh strank - tako od Tržčanov kot jugoslovanskih državljanov - Tržaške kreditne banke, o katerih je prejemale mesečna poročila. Po predavateljevem mnenju je zgodba TKB zelo zanimiva, saj se je na t. i. avtonomnem računu ustvaril presežek sredstev, ki so ga prenesli na TKB, kjer se je obrestoval.

70 let Radijskega odra Simpozij ob natečaju za izvirno radijsko igro

Naša javnost dobro pozna in, upamo, tudi ceni, razvejano delovanje Radijskega odra, radijske igralske družine; prav tako pozna tudi dejstvo, da praznujemo letos 70. obletnico, ki smo je veseli in smo ponosni nanjo. Prav zaradi te obletnice smo v dogovoru z No-

obveščali o vseh naših pobudah vse do 5. februarja 2017, ko načrtujemo sklepno slovesno akademijo.

Načrti za bogato praznovanje sedemdesetletnice segajo že v začetek letošnjega koledarskega leta, ko smo ves načrtovan program predstavili na tiskovni konferenci. V zimski sezoni smo v spomin na dolgoletno igral-

Radijski oder

vim glasom, ki se mu zahvaljujemo za izkazano pozornost, sklenili, da bomo bralce našega tednika s posebno pozornostjo

ko in režiserko Marjano Prepeluh razpisali natečaj za izvirno radijsko igro. V spomladanskih mesecih je stekel Tečaj

lepe govornice za naše najmlajše, ki so ga navdušeni otroci kronali tudi z nastopom. Poleti se je odvijala Mala gledališka šola Matejke Peterlin, ki je letos naletela na velik odziv, saj se je udeležilo - v skladu z našo sedemdesetletnico - kar sedemdeset otrok.

Na naš natečaj za izvirno radijsko igro, ki je tudi naletel na ne-

prostoru bodo razmišljali Jani Virk (Besede v zraku in na tleh), Primož Jesenko (Naše zvočni bogastvo), Jože Faganel (Žlahtni govor), Janez Povše (Kaj pomeni za pisatelja pisati za radio?), Martina Repinc (Radijska igra na Radiu Trst A), Franko Žerjal (Radijska režija kot izziv), Lučka Susič (Radijska igra za naše najmlajše)

pričakovano velik odziv, je prispele kar 30 radijskih iger. Strokovno komisijo, ki je dela ocenjevala, so sestavljali Marij Čuk, Janez Dular, Maja Lapornik, Lučka Susič in Franko Žerjal. Imena nagrajencev bomo razkrili v četrtek, 10. novembra 2016: ob 17.00 bo v tržaškem Narodnem domu najprej potekal simpozij o radijski igri. S svojimi razmišljanji in pogledi na ta posebni literarni žanr in na tradicijo radijske igre v slovenskem in tudi našem

in Manica Maver (Glas, govor, beseda: srce radijske igre). Pogovor bo vodila Maja Lapornik. Po simpoziju pa bo na vrsti še nagrajevanje zmagovalcev natečaja, ko bomo lahko prisluhnili tudi nekaterim odlomkom nagrajenih del.

Prepričani smo, da je živa, a kultivirana beseda naša nezamenljiva moč, še posebno ko je tudi izraz naše življenjske moči, izkušnje, spoznanj, pa seveda tudi sanj in upanja. Želimo si, da bi veliko naših poslušalcev zaploskalo sodelujočim na simpoziju in vsem nagrajencem, pa seveda tudi našim igralcem.

Maja Lapornik

Župnijska cerkev na Opčinah

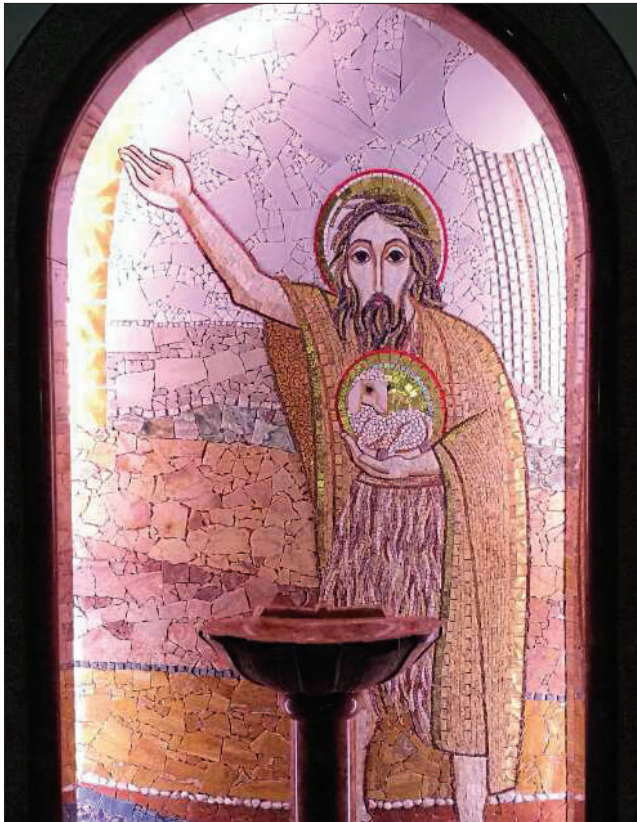
Novi mozaik patra Rupnika

Kdor je zadnje čase obiskal župnijsko cerkev na Opčinah pri Trstu, je gotovo opazil prijetno novost: v niši, ki stoji na sredini cerkve, čisto nasproti stranskih vrat in je pred njo krstilnica v obliki školjke, stoji nov mozaik. Postavili so ga v petek, 23. septembra letos, brez posebnih ceremonij: naslednjo nedeljo so ga lahko verniki občudovali in z veseljem ugotavljali, da gre za pomembno obogatitev domače cerkve.

Zgodba o tem mozaiku pa je kar dolga, lepo in zanimivo je, da se je končala v svetem letu usmiljenja 2016. Med nedeljsko sveto mašo 25. septembra je Bruna Cijak Štekar vernikom razložila, kako je prišlo do postavitve mozaika. Ideja se je porodila domačemu župniku g. Francu Pohajču že pred več kot desetimi leti: krstilnica v openski cerkvi je bila namreč zelo lepa, a z nekoliko praznim oz. golim ozadjem, saj je rjavoredečkasti marmornati okvir in krstni kamen obdajal le beli zid. Tako so na župnijskem svetu 18. januarja 2007 sprejeli župnikovo zamisel in odobrili sklep, da bi nišo zapolnili z mozaikom. Nekateri člani openskega župnij-

skega sveta osebno poznajo patra Marka Ivana Rupnika še iz časov, ko je deloval med zamejskimi Slovenci (pretežno na goriškem območju). Kot znano, je pater Rupnik v Rimu sodeloval pri ustanovitvi centra Aletti, ki so ga

lik ekumenski pomen). Študijsko – raziskovalni center Aletti se je zelo posvetil umetnosti in še posebno ikonografiji, ki jo izraža s posebnimi, modernejšimi mozaiki, ki so zasloveli po celem svetu. Na ta način skuša naš rojak, ki je sicer iz reda jezuitov, spregovoriti čim širšemu številu ljudi, ne le vernikom, ampak tudi naključnim obiskovalcem cerkva, z umetnostjo v liturgični govorici o lepoti božjega nauka. Po risbah in idejah p. Rupnika so tako umetniki in izvajalci centra Aletti uresničili mnogo mozaikov in obogatili veliko cerkva in romarskih središč po celem svetu, kot na primer v Rimu (papeška kapela *Redemptoris Mater*), Lurdu, Fatimi, Pietrelcini, Bariju, Milanu, Parizu, Madridu, Ljubljani, Beogradu, Washingtonu, da niti ne omenjamo najrazličnejših manjših cerkva in kapelic (npr. nam bližja cerkev sv. Primoža in

odprli na pobudo svetega očeta Janeza Pavla II. leta 1991 (center spodbuja sožitje pravoslavnih ter katolikov vzhodnega in latinskega obreda, da bi tako vsakdo rasel v svoji Cerkvi, v ljubezni edinega Kristusa, center ima torej tudi ve-

S 1. strani Mario Magajna ...

Pretno dvorano Bazlen, bližnji prostor, v katerem je bilo družabno srečanje, in tri razstavne prostore in pritličju ugledne zgodovinske stavbe na Kanalu so napolnili Mariovi prijatelji, slovenski in italijanski kolegi fotografirali ter časnikarji, umetniki in kulturniki, športniki in navadni ljudje iz mesta in s Krasa, iz Gorice, ki jih je Mario osrečil s fotografijo, ob kulturnem ali športnem dogodku, na predavanju ali političnem shodu, "šagri", šolski, javni ali tudi zasebni prireditvi. Vsi govorniki na petkovem odprtju, ki je bolj kot slovesno bilo izrazito prisrčno, so poudarili dragocenost tega izjemnega arhivarja naše polpretekle zgodovine: v arhivu Odsaka za zgodovino in etnografijo NŠK je ohranjenih 260 tisoč negativov. A tudi mnogo naših družinskih arhivov bi bilo bolj revnih brez fotografij, ki nam jih je velikodušno podaril.

Po pozdravu gostujočega ravnatelja gledališkega muzeja Schmidl Stefana Bianchija je v imenu Občine Trst pozdravil odbornik za socialo Carlo Grilli; prisoten je bil tudi prejšnji odbornik za kulturo Paolo Tassinari, ki je prvi podprl pobudo. Rudi Pavšič, predsednik SKGZ, je spregovoril še v imenu ostalih glavnih prirediteljev razstave Slovenskega kluba, NŠK, KD Bubnič Magajna in dal spodbuden predlog, da bi tržaška občina poimenovala ulico po njem, saj je bil res "foto-oko" celega mesta. Claudio Erne', fotograf in novinar, ki ga zelo ceni, je ob smrti zapisal za Il Piccolo članek: "Umril je Mario Magajna, fotograf, ki je pripovedoval zgodovino Trsta".

Predsednica SK Poljanka Dolhar, ki je tudi povezovala dogodek, je predstavila projekt z nazivom *Mario Magajna 100*, ki je bil deležen financiranja Dežele FJK in sodelovanja institucionalnih partnerjev, kot Urad vlade za Slovence v zamejstvu in po svetu RS ter Občina Dolina, medijskih partnerjev Primorski dnevnik in deželni sedež RAI FJK. Pri tem je poudarila bistveno vlogo za izvajanje in usklajevanje obsežnega dela, od same raziskave in postavitve razstave do ureditve kataloga in priprave bogatega koledarja povezanih dogodkov, Martine Humar (za NŠK), Martina Lissiacha (SKGZ), kuratorjev Andreja Furlana in Robija Jakomina. Onadva sta orisala vsebino in strukturo razstave. Od približno 260 tisoč posnetkov, zbranih v fotoarhivu NŠK in doslej objavljenih 50 tisoč, je delovna skupina (tudi Sergio Ferrari, Meta Krese in Franko Vecchiet) najprej pregledala 180 tisoč posnetkov od časov pred vojno do l. 1982, ko se je Magajna

uradno upokojil. Po prvi selekciji 600 posnetkov so dokončno izluščili izbor 115 črno-belih fotografij, ki so na ogled v treh dvorinah palače Gopčević. Ob svojem rednem in trdem delu vsa-

knodnevna zapisovalca dogodkov javnega interesa, ki so bili objavljeni v Primorskem dnevniku (od l. 1945 do l. 1993), je Magajna dobil čas za še nešteto umetniških, priložnostnih, družabnih, krajskih, reportažnih posnetkov in antropoloških izrezov iz mestnega in vaškega življenja, sveta otrok, skratka tenutkov lepega, ki so zdaj razstavljeni. Razstava je razdeljena na več sklopov: na posnetke zgodovinsko-političnega in manjšinskega pomena za časopis, na "umetniške" skice in elegije, ki jih oplemeniti zelo osebna raba črno-belih kompozicijskih iger. Izraziti so portreti in upodobitve znanih in neznanih ljudi: npr. Pinkove in Danijeve mame Eme z lastno materjo pred Tomazičovo vilo, pisatelja Bartola in prijatelja Bubniča ali pristno lepega para, ki se odpravljata na voliše.

Tu ni prostora za bolj razčlenjeno obravnavo o Magajnovi umetniški vrednosti in dokumentarnih eksponatih, ki so v raznih vitrinah (npr. odlikovanja Društva slovenskih novinarjev, italijanske in slovenske države, Občine Dolina). Za ikono razstave izbrani posnetek samotnega šolarja s torbo na pomolu, ki ga pokriva morje, z malo papirnato ladjico v ospredju in parnikom na obzorju, spominja na lirično "Stimungo" Cartier-Bressona. Pa vendar, kot zgled njegovega nezamenljivega reportersko - umetniškega sloga bi raje omenil posnetek iz skoro ptičje perspektive prve Kraške ohceti, slovesne, živahne, razigrane, iz katere se je rodila tudi zdajšnja direktorica potovalne agencije Aurora Viaggi Vera Kermez. Takšen je bil Mario Magajna: uspešno mu je vedno povezovati zgodovino z življenjem. Turistična agencija, ki jo je ustanovil

Egon Kraus (z Edijem Šelhausom največji Magajnov sotovariš v prvih letih Primorskega dnevnika), je med partnerji projekta skupaj z goriškim Kulturnim domom, KD Ivan Trinko iz Čedad in Združeno kraško banko. Kmetija Parovel je poskrbela za degustacijo, zadnji partner,

goriški Kinoatelj, pa bo posnel celodnevno zbiranje spominov na Magajno 5. novembra. Razstava, ki si jo je do zdaj tedna ogledalo že 1000 obiskovalcev, bo odprta do nedelje, 4. decembra, vse dni razen ponedeljka, od 10. do 19. ure neprekinjeno. Strokovna vodstva po razstavi bodo v četrtek, 3. novembra (ob 17. uri slov. in 18. uri ital.), soboto, 12. novembra (ob 17. uri ital. in 18. uri slov.) in nedeljo, 27. novembra (ob 10.30 ital. in 11.30 slov.). Na sporedu so še drugi dogodki. Dne 16. novembra bo projekcija filma Marka Sosiča, *Mario Magajna, fotograf svojega časa* (ob 17.00 ital. in 18.00 slov.), ki ga je pred kratkim predvajala tudi STV Rai. Sledil bo še *Videoportret Maria Magajne* v režiji Jadrana Sterleta. 25. novembra bodo predstavili ob 18.00 monografijo v založbi ZIT in Comunicarte, z zapisi zgodovinarja Gorazda Bajca, zgodovinarja fotografije Claudia Dominija, časnikarja

Dušana Kalca in fotografinja Mete Krese. Več informacij o še drugih dogodkih in lep izbor razstavljenih fotografij na spletni strani projekta: www.magajna.eu. Za rezervacijo dodatnih vodenih ogledov, zlasti za šole in druge skupine, se lahko piše na info@magajna.eu.

"Poezija v črno-belem" - spremne razstave v Repnu, Gorici in Dolini V tem času je tudi prišlo do odprtja (v okviru projekta Mario Magajna 100) treh razstav "zgodovinskih" fotografij, ki jih je tiskal sam avtor za svojo samostojno razstavo v tržaški galeriji Scorpione leta 1951. To predstavlja nekakšen unikum za tiste čase, saj so v tej galeriji (kot na splošno drugod) praviloma razstavljali le etablirani umetniki in slikarji, npr. De Chirico, Morandi, Vedova, ali pa naši Cesar, Černigoj, Hlavaty, Saksida... Spacal, **lastnik galerije?**, ki je dal zamisel za "pionirsko" ovrednotenje našega fotografa-umetnika v omenjeni galeriji. Gre za prave bisere, ki nam povračajo "avro" umetniških utrinkov in dokumentov časa, "afriških" posnetkov, posnetkov iz Budimpešte, Škedenjskih krušaric, sprehajalca iz Ljudskega vrta... Sugestivne *vintage* fotografije, ki so bile na ogled v galeriji Studiofaganel goriškega slikarja Marca Faganella, umetniškega sina slikarja-starinarja Roberta in brata slikarja-arhitekta Davida, so sedaj v Palači Gopčević. Razstava v Kraški hiši v Repnu je odprta samo še v nedeljo, 30. t. m., od 11.00 do 12.30 in od 15.00 do 17.00. Razstava na dolinskem županstvu pa bo na ogled do konca leta, ob uradnih urah: v ponedeljek, sredo in petek od 8.30 do 10.30, v torek in četrtek od 10. do 12.15, ob ponedeljkih tudi popoldne, od 14.30 do 16.45.

Obvestila

V petek, 28. oktobra, ob 18. uri bo v dvorani Krožka za družbena vprašanja "Virgil Šček", v ulici Giacinto Gallina 5 - (III. nadstropje), četrto srečanje Slovenščina z empatijo. Izhodišča za razmišljanje bodo travmatična doživetja naših prednikov v obdobju fašizma. Srečanje bo dvojezično. Vstop je prost. Vabljeni! Informacije: Elena Cerkevnič, tel. št. 00 39 3290224074 ali e-naslov: elenacerkevnic@gmail.com Društvo slovenskih izobražencev vabi v ponedeljek, 31. oktobra, v Peterlinovo dvorano v ul. Donizetti 3 v Trstu na srečanje s časnikarjem, urednikom in zgodovinarjem dr. Jožetom Možino, ki bo pre-

daval na temo Nova spoznanja o izvoru medvojnega razkola na Slovenskem. Začetek ob 20.30.

Ob dnevu spomina na rajne bo tradicionalna slovenska sveta maša na tržaškem pokopališču v nedeljo, 30. oktobra, ob 14.30 v cerkvi na pokopališču. Somaševanje bo vodil ravnatelj Slovenskega pastoralnega središča Klemen Zalar, pel pa Združeni pevski zbor Zveze cerkvenih pevskih zborov.

Mednarodno združenje delavnice molitve in življenja vabi na vodno srečanje Učimo se moliti, da se bomo naučili živeti v petek, 11. novembra, ob 17. uri v Marijin dom ul. Risorta 3 v Trstu. Info na tel. 3403864889.

ZVEZA CERKVENIH PEVSKIH ZBOROV iz Trsta

vabi v okviru Koroških dnevov na Primorskem na

SREČANJE MLADINSKIH PEVSKIH ZBOROV

v dvorani Marijinega doma v ul. Risorta v Trstu
v soboto, 29. oktobra, ob 20. uri

Sodelujejo: iz Celovca Mladinski zbor Jamzi, ki ga vodi Edi Oraže, Mladinski zbor župnije iz Vrhpolja, ki ga vodi Petra Bajc Curk, Mladinski zbor Šempeter-Vrtojba, ki ga vodi Mojca Maver Podbersič. V pozdrav bo zapel Mladinski zbor župnije sv. Ivana iz Devina.

Prisrčno vabljeni v Mačkolje!

Valvasorjeva Slava vojvodine Kranjske je gotovo poznana, verjetno pa je manj znano, da smo njen celostni slovenski prevod dobili šele pred nekaj leti. Temu velikemu prevajalskemu izzivu je namenjen večer, ki ga SPD Mačkolje prireja v petek, 28. oktobra, ob 20. uri v dvorani vaške Srenjske hiše. Tomaž Čeč, pobudnik te zahtevne zamisli in založnik knjižne izdaje, bo spregovoril o Valvasorjevem delu in prevajalskem trudu družine Debenjak in sodelavcev, ki so Slavo prelili v sodobno slovenščino. Upošteva pravil leposlovca in znanstvenega prevajanja je delo ohranilo starinskega duha, pristen pečat mu dajeta baročna skladnja in knjižna oblika, ki v paginaciji in grafičnih podrobnosti zvesto sledi originalu.

/str. 14
Mitja Petaros

Lutkovno gledališče Ljubljana

"Odrska" Sapramiška praznuje trideset let!

Čudovita odrska postavitve lutkovne predstave *Sapramiška* v Lutkovnem gledališču Ljubljana, s katero so se v pravljčni svet odpravile množice otrok - pa tudi odraslih! -, letos praznuje trideset let. V knjižni izdaji je sicer izšla že l. 1976, v režiji Naceta Simončiča pa je doživela premiero na velikem odru Lutkovnega gledališča Ljubljana 17. oktobra 1986. Vse do danes jo v LGL neprekinjeno uprizarjajo. Bila je odigrana že 1768-krat in si jo je ogledalo 287.595 gledalcev. Leta 1989 je bila celo omenjena v Guinnessovi knjigi rekordov kot predstava, ki je bila v enem letu odigrana kar 177-krat, v obdobju od premiere do vpisa v Guinnessovo knjigo rekordov pa 231-krat. Z njo je LGL prepotovalo večji del evropskih držav, pa tudi Japonsko, Južno Korejo, Brazilijo, Pakistan, Mehiko in Venezuelo. Zgodbica, ki jo je napisala Svetlana Makarovič, je vesela, a tudi nevsiljivo poučuje, kako se morajo otroci obnašati in biti pogumni. Trideset let odrske postavitve in 40-letnico knjižnega besedila bodo obeleževali skoraj ves mesec okto-

ber. Praznovanje se je začelo 1. oktobra z večernim koncertom Svetlane Makarovič z gosti na Odru pod zvezdami. V četrtek, 6. oktobra, je Sapramiška doživela spet premiero, in sicer osvežene predstave v režiji Braneta Vižintina. Novo likovno podobo je uprizoritvi dal Jaka

Judnič, tako da se lutke bolje "gibljejo" na prizorišču, Svetlana Makarovič pa je s skladateljem Milkom Lazarjem pripravila novo glasbeno opremo. Najpomembnejše praznovanje pa je bilo v soboto, 8. oktobra, ko je bil Sapramiški dan. V Lutkovnem gledališču Ljubljana je bil Sapramiški maraton s štirimi

ponovitvami predstave, z ogledi gledališča Skriti kottički s Sapramiško in s številnimi delavnicami. Po zadnji predstavi so se ustvarjalci posladkali s Sapramišjo torto.

Sapramiška bo v sodelovanju z Mladinsko knjigo razveseljevala tudi otroke po knjigarnah.

Pred leti je Sapramiška dobila tudi humanitarno noto, sodelovala je namreč pri projektu Botrstvo. Ob tej lepi okrogli obletnici je Ilirija d. d. v sodelovanju z Lutkovnim gledališčem Ljubljana, Svetlano Makarovič in Jako Judničem dala na trg zobno kremo Sapramiška Biodent. Del dobička od prodaje bo šel Sapramiškinemu skladu pri Zvezi prijateljev mladine za pomoč otrokom s posebnimi potrebami iz socialno ogroženih družin.

Bralce naj spomnimo, da so si legendarno predstavo *Sapramiška* ogledali tudi naši otroci vsaj dvakrat v različnih letih na Goriškem vrtiljaku. Kot vsi so bili nad njo izredno navdušeni. Lepo bi bilo, ko bi tudi današnji malčki lahko uživali ob tej čudoviti predstavi priljubljene Sapramiške.

IK

Goriški vrtiljak / Abonma Mali polžek

Morda je le boljše biti majhen!

Ko se naši solarji vrnejo v šolske klopi, se v veliko dvorano Kulturnega centra Lojze Bratuž vrne Goriški vrtiljak, gledališki abonma za male obiskovalce gledališča, ki ga prireja Kulturni center Lojze Bratuž v sodelovanju s Slovenskim narodnim gledališčem Nova Gorica, pa tudi z ravnateljstvom Večstopenjskih šol iz Gorice in Doberdoba ter s finančno pomočjo Dežele FJK in Fundacije Goriške hranilnice. Letošnja sezona je jubilejna, saj Goriški vrtiljak praznuje 20-letnico. Toliko let je minilo od tedaj, ko je razigrano "pre-

KCLB malčke iz zadnjega letnika vrtcev in prvošolčke, katerim so se na prvi jutranji ponovitvi pogumno pridružili tudi najmlajši, ki obiskujejo slovenske jasli Tika. Taka na severnem delu našega mesta in bodo prišli kar na vse abonmajske predstave Malega polžka. Kot so povedale njihove učiteljice, so tiho in mirno spremljali pravljčno igro, v kateri je bil protagonist deček Jahim v daljni afriški deželi. Jahim nima staršev in sploh ob sebi nobenega odraslega. Njegovi prijatelji so afriške živalice, s katerimi se rad igra. Ob tem pa sanja, kako bi bilo lepo, ko

stov, seveda s človeškimi lastnostmi. Njen soigralec v vlogi Jahima je Još, raper, vsestranski glasbenik in odlični igralec v lutkovnih predstavah za otroke. S svojo naravno čokoladno barvo kože je pravi zvedavi afriški fantič. Drobnata igra, primerna za tako starostno stopnjo gledalcev, je privlačna in jim s svojevrstno pisano sceno zasnovano podari droben izrez afriškega sveta, kot se lahko prikaže v otroški domišljiji. Pred obema ponovitvama je v imenu prirediteljev malim gledalcem in njihovim spremljevalcem izrekla dobrodošlico Tamara Kosič.

IK

V foajeu KCLB so bile razstavljene velike risbe, s katerimi so vrtci in osnovne šole sodelovali na nagradnem likovnem natečaju, ki ga je razpisal Kulturni center Lojze Bratuž ob 20-letnici Goriškega vrtiljaka. Na prvonagrajeni risbici je gusarska ladja z živahnim posadko morskimi roparjev, z morskimi bitji ter prizorom na afriških tleh; izdelali so jo otroci iz goriškega vrtca Sonček in krasni programski kartonček Malega polžka. Pisan vrtiljak s polžki različnih velikosti - namesto konjičev - bogati programski kartonček Velikega polžka. Ta posebni vrtiljak je izšel iz domišljije učencev tretjega razreda OŠ Peter Butkovič Domen in vsem ostalim pridnim risarjem naj gredo iskrene čestitke z željo, da bi se naprej tako radoživu sukali barvice.

skočil" mejo in se iz novogoriškega gledališča preselil tudi k nam. Za to ima zaslugo tudi režiser Emil Aberšek, ki si je zamislil ta abonmajske niz predstav za otroke; v Novi Gorici je bil najprej v Kulturnem domu, nato v Primorskem dramskem gledališču, zdajšnjem Slovenskem narodnem gledališču Nova Gorica, potem pa še v Šempetru in Desklah, pod drugačnim imenom pa tudi v Trstu. Goriški vrtiljak je tako postal vsakoletna gledališka ponudba za najmlajše; otroke navaja k zahanjanju v gledališče in odkrivanju dramskih umetnin iz domače in svetovne literarne zakladnice. Pri kazane vsebine vselej razkrivajo dragocene vzgojne poante, ki pomagajo otrokom odkrivati svet okrog sebe na večkrat strmi poti odrasčanja.

Goriški vrtiljak je v jubilejnim letu v četrtek, 13. oktobra 2016, najprej povabil v veliko dvorano

bi bil velik, ker bi zmozel napraviti marsikaj. Morda tudi doseči luno ... Ko pa to res postane, spozna, da je skoraj boljše biti majhen, saj tudi to ima svoje prednosti. Ljubko predstavo, prepredeno z glasbo, plesom, lutkami in igro, si je zamislila in zrežirala igralka, plesalka, filmska in lutkovna animatorka, od l. 2008 samozaposlena v kulturi, Lea Menard, ki tudi nastopa v vlogah raznih afriških živali, oblečena v privlačne kostume, ki na hudomušen način prikazujejo značilnosti protagoni-

VIPAVSKI PRIIMKI (14)

KLEMENČIČ

Priimek Klemenčič je nastal iz imena Klemen. Klemenčič je sin ali potomec nekega Klemena. Druga možnost pa je, da je nastal iz priimka Klemenc. Le-ta je kakopak tudi nastal iz imena Klemen. Na enak način so nastali tudi priimki Klemen, Klemše in Klemenšek. Ime Klemen je latinskega izvora in pomeni milostljiv ali nežen. Če se poigramo z besedami, bi lahko rekli, da je priimek Klemenc enak priimku Milost, Klemenčič pa Milostniku.

V matičnih knjigah, ki so nastale v Kamnjah, najdemo zapis priimka v različnih oblikah: Clemen, Clemencig, Clemens, Clemenzig, Clemenziz. Za žensko pa najdemo enkrat celo Clemenziza, torej Klemenčica.

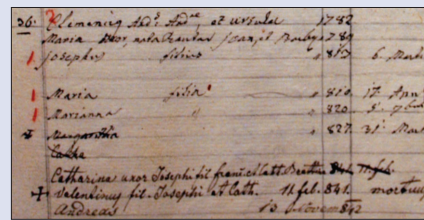
Priimek ima več gnezd. Nosi ga 2392 ljudi, na Primorskem pa le 157. Na Vipavskem najdemo Klemenčiče pod Čavnom, pri Stomažih. Od tam je doma tudi znani novinar in urednik msgr. Drago Klemenčič. A zanimivo, priimka v najstarejših knjigah ne najdemo. Priimek je v vas prinesel Jakob Klemenčič malce pred letom 1713, ko se je poročil z domačinko Jedrt Črnigoj. Kaj ga je prineslo pred tremi stoletji pod Čaven in od kod je prišel, ni znano. Priimek je v tistih časih precej pogost na Šentviški planoti, od koder se je kar precej ljudi naselilo tudi na Vipavskem. Natančneje na Gori. Možno bi tako bilo, da je skupaj s kolonisti Velikonja in Lahajnar prispel tudi Klemenčič, a se ni ustalil na Gori, ampak je pot nadaljeval do tako imenovane Male Gore in vasi Stomaž. Vsekakor pa ne gre povezovali njegovega prihoda s tolminskim kmečkim puntom, zaradi katerega nekateri obojoni uporniki niso smeli ostati v domačem kraju, saj je v času punta Jakob Klemenčič že pod Čavnom poslušal jok svojega prvorojenega Jožefa.

V Jakobovem rodu najdemo tudi tri znane duhovnike. Poleg dr. Draga Klemenčiča je to tudi dr. Ciril Sorč. Oba sta Jakobova pra-pra-pra-pra-pravnuka. Zanimivo je, da so Sorči nasledili izvorno domačijo Klemenčičevih iz 18. stoletja, priimek pa je v vasi šel naprej po drugi veji. Tretji duhovnik, Jakobov pra-pra-pra-pravnuk pa je Vladimir Makovec, izjemni jezikoslovec in

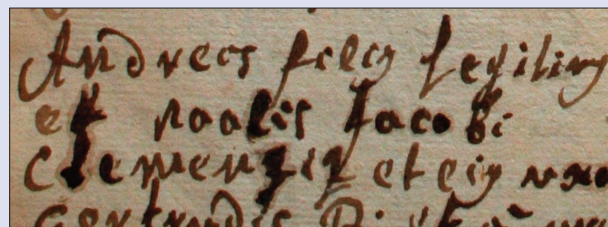
leksikograf, ki je po opustitvi duhovniške službe v Nemčiji postal univerzitetni predavatelj. Pisal je nemško-italijanske slovarje in nemške jezikovne priročnike za italijanščino in španščino. V naši zgodovini ga poznamo bolj kot Vladimirja Macchija (1909-2006), vzgojitelja v goriškem semenišču v času fašizma. Slovenski gojenci imajo nanj vse drugo kot prijetne spomine. Naj mimorede med Jakobovimi potomci omenimo, da je tudi moja malenkost njegov sedemkratni pravnuk.

V župnijskem arhivu Kamnje so še do lani hranili vse matične knjige, ki dokazujejo poreklo stomaških Klemenčičev. Še vedno pa kamenjski župnik Rafko Klemenčič, ki izvira s Šentviške Gore, hrani tamkajšnje urbarje. A v najstarejših urbarjih za Stomaž iz let 1766 in 1783 Klemenčiča nismo našli. To pomeni, da v prvih desetletjih po priselitvi družina verjetno ni bila med premožnejšimi vaščani. Po drugi strani pa ne moremo dvomiti o njihovem ugledu, saj najdemo Klemenčiče že vse od naselitve navedene tudi med botri. Na odgovor, ali ima zdajšnji župnik morebiti tudi sorodstvene povezave pri Stomažih, bo treba še počakati. Odgovor bo znan v nekaj letih, ko bomo s pomočjo genetskih raziskav dobili marsikateri odgovor na današnje rodoslovne zaga-

te. Zapis DNK je že večkrat pomagal pri nerešljivih problemih, v bližnji prihodnosti pa se bodo te raziskave razmahale.

Zapis iz družinske knjige župnije Kamnje, ki v zgodovini rodu podčavenskih Klemenčičev odlično največ, hrani danes Škofjski arhiv Koper.

Prva omenba Jakoba Klemenčiča iz leta 1713. Transkripcija krsta Andreja Klemenčiča, sina Jakoba in Jere, je naredil Pavel Peter Bratina. V celoti se glasi takole: Die 1ma Novembris - Andreas filius legitimus et na (tur) alis Jacobi Clemenziz et eius vxoris Gertrudis B (apuzatus) est a me Vincentio Waiz Coop (eratore) patrini fuerunt Joanes Siugan et vxor Vrsula Mathiae Bratina. Krstno knjigo hrani Škofjski arhiv Koper.

Izola / Kiparska razstava društva LIK v Mestni knjižnici

Morje kot življenje

Likovni umetniki iz Izole so se v kulturno društvo povezali že leta 1975. Leta 1976 so se vključili v Zvezo likovnih skupin Slovenije, leta 1996 pa ustanovili društvo LIK. Danes v tem društvu delujejo tri skupine: za moderno slikarstvo, za klasično slikarstvo in za keramiko. Člani društva večkrat presenečajo tudi z različnimi nenavadnimi, duhovitimi in inovativnimi instalacijami, ki jih ustvarjalno umeščajo v galerijski prostor, pa tudi na ulice, trge in ob obalo. V oktobru si lahko v Mestni knjižnici obiskovalci ogledajo nekatere izdelke iz keramike, siporeksa in stirodura, ki so nastali v skupnem slikarsko kiparskem likovnem projektu *Morje kot življenje*. Celotna razstava je bila do nedavnega na ogled v izolski galeriji Alga. V vitrini ustvarjalnosti v knjižnici so svoja dela razstavili

Milenka Arsenov, Dragana Dada Čurin, Zorko Dežjot, Oskar Jogan, Snežica Krajnc in Edo Lesjak. Edo Lesjak je izdelal keramične doprsne portrete v slogu slikarja Modiglianija, ki jim pridih nežnosti, krhkosti in prosojnosti daje bela glazura. Dva manjša kipca predstavljata ribjo čorbo in deklico, skupina manjših skulptur pa ogromne

z mobilom v drugi roki, pred soncem ga ščitijo sončna očala in slamnat klobuk, pred morjem pa rešilni pas. Milenko Arsenov in Snežico Krajnc so navdihnile morske deklice. Oskar Jogan je v svojem izčiščenem slogu prikazal eleganco ribe. Riba fosil in obmorska eksotika so očarali tudi Dragano Dado Čurin. Zorko Dežjot je z barvami

kipe z Velikonočnih otokov, ki so del svetovne kulturne dediščine. Ustvarjalno se je pošalil tudi na račun turistov. Turista je prikazal kot nekoga, ki se spreha s pivom v eni in

prikazal odseve svetlobe na lupini leščurja in školjke. Razstavo si lahko obiskovalci ogledajo v času, ko je odprta knjižnica.

Po mnenju Janeza Janše "Slovenija mora stati in obstati, z EU ali brez nje"

Opozicija je v krizi, a še upa v ponoven vzpon na oblast!

Veliko dogodkov in ocen o Sloveniji opozarja, da sta država in njena oblast v krizi, ki se mnogim zdi, da je nepremostljiva. Posebno tudi zato, ker se hkrati širita sovraštvo in nestrpnost, ki seveda slabita družbo in državo ter ovirata racionalno politiko in odgovorno ukrepanje vseh, ki so pristojni in odgovorni za usodo in prihodnost države.

Sedaj so razmere v bistvu take, da največji del javnosti politiki ne verjame in jo zaradi slabih izkušenj zavrača, na kar pa se politične stranke in velik del civilnodružbenih gibanj ne odzivajo in še naprej delujejo skladno s svojimi programi, usmerjenimi pretežno k povečanju oziroma pridobitvi vpliva, moči in sredstev, kar vse naj bi vodilo k oblasti. Znova se obravnava sprava, kar sta spodbudila pokop in počastitev žrtev poveljev v Hudi Jami, Krimski jami blizu Ljubljane in v nekaterih drugih krajih v Sloveniji. Najvišji predstavniki Zveze borcev so ogorčeno protestirali zoper pokope in počastitve žrtev poveljev, kar je povzročilo nove polemike, ki še trajajo. Zaradi tega sprave med t. i. partizani in t. i. domobranci, dejansko med privrženci revolucije in protirevolucionarnim taborom, morda nikoli ne bo, čeprav je sprava ena najbolj pomembnih tem, obravnavanih že ves čas po osamosvojitvi Slovenije. Zdaj se je zgodilo, da so najvišji predstavniki nekaterih organizacij in ustanov civilne družbe in tudi Cerkve poz-

vali Zvezo borcev, "naj pove, kje so naši mrtvi". Poudarili so, "da so zgroženi nad tem, kar si Zveza borcev v letu 2016, po vsem, kar vemo o medvojnih in povojnih prikritih zločinih, drzne napisati. V sestavku z naslovom Človek kot vrednota so vse, ki se trudijo za resnico in dostojen pokop žrtev, prikazali celo za 'veliko hujše zločince, kot pa so bili umorjeni izdajalci'. Zveza borcev očitno ne zmore iskreno obžalovati zločina ali ostati vsaj tiho. In to po razkritih okostjih v Krimski jami, kjer so med žrtvami mlada dekleta, enomesečni dojenček in dva še nerojena otroka".

Drago Jančar

O spravi v Sloveniji pa so bila v prejšnjih dneh izrečena ali napisana še druga pomembna mnenja. Opozicijski voditelj Janez Janša je v pogovoru za tednik Demokracija menil, "da upanje za spravo je, vendar se morajo stvari odvijati po logičnem zaporedju, v ospredju pa mora biti resnica o preteklosti. Potrebni so dostojni pokop mrtvih, vrnitev njihovega dobrega imena, obsodba zločina, obžalovanje in sprava. Ni mogoče iskren-

no postavljati spomenika sprave v Ljubljani, dokler po moriščih leži še na tisoče nepokopanih žrtev". Dr. France Cukjati, nekdanji predsednik parlamenta, zdaj pa predsednik civilnodružbene organizacije Zbor za republiko, je v predavanju na tradicionalnem zboru kristjanov iz iniciative Prebudimo Slovenijo o spravi dejal: "Se vam ne zdi, da je spravi proces šele na drugi stopnji, to je na stopnji zanikanja oziroma sprenevedanja? Kje je šele priznanje in kje kesanje, ki sta pogoj za odpustanje. Šele priznanje in kesanje namreč človeku odpre srce, da postane sposobno sprejeti odpustanje. Danes pa še vedno poslušamo le pozive žrtvam komunističnega nasilja, naj odpustijo svojim krvnikom". Upokojeni ljubljanski nadškof dr. Anton Stres, ki je sedaj rektor Kato-liškega inštituta, pa vprašanje sprave obravnava s širšega izhodišča. V pogovoru za Slovenski čas, ki izhaja kot priloga tednika Družina, je poudaril, "da se na vseh ravneh potrjuje, da smo 25 let samostojne države porabili za to, da je skupina ljudi, ki so prej izvajali odkrit politični monopol, pogruntala, da lahko tudi v demokraciji s spretnimi postopki, ki pa niso v skladu z duhom demokratične družbe, ohranja te monopole. Petindvajset let smo porabili za to, da se demokratične sile trudijo, da bi ta monopol razbile, nedemokratične sile pa za to, da bi svoj monopol v državi ohranile. Prav nič drugega se že četrstoletja v Sloveniji ne dogaja. Ali ni to samoubijalska smrt za našo družbo, državo, in za ves slovenski narod"?

demokrati, še nadalje slabšajo, kar ogroža in slabi celotno opozicijo. Predsednica stranke Nova Slovenija, krščanski demokrati, Ljudmila Novak, je sporočila, da bo ta stranka tudi v prihodnje lahko sodelovala s SDS, vendar le, če te stranke ne bo več vodil Janez Janša. Le-ta pa je v že omenjenem intervjuju za tednik Demokracija Novakovo zavrnil in ji očital, "da je stranko Nova Slovenija, krščanski demokrati, v dobrisni meri prevzel homoseksualni lobi, ki ima močne lovke v delu gospodarstva, državni upravi in v represivnem aparatu. Če se bodo napetosti in spori med obema strankama nadaljevali, se res lahko zgodi, da bo Slovenija ostala brez politične desnice, o čemer se že ugiba in razpravlja. Kljub vsemu pa imajo morda bolj prav tisti, ki

Kaže, da ni gotovo, kdaj bi oziroma bo papež Frančišek obiskal Slovenijo, kamor ga je med obiskom v Vatikanu in v pogovoru z njim povabil predsednik države Borut Pahor. Kot so zapisali v tedniku Demokracija, je obisk papeža "zelo iluzorno pričakovati, saj je njegova pozornost zdaj usmerjena predvsem k državam 'tretjega sveta' in ne toliko k Evropi".

Iz kronike pomembnejših dogodkov v Sloveniji izhaja, da se odnosi med SDS in stranko Nova Slovenija, krščanski de-

Milček Komelj

mokrati, še nadalje slabšajo, kar ogroža in slabi celotno opozicijo. Predsednica stranke Nova Slovenija, krščanski demokrati, Ljudmila Novak, je sporočila, da bo ta stranka tudi v prihodnje lahko sodelovala s SDS, vendar le, če te stranke ne bo več vodil Janez Janša. Le-ta pa je v že omenjenem intervjuju za tednik Demokracija Novakovo zavrnil in ji očital, "da je stranko Nova Slovenija, krščanski demokrati, v dobrisni meri prevzel homoseksualni lobi, ki ima močne lovke v delu gospodarstva, državni upravi in v represivnem aparatu. Če se bodo napetosti in spori med obema strankama nadaljevali, se res lahko zgodi, da bo Slovenija ostala brez politične desnice, o čemer se že ugiba in razpravlja. Kljub vsemu pa imajo morda bolj prav tisti, ki

so prepričani, da bodo v strankah in gibanjih politične desnice spore presegle in se dogovorili o rešitvah, s čimer bi desnica morda lahko začela nov vzpon v političnem boju za prevzem oblasti v Sloveniji.

Navajam, da je predsednik SDS in opozicijski voditelj Janez Janša v že omenjenem ekskluzivnem intervjuju za tednik Demokracija obravnaval vsa najpomembnejša vprašanja s področij domače in mednarodne politike. Razmišljal je tudi o možnosti razpada EU in o tem, kako naj bi ravnala in ukrepala Slovenija. Po njegovem prepričanju "bi za Slovenijo bilo najbolje, da se EU ohrani in se na tej osnovi širi in utrjuje sosesčina na Zahodnem Balkanu, na Vzhodu in v Sredozemlju. Če bi EU razpadla na nekaj močnih držav z manjšimi sateliti okrog in kakšno regionalno zvezo, bi to za Slovenijo bila precej slabša možnost. Moramo pa biti pripravljivi tudi nanjo in krepiti svoje gospodarstvo, obrambo in istovetnost (identiteto države) in kolikor je mogoče zaceliti stare rane v slovenskem narodu, da bo kos novim preizkušnjam. Slovenija pa mora v vsakem primeru stati in obstati, najbolje v EU, v skrajnem primeru pa tudi brez nje".

In še pomembna novica s kulturnega področja. Upravni odbor Slovenske matice je sprejel odstop tajnika in glavnega urednika Slovenske matice, akademika Draga Jančarja, in se mu zahvalil za tri in pol desetletja plodnega dela v Matici. Odhaja zato, ker se je upokojil. Drago Jančar, ki je zaradi svojih knjižnih del znan in cenjen tudi v tujini, se bo odslej posvetil zgolj svojemu pisateljskemu ustvarjanju. Upravni odbor Slovenske matice je do prihodnjega zbora članov uredništva Slovenske matice le-to poveril svojemu predsedniku prof. dr. Milčku Komelju, tajniško funkcijo in odgovornost pa dolgoletni pomočnici tajnika-urednika Katji Kleindienst.

Marijan Drobež

V ZRC SAZU predstavitev 4. različice slovarskega portala Slovenski mercedes za ljubitelje jezika Fran beleži dve leti

V prostorih ZRC SAZU so 19. oktobra dve leti delovanja slovarskega portala Fran obeležili s predstavitev njegove četrte različice. Prenovljeni portal vključuje kar nekaj novosti, po besedah njegovega urednika Kozme Ahačiča je največja različica novi Slovar slovenskega knjižnega jezika - SSKJ 3. Kljub slabi finančni podpori portal raste zaradi predane ekipe.

Fran je prosto dostopni slovarski portal Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša, ki trenutno združuje 595.000 slovarskih iztočnic, 31 slovarjev, vključuje dve svetovalnici, lingvistični atlas in še marsikaj. Do zdaj je po besedah predstojnika inštituta Marka Snoja zabeležil več kot 11 milijonov poizvedb. Portal se ponaša tudi s posebnim priznanjem Slovenskega knjižnega sejma za elektronsko knjigo. Snój je poudaril, da je portal delo predane ekipe, ki kljub temu da država za njegovo nadgradnjo ni primaknila "niti evra", prispeva k njegovi rasti in dodajanju vsebin. Portal je nepogrešljiv za vse pišočve v slovensčini, seznam njegovih uporabnikov je dolg. Med njimi so šole in druge državne ustanove ter mediji. Kot programer pri projektu sodeluje podjetje Amebis, za oblikovanje pa skrbijo pri podjetju Hruška. Urednik portala Kozma Ahačič je pojasnil, da četrta različica Frana prinaša kar nekaj novosti. Med njimi nove slovarje in posodobljene zbirke, spremenjeno zunanjo podobo in nadgrajen brskalnik.

Na Franu je od danes na voljo tudi SSKJ 3. Ahačič je menil, da je to "najmodernejši slovar, ki ga trenutno zmoremo". Popolnoma nov slovar pripravljajo na inštitutu za slovensčino ZRC SAZU. Gre za t. i. rastoči slovar, ki mu letno dodajo toliko gesel, kot je mogoče. Aktualna različica

vključuje 90 novih javno objavljenih gesel, je povedal Andrej Perdih, ki sodeluje pri projektu. V knjižni obliki bo slovar izšel, ko bo slovarskih sestavkov 100.000. Tretja izdaja spletnega Slovarja slovenskega knjižnega jezika po njegovih besedah prinaša povsem nov pomenski opis besed, pove nam, kako se nove besede pišejo in kako izgovarjajo, izvemo tudi, kako se sklanjajo in spregajo. Uporabniki izvedo tudi, v kakšnem kontekstu se uporabljajo, kakšne besedne zveze in frazeme tvorijo ter kakšen je njihov izvor.

Izgovarjavi besed je mogoče prisluhniti oziroma pogledati, kako se besede izgovarjajo v slovenskem znakovnem jeziku. Testno je v slovar vključen tudi e-bralec, ki je v prvi vrsti namenjen slepim in slabovidnim. Poleg SSKJ 3 je novost Frana tudi nov prirastek Slovarja pravopisnih težav, ki ima povsem novo obliko in okrog 1000 novih geselskih sestavkov. Oplemenitena je tudi besedna zakladnica nekaterih drugih slovarjev. Sprotni slovar slovenskega jezika je, denimo, bogatejši za besede brexit, burkini in vejper.

Portal Fran lahko z vprašanji in dilemami sooblikujejo tudi njegovi uporabniki. Tako so popolnoma prenovili Jezikovno svetovalnico, ki sicer deluje tudi kot samostojna stran, novo verzijo pa ima tudi vnašalni sistem ZRCola.

Ahačič se je na koncu zahvalil vsem, ki z vsem srcem sodelujejo pri nastajanju portala. Dodal je, da glede na slabo finančno podporo in brez dodatnih projektov na inštitutu ne vedo, do kdaj bodo zmogli delo, a ostajajo optimisti: "Že od začetka imamo samo rezervne dele za fička, hkrati pa dobre mehanike in inženirje, zato lahko izdelujemo slovenski mercedes".

Pomemben obisk med rojaki po svetu Predsednik Borut Pahor pri Slovencih v Argentini

Predsednik republike Borut Pahor se je na uradnem obisku v Argentini srečal tudi s Slovenci, ki živijo v tej državi. Obiskal je Slovensko hišo v Buenos Airesu, dom Bernal, kjer deluje Slovensko prekmursko društvo, ter sedež argentinskega radia, kjer nastaja oddaja Okence v Slovenijo. V Argentini živi približno 30.000 slovenskih izseljencev in njihovih potomcev, ki so se tja priseljevali v treh obdobjih, glavnina v obdobju med obema svetovnjima vojnoma. V Slovenski hiši v Buenos Airesu vsako soboto pripravljajo slovensko šolo slovenskega jezika in delujejo predvsem na kulturnem in izobraževalnem področju. Društvo Zedinjena Slovenija iz Buenos Airesa je uradni predstavnik organizirane skupnosti Slovencev v Argentini in povezuje vse krajevne domove, ki so žarišča kulturnega in verskega življenja med tamkajšnjimi Slovenci. Društvo je ob obisku slovenskega predsednika republike pripravilo slovesnost. Njegov predsednik Jure Komar je orisal, kako se v društvu trudijo ohranjati slovenstvo. Spomnil je, da so se tudi pred 25 leti Slovenci, živeči v Argentini, zelo trudili, da je Argentina prva med državami Latinske Amerike priznala Slovenijo. Po Komarjevem mnenju prihod predsednika vzbuja

upanje, da bo v prihodnje sodelovanje potekalo v duhu naklonjenosti in iskrenosti in da bomo "držali skupaj". Predsednik Pahor se je navzočim ter društvu Zedinjena Slovenija zahvalil, da hodijo po poti sodelovanja in sožitja ter slovenski svet in z njim ves svet gradijo z

odgovornostjo in ne s strahom. Komarju je predal slovensko zastavo - posebno protokolarno darilo predsednika republike ob praznovanju 25. obletnice samostojnosti Slovenije. Ob tem je izrazil željo, da bo to darilo v znak enotnosti in da bi bilo namenjeno vsem, ki s svojim delom prispevajo, da ostajamo bolj povezani kot skupnost, da se poslušamo in spoštujemo.

Kot je še povedal predsednik Pahor, se je v pogovoru z argentinskim predsednikom Mauriciom Macrijem zahvalil

Argentini, da je v več obdobjih v hudih časih vedno z odprtostjo sprejemala naše izseljence. Po njegovih besedah moramo storiti vse, da bomo imeli vsi Slovenci in Slovenke ne samo doma, ampak tudi po svetu ne samo eno državo, ampak tudi eno domovino.

Predsednik republike je obiskal tudi dom Bernal, v katerem deluje Slovensko prekmursko društvo, ter sedež argentinskega radia, kjer nastaja oddaja Okence v Slovenijo, na delovnem srečanju se je tudi sestel s predstavniki slovenskih društev v Argentini, ki so predsednika in ministra za Slovence v zamejstvu in po svetu Gorazda Žmavca seznanili z delovanjem društev ter predstavili načrte za prihodnost. Predsednik se je ta dan - v družbi ministra in veleposlanice Jadranke Šturm Kocjan - sestel s predstavniki praktično vseh slovenskih društev v Argentini, tudi tistih iz Barilocho, Mendoze, Chaca, Entre Riosa, Cordobe in drugih krajev. Rojaki so spregovorili o delu svojih ustanov, predsednik in tudi minister pa sta med drugim vse pozvala k sodelovanju in delu za prihodnost.

Predsednik se je udeležil slavnostnega koncerta komorne skupine Invasion in mezzosopranistke Bernarde Fink. Na sprejemu za slovenske rojake je predsednik pozdravil delo slovenskih društev, ki povezujejo predstavnike vseh generacij Slovencev, živečih v Argentini, in se jim zahvalil, ker so ga sprejeli s toplino in naklonjenostjo.

NA BOŽJO POT PO EVROPI SEM IN TJA (37)

Mariza Perat

Za skrivnost vidcev je hotel izvedeti tudi župnik, vendar brez uspeha.

Tedaj se je župan zatekel k zvižaci. Obljubil je župniku, da otroke odpelje v Globel, v resnici pa jih je odpeljal na svoj dom, kjer jih je mučil z dolgotrajnim zasliševanjem. Pri tem jim je pretel z grožnjami, tudi s smrtjo, če mu ne razodene skrivnosti, ki so jih prejeli. Otroci so te njegove grožnje vzeli zelo zares, toda, čeprav jih je bilo nezamerno strah, so ostali trdni in niso ničesar izdali. Župan jih je zato dal v zapor. Prestrašeni otroci so tu pričeli moliti rožni venec in kaj kmalu so se jim pridružili tudi ostali jetniki. Ljudje pa so zdaj ob pogumu in stanovitnosti, ki so ju otroci dokazali, bili o resničnosti prikazovanj še bolj prepričani.

Tu je treba omeniti, da je župan že pred to ugrabitvijo zahteval, da se starši vidcev skupaj z otroki predstavijo na občini v Vila de Ourem, v kraju, kakih 15 km oddaljenem od Aljustrela, kjer sta živeli družini obeh vidcev. Oče Marto je to odločno odklonil, saj ni bilo misliti, da bi se otroka peš podajala na tako dolgo pot, in se je zato na občino odpravil sam. Lucijini starši pa so odločili, naj Lucija le odide k županu, in če se izkaže, da so njene besede o prikazovanjih neresnične, naj jo župan kar kaznuje.

ko ji je bilo težko, ko so ji njeni starši, takoj ko se je vrnila domov, naročili, naj pelje ovce na pašo, ne da bi se bili pozanimali, kako so z njo ravnali. Zelo verjetno je njihovemu obnašanju tudi tokrat botroval strah pred maščevanjem oblasti in so se zato skušali držati čim bolj ob strani.

"Danes", piše Lucija, "bolje razumem svojo mater, ki je popolnoma pravilno ravnala, ko ni mogla verjeti, da bi njena hči bila deležna tako velike milosti. In zdaj sem ji bolj hvaležna, da je z menoj tako ravnala, kot pa če bi mi bila posvečala vso pozornost in me obsipala z nežnostjo".

Župan Arturo de Oliveira Santos

Kako pa je bilo v Irijski globeli 13. avgusta, na dan, ko bi moralo biti prikazovanje, a otrok ni bilo?

Po poročilih se je v Globeli tistega dne zbralo več tisoč ljudi. Vsi so zbrano molili rožni venec. Bližala se je že ura prikazovanj, ko se je raznesel glas, da je otroke ugrabil župan, kar je ljudi spravilo v bes. Takrat sta se zaslišala dva poka. Bila sta tako močna, da so nekateri v strahu zbežali. Kmalu pa se je njihov strah polegel, kajti nad hrastičem se je prikazal čudovito lep oblaček. Stal je tam kakih deset minut, nato se je dvignil in izgnil na vzhodni strani. Istočasno so se oblaki odeli v mavrične barve, da je listje na drevnih "bilo videti kot cvetje", kot se je izrazil očividec. Vse prisotne je prevzela velika radost, saj so razumeli, da je nebeška Gospa besedo držala in je tudi tokrat prišla mednje. Lucija, Francišek in Hijacinta so z žalostjo ugotovili, da bodo do naslednjega srečanja z nebeško Gospo morali čakati do 13. septembra, vendar jih je njihova nebeška Prijateljica presenetila in

se jim v njihovo veliko veselje prikazala že 19. avgusta.

Tega dne je bila nedelja. Lucija je s Franciškom in njegovim bratom Ivanom pasla ovce v kraju Valinhos (Dolinice) blizu domače vasi. "Nenadoma", poroča Lucija v Četrthih Spominih, "sva s Franciškom začutila, da se nama bliža in naju obdaja nekaj nadnaravnega. Domnevala sva, da se nama bo prikazala Božja Mati, in sva naprosila Ivana, da je šel klicat Hijacinto. Takoj ki je dospela, se je videnje pričelo".

"Kaj želite od mene?" je tudi tokrat vprašala Lucija.

"Hočem, da še naprej prihajate v Irijsko globel in vsak dan molite rožni venec. V oktobru bom naredila čudež, da bodo lahko vsi verjeli".

"Rada bi vas prosila za ozdravljenje nekaterih bolnikov", je še rekla Lucija.

"Da, nekatere bom ozdravila v tem letu".

Božji Materi se je obraz razžalostil in je pristavila:

"Mnogo molite in se žrtvujte za grešnike! Mnogo duš gre v pekel, ker ni nikogar, ki bi se zanje žrtvoval in zanje prosil!"

Takoj zatem se je Gospa dvignila in izgnila v smeri proti vzhodu.

/ dalje

Županstvo v Ouremu

"Zgodaj zjutraj", piše Lucija v Drugeth Spominih, "so me spravili na osla, s katerega sem med potjo kar trikrat padla. Končno sem z očetom in stricem le dospela v Ourem. Moja bratranca sta se zame zelo bala, bala sta se celo za moje življenje, mene pa je najbolj bolela brezbriznost, ki sem je bila deležna od svojih staršev. To sem tem bolj občutila, ko sem videla, s kakšno skrbjo sta moj stric in teta obdajala Franciška in Hijacinto, katerima sta bili prihranjeni dolga in naporna pot ter zasliševanje pri županu, medtem ko se moji starši niso na to prav nič ozirali in so pustili, naj z mano pač naredijo, kar hočejo. Imam pa to srečo, sem si ob tem mislila, da to trpljenje lahko darujem za grešnike, in tako sem se potolajčila".

"Na občini", še piše Lucija, "je ob županu bilo več drugih gospodov, ki jih nisem poznala. Župan je zahteval, da mu razodenem skrivnost, ki sem jo prejela od Gospe, in mu tudi obljubim, da ne pojdem več v Globel. Ker tega ne zlepa ne zgrda ni mogel doseči, nas je končno vse skupaj odpustil in vrnilo smo se domov". Kot omenjeno, je župan dne 13. avgusta ugrabil vidce. Držal jih je zaprte nekaj dni. Lucija pripoveduje, kako jih je bolelo, ker jih njihovi starši niso prišli obiskat. Prav tako omenja, ka-

Z 11. strani

Novi mozaik ...

Naj na kratko razložimo (v openski cerkvi lahko vsak najde celotno teološko razlago upodobitve), da lahko vidimo v mozaiku osrednjo podobo Janeza Krstnika, v obleki iz kamelje kože, ki je ogrnjen v svetlo rjav plašč (tako se barve upodobitve odlično ujema z že obstoječo krstnico). A v klasični ikonografiji Janeza Krstnika nikoli ne ponazarjajo samega, saj sta njegovo življenje in njegov zgled tesno povezana z Jezusom Kristusom, zato v mozaiku drži v levi roki Jagnje (obdano s svetniškim sijem), z drugo roko pa kaže na oltar, proti absidi, tabernaklju (kaže torej na Boga Očeta). Puščavnik vidi Mesijo na bregu reke Jordan (ki je tudi ponazorjena v mozaiku, saj se je Janez Krstnik dotika s prsti desne noge, kot prispodobne krsta, ki očičkuje), prikazuje prehod iz Stare zaveze v Novo zavezo. Prsti njegove desne roke se dotikajo zlatega loka (v ikonografiji je to barva Boga Očeta) kot prispodobno božje zvestobe. V mozaiku imamo tudi prispodobno Svetega Duha, ki je sredi rjave puščavske barve ponazorjen z zlato-zeleno barvo, je tudi sonce na vzhodu ob Janezu, sončna kroglja pa je tu bela in taki so njegovi žarki razen enega, ki je zlat, saj bo, kdor sledi poti, ki jo kaže Janez Krstnik, doživel spremenjenje. Pater Rupnik razlaga, da je "Janez Krstnik torej Odličnost bistva. Z njegove podobe ne moremo odstraniti ničesar, kajti njegova podoba je bistvo samo. V tem mozaiku smo želeli izraziti ravno to bistvo". Naslov mozaika je "Glejte, Božje Jagnje, ki odvzema greh sveta". (Jn 1,29)

Zelo na kratko smo opisali upodobitev na mozaiku, ki odslej krasijo opensko župno cerkev. Mozaik sledi ikonografskim pravilom, zato so izbrane barve in oblike svetnika izrisani na poseben način, brez globine ali perspektive, kar pa ne moti. Vse ima svojo simboliko. Tudi oči svetnika so nalašč temne barve, da se ne loči zenice

od roženice, to pa zato, da od kateragoliki zornega kota pogledamo podobo v oči, se zdi, da si s podobo zrejo iz oči v oči, da nas gleda. Take umetnine, kot je mozaik ob krstnem kamnu v openski cerkvi, je treba v tišini gledati, tu-

di z različnih zornih kotov, in premišljevat o Božji skrivnosti in o njegovem bistvu. Verjetno nas bo nagovorilo.

A naj izrazim še kratko osebno mnenje laika, ki ga je Rupnikov mozaik izzval. Pater Ivan Rupnik si je s svojimi mozaiki po celem svetu izrezal posebno mesto med umetniki. Njegove stvaritve so veličastne, svetle, polne barv. Vsaka ima ogromno simbolike, sporočilnosti in se spaja s tradicijo ikonografije. A tradiciji je Rupnik dodal tudi nekaj novega, svojega, če ne drugega, že v tehniki mozaika, saj imamo tu najrazličnejše delce raznih velikosti in raznih oblik, ki pa se spajajo v harmonično skupno celoto (tradicionalno so bili koščki, ki sestavljajo mozaik, vsi enako veliko izrezani v obliki kvadratkov ali majhnih pravokotnikov, vsekakor geometrijske oblike). Tudi obrazi, ki jih riše pater Rupnik, imajo vsi ti-

pičen izraz, ogromne oči, dolg nos, nekam otožen pogled. In prav to me malo moti, neukega laika: mnogo novosti in modernih prijemov je v umetninah, ki jih izdelujejo pri centru Aletti. Ali se ne bi lahko še malo oddaljili od stroge tradicije in upodabljali vsaj malo bolj vesele obraze oseb? Saj že res, da Janez Krstnik, puščavnik, ki se je hranil s kobilicami, asket, ki se je oddaljil od vsega in je nasprotoval vsemu temu, kar so oblastniki in mo-gočnejši občudovali v njegovem času, ni imel posebnih razlogov, da bi se smejal ..., a ko je opazil, da med množico, čakajoč v vrsti z ostalimi, stoji Jezus, Božji Sin, Jagnje Božje (ki ga bomo pozneje ljudje zaklali), kaj se mu ni srce vzdostilo in se ni rahel smehljaj prikazal na njegovem obrazu? Ni bil žareč od radosti ob spoznanju, da se je Božja Ljubezen res učlovečila? Po mojem skromnem mnenju bi bilo res lepo, če bi krščansko veselje uspeli upodabljati tu-

di v takih umetninah, ki so povezane s tradicijo. Ali nismo kristjani radostni ljudje, saj nam je bila izrečena Vesela novica? In kako bi bolje upodabljali Ljubezen, če ne s prijaznim, nasmejanim obrazom? Že res, da nas resnejši izrazi bolj spodbujajo k meditaciji in premišljevanju o božji skrivnosti, kar je bistvo vsake ikone, a kaj, ko bi nas morda tudi bolj optimistično nastrojili izrazi spodbujali k spoznanju, da je življenje, čeprav polno tegob in težav, vseeno prekrasno?

Vredno je, da si ogledamo novi mozaik, ki stoji v cerkvi na Opčinah. Moderna umetnina se harmonično ujema z ostalimi cerkvenimi že prej obstoječimi deli. In malo jagnje, ki ga Janez Krstnik pestuje, res izraža milino in umirjenost. V svetem letu usmiljenja 2016 je openska župnijska skupnost dočakala res prijetno prese- nečenje.

Erika Brajnik

NATUROPATSKI NASVETI (129)

MENOPAVZA IN PERSONALIZIRANA NATUROPATSKA URAVNAVA

Mlečni izdelki osteoporoze ne bodo preprečili. Drugi problem so oreščki in vse začimbe (origano, bazilika, poper, paprika, paradiznik, muškati orešček, timijan, žajbelj idr.), ki so po večini grenkega okusa in energetsko jetra zamašijo, ta-

ko da se tam energija ne pretaka pravilno, in podpihujejo v menopavzi nadzorovano potenje.

Moramo si predstavljati, da je naše telo kot majhen avtomobil, ki se ga moramo naučiti pravilno upravljati, vožnjo pa moramo prilagoditi terenu. Ob nastopu menopavze je treba uvesti določene omejitve v prehrani, saj na ta način telo spodbudimo in mu pomagamo, da se na naraven način in lažje uravna. Pri sadju je najbolje, da se izogibamo češnjam, slivam in pomarančam, ki spet energetsko zavarajo jetra, najpomembnejši filter našega telesa. Pomembno je tudi, da večerje niso pozne, ampak so najkasneje ob 19. uri, in takrat uživamo enolončnico.

Primer jetnega jedilnika bo bralec lahko našel v knjigi *Naturopatski priročnik za samopomoč*.

V knjigi z naslovom *Probiotiki, imunski sistem in rak* razlagam, zakaj moramo za večerjo uživati zelenjavo, kako s tem hranimo v prebavnem traktu dobre bakterije, ki uravnavajo celoten pH prebavnega trakta. Na ta način bo produkcija hormonov pravšnja in bo vaginalni pH pravilen, nožnica ne bo suha, niti v starosti 80 let.

Posledično ne bo popuščanja mehurja, krčnih žil, težkih nog, napihnjenega trebuha, nenadnih navalov vročine. Veliko gospa je prišlo na naturopatski pregled, češ da imajo že dolgoletne težave s potenjem, napihovanjem trebuha, kar pa odpravimo s celostno naturopatsko kuro že v enem mesecu, če

postopamo pravilno in začnemo pri prehrani. Omenjeno kuro toplo priporočam vsaj 3 mesece za vsako gospo, ki se bliža menopavzi ali je v njej in trpi za omenjenimi težavami menopavze.

Iščimo zdravje!

/ konec
www.saeka.siNOVI
GLAS

ODGOVORNI UREDNIK Jurij Paljč, e-mail palj@noviglas.eu

Izdajatelj Zadruga Goriška Mohorjeva - Pravni zastopnik Marko Tavčar

Registriran na sodišču v Gorici 28.1.1949 pod zaporedno številko 5 - št. ROC 3385

Uredništvo v Gorici: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica, tel. 0481 550330, faks 0481 548808, e-mail gorica@noviglas.eu

Uredništvo v Trstu: Ulica Donizetti 3, 34133 Trst, tel. 040 365473, faks 040 775419, e-mail trst@noviglas.eu

Uprava: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica, tel. 0481 533177, faks 0481 548276, e-mail uprava@noviglas.eu

www.noviglas.eu

TISK: Centro Stampa delle Venezie Soc. Coop. a.r.l., Via Austria, 19/B - 35129 Padova PD, tel. 049 8700713 - faks 049 8073868; e-mail cdascv@libero.it

LETNA NAROČNINA: Italija 50 evrov, Slovenija 50 evrov, inozemstvo 100 evrov - Poštni tekoči račun 10647493

PODPORNA LETNA NAROČNINA: 100 evrov

Bančni podatki: IBAN: IT 19 F 08532 12400 000000730643, SWIFT ali BIC koda: ICRAITRESO

ali IBAN: IT 67 M 05484 12401 001570069280, SWIFT ali BIC koda: CIVIIT2C

naslovljen na: Zadruga Goriška Mohorjeva - P.zza Vittoria/Travnik 25 - 34170 GORICA.

OGLAŠEVANJE: Oglaševalska agencija Publistar, ul. Treppo 5/B - Videm.

Tel. št. 0039 0432 299664 - Faks 0039 0432 512095 - E-mail info@publistarudine.com

Jamčenje zasebnih podatkov: v smislu zakonskega odloka št. 196/03 (varstvo osebnih podatkov) jamčimo največjo zasebnost in tajnost za osebne podatke, ki so jih bralci posredovali Novemu glasu. Bralci lahko brezplačno zaprosijo za spremembo ali izbris podatkov, ki jih zadevajo, kakor tudi izrazijo svoje nasprotovanje rabi le-teh.

Novi glas je član Združenja periodičnega tiska v Italiji USPI in Zveze katoliških tednikov v Italiji FISC

Izdajanje našega tednika Novi glas podpira tudi Urad Vlade Republike Slovenije za Slovencev v zamejstvu in po svetu

Tednik Novi glas prejema neposredni državni prispevek v skladu z zakonom 7.8.1990 št. 250

To številko smo poslali v tisk v torek, 25. oktobra, ob 14. uri

Pridejo leta, ko greš za spomini ...

Planine nad Ukvami (1)

Nekje v predalu je slika; na njej je deklica v kratkih hlačah, z na kratko postrženimi lasmi in majčko z belimi in modrimi črtami. Veselo se smeje, v desni roki drži malega zajčka, za ušesa ga drži, nogice molijo v zrak, starši so ji pač razložili, da je tako prav. V ozadju so travnik in smreke, sonce, poletje... planina nad Ukvami. Deklica z zajčkom sem jaz.

Ukve so mi ostale v spominu zaradi gora, zaradi živali, zaradi prostranih gozdov in planine, na katero smo se takrat peljali na izlet z avtom, pa tudi zaradi strme, ozke poti, na kateri je bilo moje mamo strah prepadov in skalnatih previsov. Počitnice smo preživeli v majhnem zasebnem stanovanju, ki nam ga je prikrbela mama mojega sošolca. Presrečna sem bila, da sem bila dvajset dni med gozdovi, sredi teh magičnih gora, z mamo, ki je sicer venomer tarnala, da jo duši in je naveličana in bi se najraje vrnila v mesto, kjer je pustila trgovine in izložbe. In z očetom, ki me je vodil po gozdovih in pod visoke nedostopne stene. Da sva jih gledala. Molče je držal moje malo ročico in zrl v tiste vrhove, ki jih sedaj nemo občudujem tudi sama.

Pridejo leta, ko greš za spomini. Ne vem zakaj. Vedno znova in vedno bolj pogosto prihajajo na dan, kot utrinki, kot trenutki, kot okna, ki se odpirajo v preteklost. In greš za njimi, da bi našel tiste občutke, tiste besede, tisto lepoto... Vse to, kar je za vedno izgubljeno. Greš po poteh, ki si jih prehodil, da bi našel stopinje, da bi poslušal besede, da bi začutil bližino in se naužil toplote. Greš za spomini, da bi našel sebe... in tiste, ki si jih imel rad.

Ukve. Spominjam se jih iz tistih časov, ko je bila struga še neurejena, hiše dotra-

jane, nekje sredi vasi pa je bila gostilna, boljše bife, kjer so odrasli, med njimi moj oče, posedali dolgo v noč. Mi otroci smo imeli raje travnike, živali, gozdove. Hiša, v kateri smo preživljali dopust, je bila ob reki, zelene barve je bila, za njo je bilo dvorišče, kjer sem se podila za piščanci. In senik. Ko sem se po toliko letih, celo desetletjih, spet sprehodila po vasi, sem najprej poiskala kraj, ki mi je bil mesec dni dom v naročju gora. Nekoliko težko je šlo, a sem jo našla. Hišo namreč. Prenovljena je in na novo prebarvana, a še vedno je zelena in še vedno je za njo travnik. Nekaj ostane, vedno v življenju nekaj ostane. Zato da se ustaviš in začutiš tisto kepo v grlu. Tisto kepo, ki je ne moreš pogoltniti in te zato duši. Zaradi minevanja, zaradi samote, zaradi bolečine. In zato, ker se najlepše stvari nikoli ne povrnejo. Nikoli. In nam spolzijo iz rok, ne da bi nam uspelo videti njih lepoto. In potem je prepozno, da bi jih ujeli. Enostavno prepozno.

Med vsemi vasmi v Kanalski dolini so mi Ukve najbolj domače. Najmanj turistične so, najmanj umetelne, najbolj žive. Medtem ko sta vasi Ovčja ves (Valbruna) ter Žabnice (Camporosso) popolnoma preplavljeni s počitniškimi stanovanji, manjšimi ali večjimi hoteli ter smučarskimi strukturami, imajo Ukve še vedno svojo pravo, kmečko, gorsko dušo. Slovensko dušo pravzaprav. To ni vas za počitnikovanje, Ukve živijo. Zaradi skoraj pravljicne podobe strnjene vasi ob vznožju skalnate vzpetine in zvonika, prenovljenega sicer, ki moli izza streh, imajo še vedno pridih preteklosti. Vmes, med hišami, še vedno žubori potok, ki daje vasi ime. Vse je lepo vzdrževano in obnovljeno, toda nikoli turistično kičasto. Ker so Ukve vas, ne letovišče.

Trbiž, Tarvisio, je že skoraj v celoti italijanski. Pa čeprav slišim tu in tam, v lokalih, še kako slovensko, narečno besedo. Naborjet, Malborghetto, z Lužnicami, o katerih sem se že razpisala, sta vasi, kjer se za pogovorni jezik veliko uporablja nemščina in kjer so ljudje najbolj navezani na sosednjo Koroško. Nekoč slovensko Karantanijo. Z Ukvami je drugače. Čeprav v vsej Kanalski dolini, ki je dolga približno

najstih letih ni več. Na vaških veselicah v Ukvah in Naborjetu pojejo slovenski ansambli, maša v Ukvah je dvojezična, dvojezični so tudi napisi v cerkvah. In vendar preteklost teh vasi ni bila nikoli roznata, prej huda in Slovincem nenaklonjena. Zasluga, da se je jezik ohranil, gre predvsem živahnim stikom s Posočjem in Ziljsko dolino. Že preden je meja na Predelskem sedlu ločila Kanalsko dolino od Bovca, so se ljudje srečevali

bila majhna deklica, ki je lovila zajčke na ukljanski planini.

Ukve pa veliko dolgujejo tudi župniku Mariu Gariupu, ki je sicer po rodu Benečan iz Topolovega, v Kanalsko dolino pa je prišel pred nekaj več kot štiridesetimi leti na zahtevo krajanov, ki so videmskega nadškofa prosili, naj jim dodeli župnika, ki bo obvladal slovenski jezik. Z njim se je začel jezikovni in kulturni prepod Ukev in Kanalske doline. Gariup ni prišel sem samo za mašnika, ampak kot pobudnik številnih dejavnosti. Še danes je neutrudljiv prosvetni delavec na vseh področjih, od glasbe in petja, pa do ohranjanja in vrednotenja slovenskega jezika, ljudskih navad in kulture.

Ukve so mi tako pri srcu, da se vsakič, ko se peljem po Kanalski dolini, ustavim. Da se sprehodim po vasi in za volgi lovim spomine, da kupim sladole ali sir v vaški mlekarji, kjer imajo najboljšo "mozzarella" v deželi, da stopim v cerkev ali spijem kavo v baru, ki nosi ime po bližnjem vrhu, Ojstrniku. Tam ob lončeni peči imaš občutek, da si našel tisto preteklost, ki je ni več, in tisto Kanalsko dolino, ki je res stičišče treh jezikov, treh kultur in treh svetov. Ljudje se pogovarjajo v domačem slovenskem narečju, v nemščini, italijanščino uporabljajo pa največ tuji. Ker se je ravno nekje v Ukvah čas ustavil in spolzel v to očarljivo, živo pravljico, ki je značilna za to prelepo, meni tako ljubo Kanalsko dolino. Ukve. Nekaj strnjenih hiš ob potoku, ki postane ob neurju hudournik. Na eni strani jih zapirajo strme, nedostopne skale, na drugi pa se razprostira ravnina, čez katero teče Bela (Fella), za njo pa se odpira slutnja Zajzere, najlepše doline na svetu. Tam, na teh travnikih, smo se kot otroci igrali skrivalnice, nabirali cvetje in se lovili po produ. Ko še ni bilo avtocest in hrupa. In ko je bilo s ceste še slišati šumenje Bele in vseh tistih voda, ki se zlivajo vanjo.

/ dalje
Suzi Pertot

23 km, govori slovensko manj kot 900 prebivalcev, 70% Ukljanov še danes uporablja slovenščino oziroma slovensko narečje za pogovorni jezik. Slovensko govori in poje tudi mladina. Čeprav nekoliko okorno in negotovo, vendar pristno. Da je vas slovenska, opaziš takoj, ko se sprehodiš po ulicah, ko stopiš v oba lokala, ki tu obratujeta, ali v cerkev. Zanimiv pa je podatek, da tisti, ki še znajo slovensko, predvsem starejši, obvladajo poleg tega še italijanščino, nemščino in furlanščino.

Pritiskov in odklonilnega odnosa do slovenskega jezika in kulture v zadnjih pet-

in premikali zaradi dela, zaradi vzdrževanja gozdov in pastirstva, pa tudi ob praznikih in zabavah. Živo je bilo in je še danes kulturno sodelovanje, predvsem zborovsko petje, ki je tem ljudem tako zelo pri srcu. Ukljani pojejo v sosednji Avstriji in Sloveniji, v ukljanski cerkvi pa se kar vrstijo koncerti in gostovanja. Slovenska pesem v dokaz, da je Kanalska dolina še živa, da ima dušo, preteklost in ni samo smučišče ali rekreacijski cilj meščanov, turistov in nedeljskih izletnikov. In ravno ta Kanalska dolina, tista polna pesmi, lepote, življenja in trdoživosti, je tista, ki jo nosim v srcu, odkar sem

Nobelova nagrada za literaturo

Bob Dylan, politična odločitev

Nobelova nagrada Bobu Dylanu ni potres 9. stopnje po Richterjevi lestvici v svetu kulture in literature. Kaže pa na določeno odpiranje švedske akademije v smer, ki jo v Nobelovem svetu še ne poznamo. Tovrstno odpiranje v svet nekonvencionalne literature, vezane na lahko glasbo, je bila povsem pragmatična odločitev. Bila je politična odločitev. Takih političnih odločitev v primeru vseh vrst Nobelovih nagrad je bilo samo v zadnjih letih ničkoliko. Vzemimo na primer podelitev Nobelove nagrade za mir Evropski uniji leta 2012. Nagrade, ki je bila, resnici na ljubo, predvsem moralna podpora hirajoči zvezi držav, potem ko je ustanoviteljice EU niso prejele niti v obdobju petdesetih let prejšnjega stoletja, ko bi si jo res zaslužile za vzpostavljanje pogojev sožitja v razklani zahodni Evropi. Politična izbira je bila tudi Nobelova nagrada za mir ameriškega predsedniku Obami leta 2009. Šlo je za neke vrste politični kredit za mandat, ki ga je takrat šele dobro začel. Ob vsem tem naj nam bo v razmislek, da Nobelove nagrade za mir ni nikoli prejel Mahatma Gandhi.

A vrnimo se k letošnjemu zmagovalcu Nobelove nagrade za literaturo. Da, Bob Dylan je bil tudi politična odločitev. Pri izbiri nagrajenca estetika in kvaliteta avtorjevega sporočila gotovo niso bile edine spremenljivke. Ali to pomeni, da je bila odločitev slaba? Nikakor ne, kantavtor Dylanovega kova si po mojem mnenju zasluži tako priznanje. Kljub temu pa ne moremo mimo ugotovitve, da je Bob Dylan nekaj drugačnega glede na tradicionalne dobitnike te nagrade, ker so literatura, poezija in dramaturgija v kolektivni zavesti resne umetniške izrazne oblike, medtem ko je kantavtorstvo, vezano na country in rock glasbo, po definiciji lahka glasba, torej daleč od kanonov resnosti, ki opredeljujejo Nobelove nagrade. Zato je bila

odločitev, ki je prebila ta zid, politična odločitev. Akademija je tako preprosto pokazala neko (novo) usmeritev. Žanrsko je pač opus Boba Dylana različen od ostalih zmagovalcev, pa

naj bodo njegova besedila še tako prefinjena in tankočutna poezija. Gre vseeno za dva različna svetova. Torej: opus Boba Dylana je res na takem nivoju, da si Nobelovo nagrado zasluži, hkrati pa si je potrebno priznati, da je za tako odločitev tudi politični vzgib.

Zakaj se je švedska akademija sploh odločila za Boba Dylana? O tem lahko špekuliramo. Ime ameriškega kantavtorja kot možnega zmagovalca prestižnega priznanja je sicer že več let v ospredju medijske kronike. Visoko umetniško vrednost mu že dalj časa nihče več ne oporeka. Nagrada je

morda samo še zadnja stopnička na tej poti, po kateri Dylan hodi že več kot 50 let. Nobelova nagrada postavlja kanone. Gre za kanone vrhunskosti, a vseeno še vedno govorimo o ka-

nonih. Nobelov nagrajenec in njegov opus se na tak način institucionalizirata. Zastopniki vrhunske kulture (akademiki) ga v očeh javnosti z nagrado sprejemajo v panteon (institucionalizirane) umetnosti. In to je tudi primer Nobelove nagrade Bobu Dylanu.

Mnogi so v tem videli logični nesmisel. Dylan se je umetniško rodil in razvijal kot "uporniški" trubadur, ki je pel za mir in o krivicah družbenega sistema. Nobelova nagrada pa naj bi ga ukalupljaja v tisti kanonizirani svet, ki se ga je pevec otepal. Ampak... gre res pri tem za tak logičen nesmisel? Najbrž ne (več)... Dylan je bil upornik v začetku šestdesetih. Res je, da velja za začetnika političnega uporniškega gibanja v rock glasbi, za prvega, ki je mladostniški upor brez razloga (beat generacije Jacka Kerouacka in Jamesa Deana) postavil na tirnice nezadovoljstva s političnimi razmerami (nasprotovanje vojni v Vietnamu, državljanske pravice). To pa je bilo pred 50 leti, v "prazgodovini" (če na to obdobje gledamo z očmi

današnjega ritma življenja). *Like a rolling stone in Blowing in the wind* sta že zdavnaj postali institucionalizirani in splošno družbeno sprejeti himni. Tako kot je že zdavnaj sprejeta in institucionalizirana tudi Lennonova *Imagine*. Gre za pesmi, ki so imele uporniški naboj v obdobju, v katerem so nastale. V šestdesetih oziroma sedemdesetih letih prejšnjega stoletja. Ne pa danes. Danes se ta naboj večkrat skuša ponovno priklicati na dan, rezultati pa so najpogosteje paradoksalni, če že ne humoreskni. Skratka, Dylanove pesmi še vedno nosijo sporočilnost in umetniško vrednost, a so v petdesetih letih že postale institucionalizirane. Nobelova nagrada v tem smislu potrjuje že obstoječe stanje.

Novost, ki jo prinaša, je bolj v formalnem delu, ki smo ga obravnavali v prvem delu članka. V tem, da odpira vrata Nobelovih nagrad tudi temu, kar danes pojmujejo popularna kultura, in številnim glasbenikom – kantavtorjem, ki so svoj sloves utemeljili ne samo na dobri glasbi, ampak tudi na izvrstnih besedilih. Leonard Cohen, na primer. Ali Bruce Springsteen. Kandidatov je veliko. To pa je že druga tema.

Andrej Černič

Z 9. strani

Strašljive pasti ...

Peter Harl je lik Doyleja, profesorja naravoslovja srednjih let, najbolj tragično figuro, ki ne zmore več živeti v realnem svetu, prežl je vso ranljivostjo in krhkostjo, nemočnostjo ter

mu misli laže preskakujejo iz enega v drugi svet. Pri tem ima svojo vlogo tudi dognana, izčiščena scenska podoba Mete Hočevar. Svoje nedvomno prispevajo tudi kostumi v zamisli kostumografije Bjanke Adžić Ursulov in

Vesna Slapar in Peter Harl

razočarostjo. Gost mladostnega videza Woodnut, "policijski vohun", ki ga virtualni svet premami s svojimi nasladi, je zadobil pravo podobo z vsemi značjskimi odtenki v Mihiu Rodmanu. Režiser Jovanović je prizore iz realnega sveta, v sobi za zasliševanje, pa one iz virtualnega, v viktorijanski vili, ki se prepletajo med seboj, "zamejil" s trenutno zatemnitvijo odra – brezhibno oblikovanje svetlobe je kot vselej delo mojstra Sama Oblokarja -, ki pomaga gledalcu, da

avtorska glasba Draga Ivanuša, ki s tako pronicljivimi zvoki poudarja ključne trenutke. Ob tej izpovedno močni predstavi, ki pretrese gledalca tudi z osupljivim koncem, se z upravičenim strahom ali celo grozo vprašujemo, kam in do kakšne mere zasvojenosti in duševnih stisk nas bo popeljala vsa ta sodobna tehnologija, ki kvari medsebojne človeške odnose in zaradi katere človek drsi zmeraj bolj v osamljenost in pozablja na etične vrednote in načela.

Iva Koršič

Osební spomíni na pot osamosvajanja Slovenije (14)

Samostojni

BRIONI

Dobrih 6 mesecev, točneje od 26. decembra lani (1991) se trudimo in predlagamo pogajanja, vendar zaman, kajti nasprotna stran jih noče. Zdaj, ko je vzpostavljen red v zveznem predsedstvu, je Beograd odgovoril na našo enostransko prekinitev ognja s celo vrsto ultimativ. Toda na ultimate je moč odgovoriti le z novimi ultimati, je o osmih beograjskih pogojih za prekinitev sovražnosti dejal predsednik slovenskega predsedstva Milan Kučan. Mesič se je moral ukloniti generalom, ki še niso preboleli vojaškega poraza v Sloveniji.

Zvezni dokument ne omenja, in torej tudi ne obsoja, televizijskega govora generala Abdića, ki je zagrozil z uničenjem Slovenije, kakor tudi ne materialne škode, ki jo je povzročila jugoslovanska vojska. Mnogo bolj previdni so bili Hrvati, novi minister za informiranje Hitrec je zvezni dokument označil za nove predloge in ne ultimate. Nekatere točke, kot na primer prekinitev sovražnosti, so bile po njegovem sprejemljive. Hrvaška pa ne bo dovolila prehoda tankov preko svojega ozemlja, tankov JLA, ki naj bi napadli Slovenijo. Končno je po televiziji spregovoril obrambni minister

Kadijević, ki je bil po eni strani zelo oster, po drugi pa pripravljen na pogajanja. Jasno je bilo, da je bil ostrejši del namenjen jugoslovanski javnosti, ki je opozoril Slovence, da je vojska doslej uporabila le minimalni del svo-

jega potenciala, milejši za mednarodno javnost, ko je poudaril, da vojska nima ambicij po prevzemu oblasti v državi. Po dolgem času se je oglašil tudi srbski predsednik Milošević, rekoč, da Jugoslovanska vojska ne bo branila tistih, ki se hočejo ločiti, toda Hrvatom ne bomo prepustili niti pednja srbske zemlje. Evropska trojka je medtem dopotovala na Brione, kjer so se pričela pogajanja med slovenskim, hrvaškim in jugoslovanskim političnim vodstvom. Evro po so zastopali Nizozemec Van Den Broek, Luksemburčan Poos in Portugalec Pinheiro, Jugosla-

vijo Markovič, Gračanin, Lončar, Brovet in Jovič, Hrvaško Tudjman, Slovenijo pa Kučan, Peterle, Rupel, Drnovšek in Bučar. Po skoraj dveh dneh pogajanj je bil dosežen dogovor, znan kot brionska deklaracija, ki je imel še dva aneksa. Prvi je določal, da bo nadzor nad mejnimi prehodi prevzela slovenska policija, umik enot JLA v vojašnice, odstranitev barikad in izmenjavo ujetnikov. Drugi aneks pa je predvideval ustanovitev komisije za nadzorovanje položaja v Sloveniji in morda na Hrvaškem. Nad doseženim kompromisom niso bili navdušeni ne v Ljubljani, kakor tudi ne v Zagrebu in Beogradu, vendar so ga, čeprav pomisleki, sprejeli. Za Slovenijo se je vojna končala, pričela se je na Hrvaškem, 6. aprila 1992 pa z obstreljevanjem Sarajeva še v Bosni in Hercegovini.

Vrnili smo se domov z zavestjo, da smo prisostvovali dogodku, ki bo zapisan za vedno v zgodovini slovenskega naroda. Na začetku oktobra 1991 se je trimesečna zaustavitev samostojnosti iztekla, konec oktobra pa je slovenska tla zapustil še zadnji vojak JLA in Slovenija je dejansko šla na svoje. Kot so se razprtje tudi znotraj Demosa pričele že kmalu po prebiscitu, so se nadaljevale in se še nadaljujejo z absurdno dvojno

proslavo 25-letnice, kot je tudi absurdna proslava 13. maja na Mali gori, kjer je v prvem obojenem spopadu z okupatorji leta 1941 padel tigrovec Danilo Zelen. Slovenska Cerkev se je le v zadnjem hipu odločila, da se ne bo udeležila Janševе proslave. V svetem letu usmiljenja smo upravičeno pričakovali, da bo metropolit Zore na državni proslavi, ki jo je Janševa SDS bojkotirala, s tem pa poglobila razdor na desnici slovenskega političnega loka, saj se je Nova Slovenija distancirala od Janševе izbire. V prihodnjih 25 letih naj bi prevladali, kot je poudaril predsednik Borut Pahor na osrednji državni proslavi, dialog, spoštovanje drug drugega in enotnost pri najpomembnejših izbirah. Doma sem po brionskem dogovoru ostal le nekaj dni, kajti počilo je na Hrvaškem. Bila je posledica slovenske osamosvojitve,

kar pa Hrvaški ni bilo dano, saj je tako v kninski kot slavonski pokrajini večinsko srbsko prebivalstvo oklicalo popolno avtonomijo.

Naj svojemu dodam še dvoje pričevanj iz knjige *Moški na položajih, ženske v strahu, otroci na češnjah*, ki sta jo uredili Marija Stanonik in Irena Uršič. Uršičeva je v uvodu med drugim zapisala: "Pričevalci, ki so vojno doživeli z bolj ali manj pomembnimi zadolžitvami, so bili večinoma takoj pripravljene spregovoriti o lastni izkušnji in še več, svojo zgodbo so želeli povedati, ker, kot je bilo večkrat slišati, s tako imenovano uradno zgodovino niso bili

zadovoljni ali pa ker jim je bilo lepo pripovedovati o obdobju, ko smo bili Slovenci enotni kot še nikoli doslej".

Hudo je bilo na Dolenjskem. Vida Luzar je zapisala: "Ura je bila med deveto in deseto dopoldne, ko so z brežiške strani začela prihajati vojaška letala. Z našega balkona se je videlo, da so odvrgli bombe. Bili smo preplašeni. Kmalu zatem je bilo obvestilo po radiu, da so letala odvrгла bombe na tovarnjake, ki so zaprli pot oklepnim vozovom. Zgorela je tudi bližnja domačija oziroma hlev. Moj mož je vzel v nahrbtnik nekaj hrane in radio, nato pa sva šla proti gozdu. Po dogodkih, ki smo jim bili priča kasneje na Hrvaškem in v Bosni, nam je postalo jasno, čemu smo ubežali, pa tudi, kaj smo pridobili", končuje svoje spomine Vida Luzar.

Vojna je prizadela vse, tudi po-

netljivo drugačna kot sicer. Bolnišnično osebje je hitelo po hodnikih od sobe do sobe, med bolnicami je bilo čutiti nepojasnjeno napetost. Obisk zdravnika, pregled in ocena zdravstvenega kartona na postelji, pogovor: imate prevoz do doma? Z vami je vse v redu, z otrokom tudi, odšli boste domov. Klic iz telefonske govornice in že smo sedeli v avtu. Na pol poti proti domu je lekarna. Kaj če bi kupili mleko v prahu? Nikoli se ne ve, ali bo prav prišlo, posebno če bodo živci popustili in bo naravno mleko usahnilo. Z novorojenčkom v naročju na zadnjem sedežu avtomobila pred lekarno, je pričelo treskati. Oddajnik na Kumu je bil sredi dneva razsvetljen kot kak olimpijski stadion ponoči. Doma kot da nismo doživeli nekaj nepopisno lepega, neponovljivega, prihod novega člana v družino. V nedeljo popoldne spet zatulijo sirene. Spet letala nad Kumom. V naši neposredni bližini. V zaklonišču, v hladnem, skrajno utesnjenem prostoru pod stanovanjskim blokom, trdno zaprtem z jeklenimi vrati, ki naj bi nas ubranila tudi pred jedrsko bombo, nemirno posedamo s sosedi. Tako majhno dete imate, pa že ždi tu notri. Revica. Sočustvujejo. In čez dva dni

znova. Po treh tednih se je sredi mojih morečih sanj moja punčka znašla v potovalni torbi na vrh omare. Da jo skrijem pred vojaki, pred sovražnikom, ki trka na naša vrata. Mora je minila, spomini ne bodo nikoli", je zapisala Mateja Grošel.

Vojne v Sloveniji je konec. Po trimesečnem premirju je v zadnjih dneh oktobra Jugoslovanska armada dokončno zapustila Slovenijo. S tem pa je konec tudi pripovedi, spominov na dogajanja izpred četrstoletja. Vsem, ki ste slovensko osamosvojitve doživeli, sem skušal prikazati tudi dogodke iz zakulisja, mladim pa da bi spoznali, kako in v kakšnih okoliščinah smo dobili lastno državo, da bi začutili ves ponos in ljubezen do matice, katere del smo.

/konec
Saša Rudolf

Monte Napoleone

ORIENTALSKE PREPROGE

POPUSTI DO 70%

BELUCI -70%
€ 250,00 € 75,00

BREZ OBVEZNOSTI

UDOBNO SI OGLEDATE PREPROGO NA DOMU

ZIGLER -60%
190x140cm
€ 1.900,00 € 760,00

SHIRWAN BAFF.
različne dimenzije, različnih barv

KAZAK -60%
240x170cm
2.400,00 evrov 960,00 evrov

-70%
TABRIZ
300x200cm
1.300,00 evrov 390,00 evrov

-60%
TEKAČ KAZAK
200x80cm
550,00 evrov 220,00 evrov

MOŽNOST PLAČILA NA OBROKE BREZ OBRETI

PRANJE IN RESTAVRIRANJE

TRŽIČ - UL. IV. Novembre, št. 34 - tel. št. 0481 411575
GORICA - CORSO ITALIA ŠT. 91 - CELL. 338 9096337
ODPRTO OB NEDELJAH IN OB PONEDELJKIH POPOLDAN
VEČ KOT 10% POPUSTA NA BLAGAJNI

S 1. strani

www.fran.si

Gre v bistvu za sodobno, spletno, vrhunsko jezikovno orodje, zbirko slovarjev in pripomočkov za boljše uporabljanje slovenskega jezika, vse je zbrano na enem spletnem mestu, vse sodobno in znanstveno, odlično narejeno. Že itak obstoječim slovarjem so dodali še tretjo izdajo Slovarja slovenskega knjižnega jezika, novo obliko slovarja, v katerem so zbrane pravopisne težave. Tu je tudi lingvistični atlas, Sprotni slovar knjižnega jezika, gre za rastoči slovar, dodana sta še urbanistični terminološki slovar ter Snojev Slovenski etimološki slovar in še in še. **www.fran.si** je torej izjemna pridobitev za vse Slovence po svetu in seveda za vse nas. Takega jezikovnega pripomočka še nismo imeli, predvsem pa je pomemben tudi zato, ker lahko tudi mi pomagamo pri bogatjenju slovenskih izrazov in gesel.

Dr. Marko Snoj, ki pripravlja spletno stran **www.fran.si** s sodelavci, je za RTV Slovenijo povedal, da zanjo ne dobivajo dodatnih finančnih sredstev,

čeprav bi jih nujno potrebovali. Prav bi bilo, da bi matična domovina z gledno poskrbela za nadaljevanje tega prepotrebne delo na področju slovenskega jezika, ki nas še vedno določa, nas utemeljuje, dela različne in zato pripadnike slo-

temeljnega pomena za samobitnost slovenskega naroda. Kako pomembno je, da se naši mladi že od malih nog poslužujejo tega spletnega orodja in seveda vsi, ki nam ni vseeno, kakšen jezik imamo, ni potrebno posebej izpostavljati, zato smo tudi na prvi strani opozorili

Fran

Slovarji Inštituta za slovenski jezik Frana Ramoviča ZRC SAZU

Spletni
Etimološki
Zgodovinski
Terminološki
Narečni
Svetovanje
Zbirke

Slovar slovenskega knjižnega jezika

Slovar slovenskega knjižnega jezika

Slovenski pravopis

Slovar pravopisnih težav

Slovar novejšega besedja

Slovar slovenskega knjižnega jezika

Sprotni slovar slovenskega jezika

Slovar slovenskih izrazov

© ISJFR ZRC SAZU • Izdajiva strani: Amelija • Oblikovanje: Hruška

Vsi slovarji O Franu Prijave

venskega naroda, še vedno je namreč slovenski jezik tisti, ki je

na odličnost spletnega portala **www.fran.si**